כא וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמֻתוּ
וְהָיְתָה לָהֶם חָק־עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ
לְדֹרֹתָם: פ כב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: כג וְאַתָּה קַח־לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ
מָר־דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמָן־בֶּשֶׂם
מֶחֱצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וּקְנֵה־בֹשֶׂם

אונקלוס

כא וִיקַדְּשׁוּן יְדֵיהוֹן וְרַגְלֵיהוֹן וְלָא
יְמוּתוּן וּתְהֵי לְהוֹן קְיָם עָלָם לַהּ
וְלִבְנוֹהִי לְדָרֵיהוֹן: כב וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר: כג וְאַתְּ סַב לָךְ
בּוּסְמִין רֵישָׁא מֵירָא דַּכְיָא מַתְקַל
חֲמֵשׁ מְאָה וְקִנְמָן בֻּשְׂמָם פַּלְגוּתֵהּ
מַתְקַל מָאתָן וְחַמְשִׁין וְקִנֵּה
בּוּסְמָא מַתְקַל מָאתָן וְחַמְשִׁין:

לקט בהיר

מה) פי׳ אם לא יאמר מיתה רק פעם אחת היינו אומרים שלא קמי על המצות, ועתה נתלה פסוק כ׳ לשנים, עד ולא ימותו שייך לעיל על פסוק י״ט, ומתיבת „לו״ מקושר למטה לפסוק כ״א: מו) פי׳ יקח מכל מין המוחכר את המשוב והיפה והמשובח (ראב״ע): מז) מיצה קנמון סמוך הוא לחיצה בשם; שבלא זה קנמון שמו, וכן קנה בשם מקושר הוא ששמו קנה, פי׳ קנמון של בשם וקנה של בשם, אבל מילוק יש בן פשם ובין בושם, בושם שם דבר הוא וכולל כל מין שיש בו ריח טוב בלשון יחיד ובלשון רבים בשמים, אבל בשם הוא שם מופר ופירושו הנותן ריח טוב, וכא רש״י להסביר המילוק שבקנמון אמר בשם לפי שקנמון אינו שמש קליפת עץ אלא קליפת עץ מיוחד פי׳ מין אחד יש בין האילנות שקליפתו נקרא קנמון אבל לא כל קנמון הוא טוב יש שאין בו טעם וריח כמו בכל פירות יש ענבים טובים ויש שהם טובים, זה אמר שיקח קנמון בשם כלומר את שהוא טוב ומשובח, אבל קנה הוא שם כולל לכל קנים שישנם בעולם אלא שיש מין קנה אחד שהוא מין בשמים ואותו קנה יקח שהוא בושם (רא״ם): מח) ר״ל בהכרת שפי׳ מיצת מחציתו מחצית עצמו מחציתו של קנמון בשם לא מחציתו של מר דרור, שא״כ מאי למימרא וכי אין אנו יודעים שר״ב הוא מחציתו של חמש מאות, וגם לפי״ז קשה מאי למימרא שיקח משקל שמחציתו ר״נ יאמר ביושר שיקח משקל ת״ק שקלים, לפי שמצריכו הכתוב ליקח דוקא ב׳ פעמים ר״נ: מט) פי׳ ב׳ פעמים יכריע הקנמון את המאזניים, לו יהיה שיכול לשקול עין בעין בלי הכרעה (וכן הקשה ראב״ע) הכתוב מתייבו להכריע מתה שמצריך להביאו לחצאין (גמר׳):

אור החיים

שצריך לקדש ידיו ורגליו כאחד:

כא. חק עולם.[מג] אפילו עלה מבית הטבילה שנטהר מטומאה חמורה חוקה חקק ה׳, ולזה הוצרך לומר פעם ב׳ ולא ימותו הא אם לא רחצו הגם שעלו מטבילה הרי הם בטיהר ולא חושיל טבילה[מד]:

כג. ואתה קח לך.[מה] פשט הכתוב הוא שיקח הוא משלו שמן המשחה, לזה אמר

אור בהיר

מג) למה קרא לאותו חק, הלא טוב טעם יש בדבר, שלא לעשות עבודה בידים מטומאות. מד) ואם יאמר רק פעם א׳ ולא ימותו, היה מקום לבעל דין לחלוק ולומר שאינו מייב רק בידים מטומאות. מה) מיצה קח בעצמו פירושו אתה קח, גם מה זה לך, הלא להקדש הם נלקחים לא למשה.

כד וְקַצִּיעָתָא מַתְקַל חֲמֵשׁ מְאָה
בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא וּמְשַׁח זַיְתָא מְלָא

חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם: כה וְקִדַּדְתָּ חֲמֵשׁ
מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן זַיִת הִין:

רש״י

כולו[נ] (פס): (כד) וקדדה. פס שורש עשב, ובלשון חכמים קליעה (לוקח - כריתות ו׳): **הין.** י״ב לוגין, ונחלקו בו חכמי ישראל (כריתות כ׳.) רבי מאיר אומר בו שלקו[נא] את העקרין אמר לו רבי יהודה והלא לסוך את העקרין אינו סיפק[נב] אלא שראוי במים שלא יבלעו את השמן ואחר כך הניף עליהם השמן עד שקלט הריח וקפחו לשמן מעל העקרין: לקט בהיר

נ) ואימא הכי נמי (שגם קנה בשם מחציתו ר״נ שקלים) א״כ נכתוב קרא קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה חמשים ומאתים (גמר׳): נא) ביטול הרבה נקרא שליקה, ומחמת הביטול קבל השמן כל ריח הבשמים: נב) פי׳ י״ב לוגין שמן דבר מועט הוא לגבי בשמים הרבה כאלו, ולא די אפילו לסוך אותן בו, והיאך אפשר לבשל בהם, זה שבר שברו הבשמים במים ואח״כ בשפך עליהם השמן נשאר הניף ואינם בולעים עוד שכבר נבלעו ממים, והניחם כן זמן מה עד שקלט השמן ומקבל את הריח, וקפח פירש״י קנמו משה לשמן מעל העיקרין ונתנו בגלוחים, ושם כגמ׳ השיב ר׳ מאיר (ר״י) וכי גם אחד עשה בשמן המשחה והלא גפים הרבה וכו׳, פי׳ ואל תתמה א״כ שהיה סיפק לבשל בו כל הגי עיקרין:

אור החיים

ואתה פירוש כי מצוה זו אתה תעשה ואינה כשאר מצות שאני מצוך לנכח וכוונתי שהאזלת יעשה, והגם שכלל הכתוב השמן והסממנים בנדבת רבים[נג] דכתיב (לעיל כ״ב ג׳) וזאת התרומה וגו׳ בשמים לשמן המשחה וגו׳ כאן גילה לו ה׳ כי יחפון בשל משה בפרטים אלו. עוד יתבאר ע״פ מה דהניא בכריתות (כריתות ה׳.) שמן שעשה משה בו שלקו וכו׳ בו נמשחו כהנים ז׳ ימים וכו׳ וכולו קיים לעתיד ע״כ, הא למדת שלא נעשה שמן המשחה זולתו, וכן כתב רמב״ם בפ״א מהלכות כלי המקדש שמעולם לא נעשה שמן אחר זולת מה שעשה משה, והוא אומרו ואתה קח לך על פי דבריהם שאמרו (ילקוט תשס״ד) שעתיד משה לעמוד לשרת לעתיד לבא[נד]. והגם שבפרשת הקטורת (פסוק ל״ד) נאמר קח לך[נה] אם לא נאמר ואתה:

וקנמן בשם מחציתו. רז״ל אמרו (כריתות ה׳.) מחצית הבאתו נמצאת אומר שליך להביא ת״ק. והקשו בגמרא ולמא קנמן בשם ר״נ כקנה בשם[נו] ומתרץ אם כן לכתוב קרא קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה ר״ני) ע״כ. ואפשר לו לתרץ עוד שאם כן לא היה לריך

אור בהיר

נו) כפ׳ תרומה כצוה י״ג דברים לישראל. והנה ביומא ג׳ פליגי בה ר׳ יאשיה ור׳ יונתן, קח לך משלך ועשה לך משלך דברי ר׳ יאשיה ור׳ יונתן פליג, וא״כ יהיה דעת רבינו המחבר ז״ל כאן להכריע כר׳ יאשיה בפשט הכתוב. וראיתי בתירוצי הרש״ם שהקשה על שיטת ר׳ יאשיה ג׳ קושיות, א) למה הניח הש״ם מקטורת ולא משמן המשחה הקדומה, ב) הלא הם נדבות לבור שגא׳ דבר אל בני״י ויקחו וגו׳ בשמים וגו׳, ג) כתיב בפ׳ ויקהל והנשאים הביאו וגו׳ ולקטורת הסמים, ומירץ שאה״ג שמן המשחה לא בא משל משה, וגם הקטורת כאה משל משה רק פעם ראשונה ע״כ. ואני לא זכיתי לירד לסוף דעתו הלא ר׳ יאשיה כללא כייל שחיבת קח לך פי׳ משלך והיאך מציאו לומר דשמן המשחה יצא מן הכלל, ואם נניח שבדבת צבור מכרית אותו להוציא את שמן המשחה מן הכלל, א״כ גם הקטורת בפעם ראשונה ג״כ היא נדבת ציבור, ואדרבה דבר אל בני״י ויקחו שייך יותר על פעם הא׳, והקושיות בעיני מעיקרא אינם, כי קושיא ב׳ כבר מירץ המחבר ז״ל כאן וכן בפ׳ תצוה כ״מ א׳ עיי״ש, וקושיא הג׳ כ״כ פשוט שמה שאה״כ והנשאים הביאו אינו שייך אלא לאותו פסוק בלו׳ על אבני שוהם ואבני מלואים ולא על השמן והקטורת, וכ״כ ל׳ הגמ׳ יומא ע״ה ולשון הילקוט עיי״ש, וקושיא הד׳ לא קשה שאבל שמן המשחה נאמר מיצת „ואתה״ מן מחיצת קח לך, ואפשר שגם גם ר׳ יונתן מודה, גם אפשר שגם בעצת המחבר ז״ל לומר כן, ואינו מכריע. מז) ואם כן הוא בעצמו היה מכוין לעצמו. מח) הגם שהיו עושים מתדש בכל שנה ושנה. מט) ופירוש מחציתו, מחציתו של בת דרור, שהוא ת״ק. נ) פירוש לשרינהו בהדי קנה בשם, אלא ודאי מילוק יש, שזה ה׳ מאות וזה ר״נ, ובגמרא

R. Simon

B24

1

בצנין אוסור שעשיה

כח וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ
רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן
מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה: כט וּמָשַׁחְתָּ בוֹ
אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדֻת:
ל וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־
הַמְּנֹרָה וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת מִזְבַּח
הַקְּטֹרֶת: לא וְאֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־
כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ:

לקט בהיר

גג) דבר שהוא ממוצע ומעורב מג׳ דברים או יותר והאחד קופת ונוטל מתבירו טעם או ריח נקרא רוקח כמו עירוב, כלומר הוא שם דבר, ופעולה-והמעשה-אשר-נעשה נקרא מרקחת כמו מערוכת, והאומן היודע והמלומד לעשות זאת רוקח שמו, ואמר רש״י שגם הטעם שעליו מוכיח שרוקח שם דבר הוא, בעבור שטעמו למעלה פי׳ קודש נקודה אחרונה כמו כאן בתיבת רוקח שהמרכה קודש הפת״ת, וכן רָגַע אחד הטעם קודש הפת״ת, משא״כ רוֹגַע היש שהוא פועל ופירושו שהקב״ה נוקש את היש הטעם אחר הפת״ת (בא״ר): נד) ראשי תיבות כי יוונים, וכבר פירשנו בפ׳ תצוה (כ״ט ב׳) שמה שקורין היוונים „כי״ הוא דומה לכ״ף שלנו או לגו״ן או לגימ״ל או לטי״ת הפוכה עיי״ש, ומשיחת המלכים הוא סביב לראשם כמין כתר:

אור החיים

לומר מחליטו[יא]) כי אני יודע שר״ג שם מחליט הח״ק אבל אי אמרינן מחליטו של קונמן בא לומר שמוקלים אותו ג׳ פעמים. ומה שראיתי לראב״ע שכתב שאין מנהג הישמעאלי להוסיף אפילו כגרגיר חרדל במשקל, אין זה אמת, שעל כל פנים לריך ברית הבכרעה ואף במשקלי בזכוב הגם שמתחכמין לשקול בעיון כף כנגד חברתה בלא הכרעה אף על פי כן כשילטרף ג׳ משקלים יוכר ההכרע ביותר, ועשה שהש״ם לא בחר לחרן כדבריו, כי יש לומר לעולם ר״ן לבד הוא אומר ואומרו מחליטו שיביא קב״ה לבד וקב״ה לבדו[יב]):

אור בהיר

כריתות שלפניו אינו עושה זה, ואפשר שבגמרא של המחבר ז״ל היה כתוב כן. **נא)** כל עיקר. **נב)** וזה כוונת הש״ם מנין אתה יודע שפירוש מחליטו מחליט הבאתו ר״נ, דלמא כולו ד״נ נקנה בשם, ופירוש מחליטו שצריך להביא לחלוין קב״ה קב״ה, ותירץ שאם כן בהכרח לומר שגם קנה בשם צריך להביאו לחלוין, מדלא כתבו התורה אחר מר דרור, שהם שוים בהבאתם, שאינו בשים לחלוין, ואחריכם יכתוב קמן בשם, ואו יהיה יותר נכון, שלא יהיה עוד ספק שאנינו אם פירוש מחליטו מתליטו אחר דרור, שהרי הפסיק בתיבות עם קנה בשם, ולא בא הכתוב למהוס אלא לפרש, אלא ודאי קנה בשם בא גם כן לחלוין, ושוים הם עם קמן בשם, ואם כן לערביהו, ומדלא ערביהו שמע מינה שאינו כן, אלא זה ת״ק חה״ר ר״נ.

כיורא וְיָת כְּסִיסֵהּ: כט וּתְקַדַּשׁ
יָתְהוֹן וִיהוֹן קֹדֶשׁ קוּדְשָׁיָא כָּל
דְּיִקְרַב בְּהוֹן יִתְקַדַּשׁ: ל וְיָת אַהֲרֹן
וְיָת בְּנוֹהִי תְּרַבִּי וּתְקַדַּשׁ יָתְהוֹן
לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמַי: לא וְעַם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמֵימָר מְשַׁח
רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵי דֵּין קֳדָמַי
לְדָרְיָבוֹן: לב עַל בְּסַרָא דַאֲנָשָׁא

כט וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ: ל וְאֶת־אַהֲרֹן
וְאֶת־בָּנָיו תִּמְשֹׁחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם
לְכַהֵן לִי: לא וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ
יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: לב עַל־בְּשַׂר

רש״י

(כט) **וקדשת אותם.** משיחה זו מקדשתם[נד] להיות קדש קדשים, ומה היא קדושתן כל הנוגע וגו׳, כל הראוי לכלי שרת[נה] משנכנס לתוכו קדוש קדושת הגוף[נו] להפסל* ביולא ולינה וטבול יום ולינו נפדה לצאת לחולין, אבל דבר שאינו ראוי לבא לתוך אין מקדשן, ומנויה היא משנה שלמה אלל מזבח[נז] (מ״ב ר ב׳ - זבחים פ״ד.) מתוך שנאמר (כ״מ ל״ז) כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי תלמוד לומר (שם ל״ח) כבשים מה כבשים ראויים אף כל ראויים*, כל משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון רבוי לפי שאין לורך משיחתן[נח] אלא לגדולה כי כן יסד המלך שזה חנוך גדולתן, ושאר משיחות כמו* (כ״מ ב׳) רקיקין משוחין, ולחשית שמנים ימשחו (עמוס ו׳ ו׳), לשון ארמית בהן כלשון עברית: (לא) **לדורותיכם.** מכאן למדו רבותינו (הוריות י״ח:) לומר שכולו קיים לעתיד לבא, זה בגימטריא חריסר[נט] לוגין הוו:

שינוי נוסחאות • לפסול. • ראוי. • כגון.

שמשם שאינו מטמא את החולין אבל פוסל הוא קדשים שיש להם קדושת הגוף, גם אינן יוצאים לחולין בשום פדיון, וקדושת דמים (או קדשי בדק הבית) נקרא דבר שנקדש והוא בעצמו אינו ראוי לשמים אלא דמו, הרי זה נכנס ליד הגזבר והוא נכסי שמים ומועלין בהם כל זמן שלא נפדו וע״י פדיון נעשה חולין גמור (סה״ד): נח) רש״י קורא אותו משנה והוא ברייתא, ופי׳ שלימה בלי חתלוקת (סה״ד): נט) פי׳ אין משיחה זו לצורך הבשר כמו שמושחין המכה שיתרכך ויתרפא, לא התרגום בו ותרבי לשון ריבוי וגדולה, משא״כ המנחות משיחתן היא לרכבם ולעדנם, וכן הנביא קובל על פריצי ישראל שהפעגנו למשות בשרם בשמנים המובחרים, והתרגום בהם משיחין, ומביא רש״י ראיה דוקא כאן דבר זה ולא בהזדמנות הראשון, ונפרש בדיבור אחד עם מה שלמעלה, לפי שזה מיוחד ולריך על מה שכפב בתחילת המאמר שאין ומשחת וקדשת ב׳ דברים הגם שהוא בוא״ו, לפי שמשיחה זו בחמת אינה משיחה אלא ריבוי גדולה וקידוש (מ״ל): ס) תיבת „זה״ שכתב רש״י אינו דיבור המתחיל, הגם שבקצת ספרים מצוין לד״ה טעות סופר הוא, שכן הוא בגמ׳ הכל מאמר אחד בלי הפסק בנפיים בין בכריתות ובין בהוריות, ורש״י מציין תיבת לדורותיכם לדיבור המתחיל שזה תיבה אחרונה ונכלל בה הכל, ובכריתות ציין רש״י לד״ה „זה לי לדורותיכם״ וכתב עליו אלמא כולהו י״ב לוגין דקיימי לעתיד לבא עכ״ל, וממילא אין כאן קושיא למה מפרש רש״י תיבת לדורותיכם קודם ואח״כ מיבא זה הפך הסדר, ובכל המפרשים אין גם אחד שיעמוד בזה, לפי שכל המעיין בגמ׳, יראה שטעות הוא ואין כאן ב׳ מאמרים וכנ״ל (בא״ר), וכן כתב בספה״ק ד״ד - והנה פשוטו של מקרא

לקט בהיר

(כה) **רוקח מרקחת.** רוקח שם דבר הוא[נג], והטעם מוכיח שהוא למעלה, והרי הוא כמו (בשני ב״א ט״ו) רוֹגֵעַ ג׳) רָקַע* רָגַע (ל״ב ב׳)ע׳ ולינו כמו (בשני ב״א ט״ו) רוֹגֵעַ הים, וכמו (שם מ״ב ה׳) רוקע הארץ שהטעם למטה, וכל דבר המעורב בתבירו עד שזה קופה מזה או ריח או טעם קרוי מרקחת: **רקח מרקחת.** רקח הטעמי על ידי אומנות ותערובות*: **מעשה רקח.** שם האומן בדבר: (כו) **ומשחת בו.** כל המשיחות כמין כ״ו[נד] חוץ משל מלכים שהן כמין מר (כריתות ה׳:):

שינוי נוסחאות • רקח (שיר ח׳ ב׳). • תערובת.

תצוה (כ״ט ב׳) שמה שקורין היוונים „כי״ הוא דומה לכ״ף שלנו או לגו״ן או לגימ״ל או לטי״ת הפוכה עיי״ש, ומשיחת המלכים הוא סביב לראשם כמין כתר:

אור החיים

כריתות שלפניו אינו עושה זה, ואפשר שבגמרא של המחבר ז״ל היה כתוב כן. **נא)** כל עיקר. **נב)** וזה כוונת הש״ם מנין אתה יודע שפירוש מחליטו מחליט הבאתו ר״נ, דלמא כולו ד״נ נקנה בשם, ופירוש מחליטו שצריך להביא לחלוין קב״ה קב״ה, ותירץ שאם כן בהכרח לומר שגם קנה בשם צריך להביאו לחלוין, מדלא כתבו התורה אחר מר דרור, שהם שוים בהבאתם, שאינו בשים לחלוין, ואחריכם יכתוב קמן בשם, ואו יהיה יותר נכון, שלא יהיה עוד ספק שאנינו אם פירוש מחליטו מתליטו אחר דרור, שהרי הפסיק בתיבות עם קנה בשם, ולא בא הכתוב למהוס אלא לפרש, אלא ודאי קנה בשם בא גם כן לחלוין, ושוים הם עם קמן בשם, ואם כן לערביהו, ומדלא ערביהו שמע מינה שאינו כן, אלא זה ת״ק חה״ר ר״נ.

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות, שש מצות עשה, ושמנה מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

א) לעשות שמן המשחה: ב) שלא לעשות כמהו: ג) שלא לסוך ממנו: ד) שלא לעשות כמתכונת הקטורת: ה) שלא על מזבח הזהב הזיק מן הקטורת: ו) לשאת הארון על הכתף: ז) שלא יסורו הבדים ממנו: ח) שיעבוד הלוי במקדש: ט) יעשה אחד בטלאכת הבית במקדש: י) לקדש הכהן לעבודה: יא) שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים: יב) ללבוש כהונה לעבודה: יג) שלא יקרע המעיל: יד) שלא יזח החשן מעל האפוד:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

כסף משנה — פרק ראשון — כסף משנה

פ"א א בצות עשה לעבוד בהן המקדש וכו' מלתמר ועבודת פרחו שמן משחה קדש. שמוש פרק: **ב** וככה תעשו אמר רבינו בחדבר לקח מן המור והקדמן והקדה וכו'. כמ"ש דמכיחות מר דרור מ"ק קדה מ"ק קמון כמס מחלמו ל"ן וקדה כמס ר"ן מחלמו כולם אלף וחמ"ן מנינא. קמ"ל מה קדה קצוע ליה לומר קדה כמס כקמון כמס מס קמון כמס מחלמו ל"ן דיהוה ליה הגיון ל"ן אף קדה כמס מחלמו ל"ן דיהוה ליה הגיון אלמלא ואמרם הכי מי לם לכמוב קדה קמון קמון כמס וקדה כמס מחלה ומחלה ל"ן. ומ"מ קמון כמס מ"ק דהכי אמר קדה מחלמו ל"ן דלכמי נקמ מחלמו אלא יכו בוקלים לוחו הכל ביחד אלא להאלון כדי ביחו אם כמי הכנעה. מנה הכי קצוע ליה כלומר לכמי לכמיגן בלייחת דמי מחמשם ומל דקמון מ"ל קדה כמס לקמון כמס ומחלמו דקמ מחלמו דקמ מחלוייהו קלי קמ"ל: דמ"ש רבינו ומומק כל אחד ואחד לבדו ומרב כבל. כלאם דליף מקבלם בכחיב ביס ממולה ומחרגמין מערב אבל לריך עמס מגיין לבמנו מומחק ומ"כ מעמב מקבלת דכיחת כחיב ומ"כ מוחק ומכו מכמב מקבלת דכיחת כחיב ממולה ומכר הכי כחיב ומקבק ומבלה דמקמב

ג *המור הוא הדם הצרור בתוך שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכ"ם. והקנמון הוא העץ שבא באיי הודו שריחו טוב ומתבסרים בו בני אדם. והקדה היא הקושט. וקנה בושם הם הקנים הדקים כתבן האדומים הבאים מאיי הודו וריחן טוב והם כמיני הבשמים שנותנין אותם הריפאים בצרי: **ד** העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכמשקל הזה דלא הוסיף ולא גרע במזיר חייב כרת. בשונג מביא חטאת קבועה שנאמר אשר ירקח בסרוחו ונכרת מעמיו. והוא שיעשה אותן להמשח בו. אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור: **ה** הסך משכון המשחה כזית בכמיד חייב כרת. ובשונג מביא חטאת קבועה שנאמר ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו. ואין חייבין אלא על מיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר בכמנו. מזה שנאמר בו שמן משחת קדש יהיה זה לי. ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה: **ו** אחר הסך את עצמו ואחר הסך את אחרים שנאכר ואשר יתן ממנו על זר. הסך כלים ובהמה ועכו"ם שהם כמותה או שסך מתים בו פטור שנאמר על בשר *אדם לא יוסך: **ז** אין מושחין כמנו לדורות אלא בהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד בלבד. אפילו כהן בן כהן מושחין מבניו ובני בני שני שלא היה שם שמן המשחה היה כ"נ מהרכה בלבישת בגדים בלבד שהיה לובש בגדי כהונה גדולה: **ט** כיצד את הכהן. צא את השמן על ראשו ויסך ממנו על גבי עייניו במין יכי יוונית כזה X שנאמר ויצק משמן המשחה על ראשו

ויסוך

*) כן הוא בגמ' וכשיש לו מעם דאמרה נמי מעין מלחמה לי מעם דאמרה מלחמה ולי מעם כמיים לוה ויסרגל לא נמצא אלא מלחמה וכו' ס"ל [אות יוצא שמים ומבארים כמדר מלמדים]:

משנה למלך

פ"א ג והקנמון מה מין בגמ' מלבן בדו ס'. ומכר כמפר"ן מכות מלחמה מכרכר מעבקת מלא"ל דו מיקלת אכמ מלבלים ומשפט לוך לא מסיר מרל מכרכ"ן דנרים מלגו מכמר מלמלמ מלמ"ל מ' מ' מכרי רמב ישרא:

ע"א ד אין מושחין אותו כמלכים. ר"ל מלכי בית דוד ומלכי ישראל. ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו. כמו שמשחו שלמה כפני מחלוקת ארוניהו. ויואש מפני עתליה. ויהואחז מפני יהויקים אחיו. וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו אלא בשמן אפרסמון ודבר זה מסורת ביד החכמים: **יב** כל בלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתן בשמן המשחה שנאמר וימשחם ויקדש אותם. ודבר זה אינו נוהג לדורות. אלא הכלים בולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנאמר אשר ישרתו בם בקודש בשירות הם מתקדשין: **יג** הבפות והקערות שמקבלין בהם הבנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם ושאר כלי השרת בולן של כסף ושל זהב היו ומוהב לעשותן משאר מיני מהכות כמו שביארנו ובולן מתקדשין במלאכתן. ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן במחלקת מהן לעולם: **יד** כלי הקדש שנקבר או שנמרקו אין מוחמין אותן אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים: **טו** מבין שנשמטה מן הנצב או שנפגם אין מחזירין אותו ואין משחיזין אותו. אלא גונזין אותו בצד ההיכל בין הקודש והאולם לרדום ועושין אחרים. שאין עניות בכמקום עשירות: **טו** שתי מזרות

ובכל היו במקדש. עשרון. וחצי עשרון. העשרון למנחות. וחצי העשרון לחלק בו מנחת כ"נ שבכל יום: **יז** ושבע כרות לה היו שם. הין. וחצי ההין. ושלישית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין. למדידת הנסכים של זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג לבדידת שמן לבל נר מגרות המנורה. ולמדוד שלמל בה השמן לחביתין: **יח** ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם. האולי והיה במקדש מימי משה שמדד שמן לשמן המשחה. ובחצי לוג שיהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה. וברביעית שהיתה שם היו מודדין מים לבנין הבור. ומים לטהרת מצורע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקרש שאמרנו: **יט** כל הכלים הראלו קודש ומבלי השרת. אלא שמחות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ. ובלי היבש לא נמשחו אלא בפנים. לפיבך בירוצי

משנה למלך

ר"ל מ"ל מ"ל מ

מזונו לברך ברכת המזון שלדעת כן נתנו לו כדת לענין נטילה שיברך ג"כ על הכוס ויזכה בשמי מעלה: **והיוצא** ממושקל שמין היום הוא אינו מה שנקרא מור בתורה אלוהו מעבדי בשמים הוא כמו שכתוב אריהי מורי עם בשמי אלה זה מין היום הוא"ל שהוא זעתם היום והנכון יותר שמיה יזעה היא ויש לה חטוטרת בלשון ולעשה מושק"ל: **ורבינו** מאיר אמר שלמי ז"ל היה נ מיי' פ"ג מה' ברכות סמג עטין כו טור ש"ע סי' ריב:

ד אמר רב חסדא אמר רב על כל המונמרות בולן מברכין עליהם א בורא עצי בשמים חוץ ממושק"א ב שמן ריח הוא שמברכין עליו בורא מיני בשמים ומשתה דאפרסמא מברכין עליה בורא שמן ערב ג וכשרתא ר ומשתה בבישא ומשתה טחינא כולהו מברכינן עליהון בורא עצי בשמים *וסימל"ק וחלפי ה דימא מברכינן עליהון בורא עצי בשמים ונרקום ו דגנוניתא מברכינן עליהון בורא עצי בשמים *[אמר רב ששת הני סיגלי מברך עליהון עשבי בשמים] אמר מר זוטרא האי ז מאן דמרח באתרונא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות: אמר מר יהודה האי מאן דנפיק ביומי ניסן והזא אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות כדי להתנאות בהן בני אדם: אמר *רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על ריח טוב שנאמר °כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח: תנו רבנן הביאו לפניהם שמן והדס בית שמאי אומרים מברך על השמן ופוטר את ההדס ובית הלל אומרים מברך על ההדס ופוטר את השמן אמר רבן גמליאל אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיבתו הדס לריחו זכינו לסיבתו לא זכינו אמר ר' יוחנן הלכה כדברי המכריע רבא אמר הלכה כבית הלל והלכתא ברבא ה דבתרא הוא: תנו רבנן *הביאו לפניו שמן ויין ב"ש אומרים אותו את השמן בימינו ואת היין בשמאלו ומברך על השמן *ואחר כך על היין ובית הלל אומרים אותו את היין בימינו ואת השמן בשמאלו ומברך על היין *ואחר כך מברך על השמן וטרח בראש השמש ואם שמש תלמיד חכם הוא טרח בבותל מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם שיצא בשדה מבושם לשוק תנו רבנן *ששה דברים גנאי הוא לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם לשוק ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים מטולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל ישב בתבודה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש ויש אומרים אל יפסיע פסיעה גסה ואל יתלך בקומה זקופה: אל יצא בשדה מבושם לשוק (ה) במקום שרשורין [ל] אותו על משבב זכר ולא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה ואל יצא יחידי בלילה משום השדא ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידעי דלעידניה קא אזיל ואל יצא במנעלים מטולאים ולא אמרן (א) אלא במלאי על גבי טלאי ובפיתגא ובימות החמה אבל בגילדא או בימות הגשמים לית לן בה ואל יספר עם אשה בשוק ואפילו היא אשתו ואפילו היא בתו או אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרבותיו ואל ישב בתבורה של עמי הארץ דילמא אתי לאימשכי בתרייהו ואל יכנס באחרונה לבית המדרש דילמא חשדי ליה בפושעים ואל יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה גוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של ארם °מאי תקנתיה ליהדריה בקדושא דבוד: ישעיה ו דף מה. דבי שמשא ואל יתלך בקומה זקופה משום שנאמר °מלא כל הארץ כבודו: **מתני'** *הביאו לו מליח בתחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת. שהפת

תורה אור

ד מצוה

ד מאי

ה מאי

ו מאי

ז מאי

ח מאי

ט מאי

י מאי

יא מאי

יב מאי

יג מאי

יד מאי

טו מאי

טז מאי

יז מאי

יח מאי

יט מאי

כ מאי

כא מאי

כב מאי

כג מאי

כד מאי

כה מאי

כו מאי

כז מאי

כח מאי

כט מאי

ל מאי

לא מאי

לב מאי

לג מאי

לד מאי

לה מאי

לו מאי

לז מאי

לח מאי

לט מאי

מ מאי

מא מאי

מב מאי

מג מאי

מד מאי

מה מאי

מו מאי

מז מאי

מח מאי

מט מאי

נ מאי

נא מאי

נב מאי

נג מאי

נד מאי

נה מאי

נו מאי

נז מאי

נח מאי

נ

מערבי יום טוב

דברי חמודות

תפארת שמואל

תפארת שמואל

הלוקח עובר חמורו פרק ראשון בכורות

חמאים לאמר ליקן ודוקא לו מטמאתם דנקיים קשה דכתיב הרוקמ (מלין קכב) מקומינו לא נמנו בכתבי הקודש ולא נמנו מלרים מן המנלה דכתי הכא ומת שמעתא קטנה עמה ומלין לאמר שהוא נמל מתו ומנו נמל נמל. לאמר הכי אמר רבי שמעון אומר מה מפרה נמל נמל. לאמר מתמנא מכל מקום מלרים לא נמנו בכתבי הקודש ולא נמנו מלרים לא נמנו בכתבי הקודש (מה) מנמנו מלרים לא נמנו בכתבי הקודש. מנמנו מלרים לא נמנו בכתבי הקודש. מנמנו מלרים לא נמנו בכתבי הקודש.

רטז א. ברכות מ"ג [ע"ב]:
ב. שם מ"ד [ע"ב] ועדה נ"ל [ע"ב]:
ג. ברכות מ"ג:
(*). שקורין בפלגמי"ל פיזע"ס:

עטרת זקנים

רטז א) כמו המושיק. שקורין בלשון אשכנז פיז"ם, ואסור לאכול פיז"ם אשונים רש [עוד נשם רש"ה]:

חכמת שלמה

דשמיה ליה מתפלין דלא פם מברך אמם והייט על מצות, ל"כ אם מירך על מצות ולא היה לו כך מפלה אחת מכל מקום לא הוי ברכה לבטלה, כיון דעכ"ם נאחד יצא ודו"ק היטב: והנה נהגו לאיתא בסו"ע [שעיף ז] כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נשמע שם שמים לשוא והרי הוא כאומר לשוא ואסור לעשות אמן. עיין במג"א [ס"ק ו] ד"ה אמריכן מיומא משמע שם דאף הנהנה ברכה שאינה צריכה עובר בלא תשא [שמות יט, ז], והנה מזה יש להוכיח כדעת התוספות במסכת רשש הסנה דף ל"ג [ע"א ד"ה אלן] דכל דרך ברכה הוי עובר בלא תשא דרך מדרכנן, והוא ממה שכתוב בתוספת סוטה דף (מ"ג) [מד] ע"ב ו"ל שם מה ליכא בין רבי יוסי לרבי יוסי הגלילי אילא מיישיהו עמיה דרבנן, כמאן אלא הא דאמרת שם כין מפלה לאשה עבירה היא פירו ואחר עליו הענרמי המלחמה כמאן דרבי יוסי הגלילי, ופירש רש"י ד"ה עבירה היא פירו אם לא מזר וכיון דהכי אמרינן [שם] קא מעבר שמים לא סיי מעבר אחת. ונקשה מנא ליה להש"ע דהוה עבירה היא פירו בלא מזר וכיון ומוכרחים לומר דלא הוי כרבי יוסי (הגלילי) כיון דהוי רק עבירה דרבנן, אדרבא אם דהכוותה עבירה היא פירו מזר וכיון.

הגהות והערות

יא) עיין הגהות והערות פ"ק י:
יב) אולי נ"ל הלכה יא, ראה מתיקה להלכות ברכות לוח כא:
רטז א) תוקן ע"פ מקור מיים, פרי מגדים ויד אפרים:
ב) נוסף. פ"פ ההלכות קטנות שם:
ג) עיין רמב"ן מיירחנו ע"ח שמות ל, כא, והשגת הראב"ד הלכות כלי המקדש פ"ח הלכה ג:
ד) תוקן. עפ"י מהגה"ש ומן המקור וכן הוא בטור:
ה) תוקן לפי מקור מיים ויד אפרים וכ"ה בהגהות פרלגז מקמ"ס ובמאור הגר"א ס"ק ג, וכעין זה מלמשי ערך:
ו) תוקן ע"פ מתם סופר, מקור מיים ומוספות שבת - ספר עלמים:
ז) ועיש בגמ"א ס"ק ו:

אחרת ילטרך לברך שנית, ואמור לברוש ברכה אחרת כשיכול לפטור בברכה אחת. וכתב הרשב"א בתורת הבית סוף בית א' דאסור לשית עין שחיטה לשחיטה מהאי טעמא. וכתב בלר שבע דף נ"ח [פוטה מד, ב ד"ה עבירה] בשם הרבה פוסקים דבכל הברכות אמרינן כן. דלא כמנחם עזריה [הרמ"ע מפאנו] בתשובה סימן נ"ט דכתב דדוקא בברכת החורה אמרינן כן, דלא נתקנה אלא מטום כבוד לבור דליתא. וכתב של"ה [מסכת שבת פרק בר מצוה ד"ה אסור] דבשבת אם הביאו לו פירות חוץ הסעודה יכול להניחם עד אחר הסעודה כדי לברך עליהם ברכה אחרונה, דבשבת מותר לברוש ברכה כדי להשלים ק' ברכות. ובקשה דהא בגמרא [יומא שם] ביום הכפורים עסקינן דאסר ממנין מאה ברכות. ובשל"ה עלמו [מסכת יומא עמוד המשנה ד"ה אמנם] דתק היאך יכול להשלים מנין ק' ברכות ואפילו הכי אסור לברוש ברכה, קל וחומר בשבת. ועוד, דבתוספות שבת דף קי"ח [פ"א ד"ה בתמהה] כתבו דאסור לאכול בעודם שאינה צריכה, ואף דלא קי"ל הכי, היינו משום סעודה שלישית אבל משום ק' ברכות אסור להוסיף. ור"מ בלאנטי בתשובה סימן ל"ח כתב דבשבת יכול לבוות לבני ביתו שלא להביא כל הפירות לפניו בבת אחת עכ"ל. והוא הדין דיכול לבוות להביאם אחר הסעודה, ומיהו אף בחול אם אין חפץ לאכול אלא מעט, או שחפץ לאכול אחר הסעודה רשאי, אלא דבשבת רשאי לעשות כן משום הברכה, ובכנסת הגדולה [סימן מו בהגב"י] כתב בשם ספר הזכרונות [הלכות מדרש וש"ם לבעלה לו, ב, מהדורת מונקאטש] דאפילו מצוה שלא יביאם לפניו אסור להרבות בברכות. ועיין בספר שמי ידות דף ק"ב ע"ב:

רטז כתב הטור סימן רי"ב הביאו לו יין ושמן טוב להריח בו מברך על היין תחלה [ע"כ]. דברכה הנאה קודמת. ועיין סוף סימן טעמא אין מברכין עליו שהביאו (ל"מ דברי המודות ברכות פ"ו אות קב) ולי נראה משום שאם כל הסנה. עיין סימן רכ"ה סעיף ו'. ובכל בו [סימן כד ברכת הפירות ב, ג] פירש משום שבשמפסיק הרים מחוטמו כבר עברה הנאתו לכן אין מברך ברכה אחרונה מה שאין כן באכילה שנשארת תוך מעיו. כתב המלבי פרק אלו דברים [ברכות רמז קפט], אין מברכין אלא על דבר שהנוף נהנה ממנו ולכן אין מברכין על הריח אלא במולאי שבת הואיל ותחלת בריאתו הוא ע"כ. ונראה לי דמהאי טעמא אין מברכין על קול ערב (דברי משה אות ל'). ובמעטה משה [סימן שנא ד"ה ויש] כתב הואיל ואין בו ממש ע"ש. והא דאין מברכין על רחיצה וסיכה צריך לומר כיון דאין נכנסין לגוף כדאמרינן בברכות דף נ"ז [ע"ב] ועיין מה שכתבתי סוף סימן ר"י [ס"ק ט]: **ב** מין עץ. אפילו אינו עיקר הפרי כמו שכתבתי סעיף ג' [ס"ק ו]: **ד** ג הבושי"ק. יש אומרים שהוא מדם שמתקבץ בגרון חיה ואח"כ חוזר ונעשה מוסקן. (והרז"ה) [והרמ"ה] [הוצא בטור] היה מושם לאכלו משום חשש דם [וכתב] [ה] הרב רבינו יונה ז"ל [ברכות לא, ב ד"ה ודמיט] דאפשר לומר דפירשא בעלמא הוא, אע"פ שמתחלה היה דם לא חיישינן להא דבחר השחא אזלינן, שהרי אם נפל תחיכה איסור לדבש, אע"פ שנמתה בתוכו כיון שדרך הדבש לחזור הדבר הנופל לתוכו לדבש, כמו דבש דיינינן ליה ומותר, הכי נמי כיון שיצא מתורת דם בחר השחא אזלינן ומותר, אע"פ שנתן טעם לשבח בחבשיל. ונראה לי דהא אפילו רחיתו נריכה רחיה (א טור והרא"ש פרק (ח') [ו]) ד דברכות סימן לה) א) ולע"ד נ"ע דאמרינן בברכות דף ו' [ע"ב] דחלב הידוש הוא כיון דדם נעכר ונעשה חלב הוה לן לאסרו, א"כ שמע מינה דבחר מעיקרא אזלינן. וכי תימא מלף מחלב הא ק"ל דמחידוש לא יליפינן. ואין לומר דהמוסקן פירשא בעלמא הוא ולא הוי מאכל כלל.

סימן רטז

ריני ברכת הריח. ובו י"ד סעיפים:

א [א] אסור ליהנות (א) מריח טוב עד שיברך קודם שיריח ג (א) אבל א לאחריו (ב) אין צריך לברך בלום:

ב [ב] אם זה שיוצא ממנו הריח עץ או ב מין עץ מברך בורא עצי בשמים ואם הוא עשב מברך בורא עשבי בשמים [כ*] ואם אינו לא מין עץ ולא מין עשב (ב) א) במו (*) ג (ג) [ג] המושי"ק ד) מברך בורא מיני בשמים. פירוש לאפוקי כומי שאם מוכיר השם כונתו להר גריזים, וכן כתב הר"ל יונה [שם מ, ו ד"ה כלן] בשם ירושלמי [שם] אני אומר אמן אחר כל המברכים שנאמר [דברים ז, יד] ברוך תהיה מכל העמים. ובמרבי"ם שהיה לפני הר"י כתוב עכו"ם דומיא דכומי, וכתב בכסף משנה [ברכות ו, יג] שבגירסת הטור ברמב"ם לא כתוב בעכו"ם איסור, אלא דוקא כומי והוא הנכון, ומשום הכי פסק רמ"א כותיה, והוא הנכון כיון דלא מצינו תלמודא דידן חולק, ודאי אזלינן בתר הידוש אלא שהביא דדוקא בשמע כל הברכות ממנו, חה לתלק על כל פיס בין עכו"ם לישראל, ועוד נראה לתלק דבעכו"ם ליכא תייבא אלא שאין איסור לענות קאמר, וכמו שהיה הטור רוצה לפרש אחלה בישראל, וזה מוכח מדאתן [ברכות נא, ב] עונין אמן אחר ישראל וכו' ולא נקט עכו"ם אלא עכ"פ אילוק ביניהם והיינו בדברים שבאמצע:

רטז (א) אבל לאחריו אין צריך לברך כלום. רש"י פירש בגדה דף (כ"ב) [נב] [ע"א ד"ה ריחנו] הטעם משום דהנאה מועטת היא. פירוש שנפסק מיד ודומה לאוכל שנתעכל במעיו: (ב) כמו המושי"ק. הוא בלשון אשכנז פיז"ם. וכתב בעור שהוא זיעת חיה, והוא שחיה ידועה היא ויש לה כמין חטוטרת בגומרה

באר היטב

אחרונה, דבשבת מותר לברוש ברכה להשלים ק' ברכות של"ה. ומהר"ם גלאנטי סימן ל"ח כתב דבשבת יוכל לבוות לבני ביתו שלא להביא לפניו כל הפירות בבת אחת. ובשבת גדולה [סימן מו בהגב"י] בשם ספר הזכרונות אסור לבוות לבני ביתו שלא יביאם לפניו ע"ש. ועיין מ"א [ס"ק ו]:

רטז (א) מריח טוב. ומה שאין מברכין על הנאה דביאה משום דעל הרוב [ביאות שבעולם] הם באיסור ובאפקרותא. עיין הלכות קטנות אלק ז סימן (קל"ז) [קלז]. עיין שם טעם אחר. דבר אסור נאסלה אלא דוקא בשמע ממנו [אלק ח] סימן ל"ה. ועיין סימן רצ"ז [סעיף כ]. ואם (ב) אין צריך לברך. דהנאה מועטת היא פירוש שנפסק מיד ודומה לאוכל שנתעכל במעיו [ע"ז ס"ק ח]. ומהאי טעמא אין מברכין על קול ערב הואיל ואין בו ממש. והא דאין מברכין על רחיצה וסיכה נראה לי דאין דאין נכנסין לגוף [מ"א שם]: (ג) המושי"ק. הוא פירו"ש בלשון אשכנז. וכתב בעור שהוא זיעת חיה ידוע, ויש לה שהארץ בזה ואשתמיטתיה מה שכתב הר"ן בסוף פרק ב' דעבודה זרה ל"ט ב' [מז, ב ד"ה גמ'] על מה שכתוב אי משום איערובי מסרי כו'. חה לשונו אי משום איערובי דבר שמא מסרח סרח. הלבן לא מערבי. ואחרים פירשו אי משום איערובי שדרך הוא לערב בדבש דברים אחרים ונימוחו בתוכו וחזורין דבש ליכא

שערי תשובה

וכן במחזיק ברכה [אות א] כתב שכן בחב כתשב"ץ קטן [סימן תבא] בשם מהר"מ ואיני קורא שם של ד' אותיות כי אם השם. ע"ש ועיין עוד בשאלת יעבץ שם שכתב, כשקורא כש"ס ובשאר דברי חז"ל ובכלל דברים הכתובים הכאים, קורא בדרכו במקרא האזכרות בקריאתן, וכתב שבן היה נוהג מר אביו חכם צבי ז"ל: **רטז** (ב) אין צריך לברך. עיין באר היטב, ובשו"ת שבות יעקב חלק ב' סוף סימן ל"ז כתב לברך שהחיינו על עשבים שנעשו להריח, וכן כתב ולא בהנאה מותר להריח בו אפילו לכתחלה משונה ממותא שמואל סימן מ"ט. הביאו לו יין ושמן טוב ברכת הנאה על היין קודמת (טור) [מ"א דיש הסימן]: לאוכל שנתעכל במעיו [ע"ז ס"ק ח]. ומהאי טעמא אין מברכין עליו שהביאו ל"ה, עיין מ"א [ס"ק ח]: אין מברכין על קול ערב הואיל ואין בו ממש. והא דאין מברכין על רחיצה וסיכה נראה לי דאין דאין נכנסין לגוף [מ"א שם]: (ג) המושי"ק. הוא פירו"ש בלשון אשכנז. וכתב בעור שהוא זיעת חיה ידוע, ויש לה מטוטרות בגומרה ומתקבץ שם בשבלה כמין דם ואח"כ מתיבש ונעשה ממנו המו"ק. והרב רבינו יונה כתב דפירשא

ביאור הגר"א

רטז [א] [פשיף א] אסור כו'. [ברכות] מ"ג ב' מנין שמברכין כו': [ב] [פשיף ב] אם זה כו'. שם האי נרקום בר': [ב*] ואם אינו כו'. שם א': [ג] המושי"ק כו'. עיין מ"א ס"ק ג' יש אומרים כו' וכתב הרב רבינו יונה כו' ונראה לי כו'. וכל זה כתב הרא"ש (פ"ב) [פ"ו] סימן ל"ה ועיין מ"א [שם]

הגהות רעק"א

ב) (בביא פק"ו) וקשה דהא. עיין בתוס' בחר לפיל סימן רי"ב ותו"ק (נב"ב): **רטז** א) (בביא פק"ו) ולע"ד צ"ע. עיין תק יעקב סימן (תמ"ו) [תסו] סעיף [קטן] [מכז"ר] ט"ז:

ומשמע עכו"ם ג"כ בשמע כל הברכה אין עונין ועיין ר"מ פרק א' מהלכות ברכות הלכה י"ג, יע"ש. והר"ב הגיה עכו"ם עונין בשמע כל הברכה ועדיף מכותי. (דעשאום בעכו"ם לגרי"עותא [לא] למעלי"ותא עיין ב"י ר"ה ומ"ש ועו"ג), ומכל מקום בירושלמי משמע אף בלא שמע כולה עונין בעכו"ם עיין ב"ח [ר"ה ויראה], ולזה תירץ הט"ז דפשטא דמתניתין משמע דעכו"ם אין שוה לישראל דאם לא כן היה כוללם יחד, וזה אינו אלא דאם לא כן היה לומר עונין אמן אחר עכו"ם ולא אחר כותי אלא א"כ שמע כל הברכה שמע מינה דעכו"ם לא, והא דלא כלליהו עם כותי (א"צ) [איכא למימר] דכל שכן הוא מכותי אף קודם שגזרו היה הכותי חשוד יותר דאין דגילות עכו"ם בכך עיין ב"י. ובחדושי הארכתי וכאן אין להאריך. **כתב** הלבוש בסעיף ג' גדול אינו יוצא בענית אמן מפי קטן בר חינוך ואיני יודע דזה להתוספות במגילה [יח, ב ר"ה ורבין] ואנן כסימן קפ"ו [סעיף ב] קיימא לן דקטן מברך לאביו אע"ג דהוה רק דרבנן ולבוש שם כתב כשאכל קטן כדי שביעה, היינו דלא ליהוי תרי דרבנן ועיין מ"א [סימן] קפ"ו [סק"ג] וצ"ע. ועיין עטרת זקנים (ז') [ב] כשם לחם רב כתב ג"כ דאינו יוצא גדול בברכה קטן ואיני יודע למה וצ"ע *:

רמז (א) אבל. עיין ט"ז. עיין מ"ש במ"א א' ועיין אליה רבה אות ב' ג' באורך בזה: **ד(ב)** כמו המוסק. עיין ט"ז. עיין מ"א [ס"ק] (ב') [ג] ופרי חדש בשו"ת סימן יו"ד הביא הא דחלב קרוש, יע"ש. ופדק אין מעמידין [ע"ז לט, ב] דבש אי איערובי מסרי סרי, יע"ש. האדיך והתיר המוס"ק לתת בתבשיל דעפדא הוא. ומיהו ליתן בתבשיל יותר משששים אף דלטעמא עבידי יש אומרים שאסור רק מדרבנן, ובפריי ליו"ד בפתיחה להלכות תערובות [ח"ג פ"א] כתבנו בזה, חו הזה ספק פלוגתא דרבנן ולקולא.* ואין מבטלין איסור לכתחלה דרבנן הזה עיין ש"ך יו"ד [סימן] צ"ט אות די"ז ופרי שם, ועוד אני אומר באולי דאף למאן דאמר דעבידא לטעמא מן התורה לא בטיל (עיין פרי חדש יו"ד סימן צ"ח ס"ק כה), מכל מקום ממה נפשך אם בתר מעיקרא אזלינן בטל הוא כי שם אין לו טעם בששים ועתה נהפך וסגולה טבעיות "לבושם" ונותן טעם הדבה מכל מקום זה לא אסרה תורה, בשלמא גוף הדבר אסור דכיון שנאסר פעם א' לא יצא מאיסור הראשון מה שאין כן טעמא כאמור וליתן נסימן תס"ז [סעיף מ] הגה אף גרמ"ם דכתב דמותר אפשר דאסור דלטעמא לא מקרי מקום הפסד דבהר מעיקרא אזלינן לא פליגי כו' וכל שכן דאמר מיגריא מהפרקין קשה מנלן. ועיין פרי מגדים בסו"ס סימן יו"ד הא דפרק אין מעמידין [ע"ז לט, ב] דבש דבש למאי מיתוה לה אי משום מיגריא פירש הכ"ר [עז, ב ד"ה גמ'] בשם יש אומרים בשר בהם מקרי סרי ועשה דבש, יע"ש. וי"ל דסתם הוה מין במינו דאסור שנתפך ונעשה דבש ומן הסתרה חד בתרי בטל ומדרבנן אסור הסם דאיכא דאיכא ספק וגם בהאי גוונא לא גזרו, מה שאין כן כאן הוה מינו שנתגרש ולמאן דאמר טעמא לא בטיל אלא מן התורה י"ל דאסור, ועיין מה שכתבתי בגו"ר [אות ב' מזה. ומה שאומרין דבש המעורב בחולת כן קולת קדם ספק היתר הוא ועתה נהפך לדבש, ול"ל אמר שאני דלאו לחמא כמה עיקות בעינן בשביל מאכילה כלב ובשאר איסורין די בנפסל לאדם עיין שו"ת פרי מגדים כאן והבלעות ספק. ועוד דזמן בעינן כי לא נרגע יתהפך לדבש ובמולה דבש מיישבין שמא עדיין קולת קיים והמתן נמשהו מון

מחצית השקל

קורא כספר תורה פרשת אחרי מות, וגולל עד פרשת אמור וקורא שם פרשת היום, וליכא בזה משום טרחא כיון דאמור ואתרי סמוכים, ובכדי שמתרגם המתרגם יש זמן לגלול עד אמור, אבל בפרשת פנחס במוספי היום היה ג"כ צריך לקרות, והוא רחוק יותר מכדי שמתרגם המתרגם הפסוק ואיכא טרחא רציבורא, לכן קורא פרשת פנחס בעל פה, אע"ג דקי"ל [ויסין פ, ג] **דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בעל פה מבל מקום** הותרה משום טרחא דציבורא, ועל זה פריך למה הותר לו לקרות בעל פה ונייתי ספר תורה אחריני שתהיה מגוללת מאתמול עד פרשת פנחס: **יצמרך לברך שניה.** ועיין לעיל סימן קמ"ג [מ"א ס"ק ז]: דדוקא **בברכת התורה** כו' **משום כבוד הצבור.** וא"כ אין חיובה של הברכה חיוב גמור ולכן די לפוטרה בפעם אחת ולא לגרום עוד ברכה, משא"כ ברכות אחרות דהם חיוב גמור: **וקשה דהא בגמרא ביום הכפורים כו'.** ר"ל גמרא דיומא דף ע' הנזכר לעיל: **ואף דלא קיי"ל הכי.** היינו בשעת הדחק וכדאיתא סימן רצ"א סעיף ג': **שלא להביא כל הפירות לפניו בבת אחת.** כדי שלא לפטרן בברכה אחת וניחו דאם הם בכד לפניו אסור לסלקן כדי להוסיף ברכה, אכל לצוות שלא להביאן לפניו בבת אחת הותר בשכת, והוא הדין דמותר לצוות שלא להביאן חוך הסעודה: **ומיהו אף בחול אם אין חפץ כו'.** ר"ל שאין דעתו משום להוסיף ברכה, אלא שאין חפץ כו': **ובכנפת הגדולה כו' דאפילו מצווה כו'.** אם דעתו כדי להוסיף ברכה:

ד רמז (פ"ק א) **לאחריו כו' ולי' נראה משום שהם כל השנה כו'.** זה טעם למה שאין מברכים עליו שהחיינו: **וכל כו פירש משום שבשפפיק** כו'. זה טעם למה שאין מברכים עליו ברכה אחרונה: **בבר עברה הנאתו.** והוי רומיא דאכילה אם כבר נתעכל המזון במעיו שאינו מברך אחריו וכמו שכתוב לעיל סימן קפ"ד סעיף ה': (פ"ק ג) **הפורש"ק כו'.** והרמ"ה היה, כצ"ל: **ונראה לי דהא אפילו ראיתו צריכה ראיה.** ד"ל דאיתו שהביא מדבש שנפל בו איסור שרי דהיא גופה מגא ליה דשדי, ואף דשדינן הדבש שכנפי דגלי הדבורים מעורבים בתוכו אין הטעם משום שהכנפים ורגלים נעשו דבש ואזלינן בתר השתא, אלא הטעם דמותר דאין בכנפים ורגלים טעם איסור והוי כעצמות החמור דאין מטמאין טומאת אוכלים, דאין עליהם

לבושי שרד

רמז (ל) מג"א סק"ג והרב רבינו יונה ז"ל. נמצא דלפסדר לומר, כצ"ל:

אוצר מפרשים

רמז א (מג"א סק"ג) מור והרא"ש ס"ה, נ"ב ס"ו דברכות סימן ל"ח: (הת"ת מוסרי)

ברכות הלכה ט"ו מנמרא ברכות ל"ג מ', ופרק י"מ הלכה י"ו כל דבר שמקפקין לן עושין בלא ברכה לעולם יזהר לדם בברכה שאינה בריכה, וכלכף מצינה שם ספק ברכות לקולא משום מוחר לא מצא. ומה שכתב לתוספות אם מבקר מספק אין עובר, ברכת המזון דין תורה אף להר"מ מייב ואף לדיליה ספק תורה לחומרא מדרבנן, כתבנו במקום אחר [פמיהה להלכות ברכות אות כ] בהאי גוונא שהיה מחויב ואינו יודע אם עשה או לאו מן התורה ואף דרבנן מו ליכא לא חשש, ובפרע לדעתו [בספר המצות] בשורש הא' כל מילי דרבנן יש בו דין תורה מלא תסור ועל פי התורה אשר יורוך. ובלכות דרבנן אם מסופק כיון דאתני דספיקן לקולא אף לא חשש דרבנן אסור וכלן אין להאריך. ומה שכתב לענין ק' ברכות עיין בסימן מ"ו בא"מ מ'. ענייה אמן אחר ברכת התורה ובברכת המזון ומעין ג' יש אומרים דין תורה הרמב"ן ז"ל [בספר המצות מצות עשה לדעת הרמב"ן מצות טו] וקרים ספר [בהלכות תפלה פרק יד הלכה יט] עיין בתיבה גמא פרשם האזינו [אות מ] האלרכמי בו

עיין הלכות שבועות פרק י"ב הלכה מ' יב. ול"ע קצת:

רמז כתב המור. עיין מ"ש. [סימן] רל"ו סעיף ו' (טעות סופר רנ"ו).

ובסימן (רי"ג) [רל"ו] אות י"ג כתב כן דאכילה ושתיה קודמת לרחמ אפילו שהכל לשמן אפרסמון. ועיין אליה רבה [סימן] רי"ג [ס"ק] מ' האריך, ומנו אין לנו אלא דברי הב"י בסימן רי"ב [ד"ה הפילו] דשתיה קודמת לרחמ: **א לאחריו.** עיין מ"ש. מלקן בחרמ, אבל הט"ז אות מ' כתב דהגאה מועטת שנפסק מיד ודומה לגמעכל המאכל דאין מברך ברכה אחרונה. ואם לא מיכן קודם שחרמ או בשעה שחרמ שוב אין מברך כמו באכילה ושתיה וכל. ברכות הוא הדין כלן. ועיין אליה רבה אות כ' ג' האריך, יע"ש: **ב** מין עץ. עיין מ"ש. כמו מי הוורד בסעיף ג' דמברך בורא עצי בשמים, ומ"ה כאות ט' יומר עוד: **ג** המזונ"ש. עיין מ"ש. ואף למאן דאמר מיגריא מהפרקין והמידוש הוא דאמר מכל מקום בשל דבהר מעיקרא אזלינן לא פליגי כו' וכל שכן למאן דאמר מיגריא מהפרקין קשה מנלן. ועיין פרי מגדים בסו"ס סימן יו"ד הא דפרק אין מעמידין [ע"ז לט, ב] דבש דבש למאי מיתוה לה אי משום מיגריא פירש הכ"ר [עז, ב ד"ה גמ'] בשם יש אומרים בשר בהם מקרי סרי ועשה דבש, יע"ש. וי"ל דסתם הוה מין במינו דאסור שנתפך ונעשה דבש ומן הסתרה חד בתרי בטל ומדרבנן אסור הסם דאיכא דאיכא ספק וגם בהאי גוונא לא גזרו, מה שאין כן כאן הוה מינו שנתגרש ולמאן דאמר טעמא לא בטיל אלא מן התורה י"ל דאסור, ועיין מה שכתבתי בגו"ר [אות ב' מזה. ומה שאומרין דבש המעורב בחולת כן קולת קדם ספק היתר הוא ועתה נהפך לדבש, ול"ל אמר שאני דלאו לחמא כמה עיקות בעינן בשביל מאכילה כלב ובשאר איסורין די בנפסל לאדם עיין שו"ת פרי מגדים כאן והבלעות ספק. ועוד דזמן בעינן כי לא נרגע יתהפך לדבש ובמולה דבש מיישבין שמא עדיין קולת קיים והמתן נמשהו מון

תורת אוכל והוא הדין הכא לענין איסור אין עליהם תורת אוכל. ועיין בלח"מ [מעדני יום טוב] שם בבדבות [אות ע]: דחלב חידוש כו'. דאייתי שם קרא לאסור חלב מבהמה טמאה. ופריך למה לי קרא הא מדבתיב [ויקרא יא, לא] הטמאים ה"א יתירא ורשינן לאסור צירן ורוטבן, הא חלב לא גרע מצירן ורוטב, ועל זה משני חלב חידוש הוא דאפילו חלב שהורה היה ראוי לאסור ואפילו חכי שריא רחמנא, ולכן חות אפינא דאפילו חלב טמאה מותר לכך איצטריך מיעוטא, ומסיק מאי חידושיה, ואמר תחלה משום דדם נעבר ונעשה חלב, והוי ראוי לאסור החלב משום דם ואפילו הכי שריא רחמנא, וא"כ שמע מינה דכתר מציקרא אזלינן, דאי בתר השתא מאי חידושיה דהא השתא הוא חלב ולא דם: **וכי תימא נילף סחלב.** ר"ל דהסברא חיצונה לילך בתר מציקרא, וא"כ הוי שפיר חלב חידוש, אלא דהשתא דהתיהה התורה החלב אשמעינן קרא לאפוקי מסברא חיצונה, אלא דאזלינן בתר השתא וילפינן מיניה מעלמא לילך בתר השתא. והוה מצי לדחות א"כ הא דאמרינן התם הניחא למ"ד דם נעבר ונעשה חלב (ר"ל דמהאי טעמא מגוקה אינו דואה דם והיא בחוקת מסולקת דמים). אלא למ"ד אבריה מתפרקים כו' עד אחד כ"ד חורש מאי איכא למימר. ומסיק דהחידוש הוא דראוי לאסרו דהרי דכר הבא מן החי והרי כאבר מן החי או כשר מן החי. וכיון דקי"ל כמאן דאמר אבריה מתפרקים וכדאיתא ביורה דעה סימן קפ"ד [סעיף ז] וקפ"ט [סעיף ג] ולדידהו לא אמרינן דם נעבר ונעשה חלב, א"כ מנא לן להתיר הדבש והמוס"ק, דמנא לן דאזלינן בתר השתא, ואין לומר דלמ"ד אבריה מתפרקים אמרינן מסברא דאזלינן בתר השתא ולא איצטריך קרא, א"כ אין מקום לקושית מ"א דקרי הש"ס חידוש מאי דמציקרא היה דם. הא לא קי"ל כהאי מאן דאמר אלא, כמ"ד אבריה מתפרקים והחידוש הוא ענין אחר כנזכר לעיל, אלא על דרחק צ"ל דסכידא ליה למגן אברהם כיון דמציקרא דבעי למימר דהחידוש דדם נעבר ונעשה חלב על כדתו צריך לומר דהסברא חיצונה לילך בתר מציקרא, מהיכי תיתי נימא דמסקנא דמסיק אבריה מתפרקין כו' חזר כו' מזה וסבירא ליה דהסברא חיצונה לילך בתר השתא. ואם כן הוי מצי לדחות דליכא למימר דלפינן מחלב דתיקשי לדידן דקיי"ל כמאן דאמר אבריה מתפרקים

הוי עדיה מדלפוייהם מין דגרם לנבך מרכה שאינה צריכה ועבר לא חשש דמן התורה, אם מינה דלדך מרכה נמי הוי בלא חשש, ומעל כרחך מה שחייבו סמכים לנבך חייבו משום דמחויב לנבך מדרבנן שלמקבוהו על לאו דלא תסור אין מכלל לא חשש לנבל, אבל מה מין דאם לא מה לא היה מחויב לנבך אף מדרבנן רק ע"י מעשיו אפשר המה אם עלמו לכלל חיוב ברכה, ל"ל גרם ברכה שאינה צריכה כדמוכח מיומא שהביא המג"א [שם] שאף זה בכלל ברכה שאינה צריכה ל"ל ממילא מובר על לא חשש מן התורה, ל"ל כשאם מני אחים אפילו כרבי יוסי (הגלילי), ומי דמקו דאחיה לא בירך ברכה שנית ואמיה דלא כרבי יוסי (הגלילי) ובכל כרחך מוכח כדעת המוסופות [ולפי הנמה ע. ב ד"ה הא] דכל דבר ברכה אינו עובר בלא חשש ומשום הכי אף בברכה שאינה צריכה, ומ"ל ממה נפשך מין בירך ומין לא בירך הכל הוי כעבדים דרבנן ובכל כרחך אמיה דלא כרבי יוסי (הגלילי) וחב לאוים נרוחק לדעת המוסופות ודו"ק:

רמז (מעיה ב) **אם זה שיוצא ממנו הריח ובר.** ר"ל מין ממנו"ל [ס"ק ג] מה שהקשה על המ"ש בשם רבינו יונה מין נבלה אמספר לדבש, ועיין במעורי מסכת נדה דף ע' מה שכתבתי עליו שם, גם בחיטורי למסכת עבודה זרה דף כ"ט אמת כ' גבי מומן של נמרים מה שפלגתי שם מה דנרים לממדים בעוה"ר ודו"ק היטב:

(שם) **כמו הפו"ש** מברך בורא מיני בשמים. ר"ג עיין בחיטורי ספר המיים מה שכתבתי מדברי רבינו יונה גבי מוסק, ועיין בחיטורי מי נדה בתקצאת נדה דף ס"ו גבי מי יתן טהור מטמא מה שכתבתי שם מה מה ודו"ק היטב:

יד אפרים

רמז (פרא סק"ו) **אם אין חפץ לאכול אלא טעם מעט אז וכו' אלא דבשבת** ראוי לעשות כן כו', כצ"ל:

רמז (מג"א ריש הסימן) ועיין סימן רצ"ז, כצ"ל:

(שם סק"ח) **וכתב הרב רבינו** יונה ז"ל, כצ"ל:

ד. (שם ע"כ מהדורת אמ"ד תנ"מ):
ה. (רמב"ם פ"ט מהלכות ברכות) והרא"ש [שם פ"ח סימן ג] והטור [בשם המופפות שם עג, ג ד"ה אמ"ן]:
ו. תוספות שם בעמוד א' [ד"ה ועל] והרמב"ם שם [ברכות ט, ה ומרדכי שם דמז קמא, ממ"ג עפין בו קיג, ד]:
ז. מרדכי [שם, הגהות מיימוניות שם אות א] בשם ר"מ מרזטנבורג [ברכות מהר"ם סימן כח] והרא"ש [שם פרק ו סימן ו]:
ח. רמב"ם שם [עב, ו. רא"ש שם סימן ו]. מרדכי שם. גרשות מהר"ם שם]:

הגהות והערות

ח) עיין מה שכתבתי סוף סימן ר"ד: (גליון מ"א)
ט) עיין סימן ר"ב [בעניף טו]: (גליון מ"א) ר"ב. ועיין ברכי יוסף אות ה מש"כ בברכת הפו"פ: י) כך הוא בדפו"ר, ומהדורת אמ"ד ח"פ שונה ל-"שנתן" ובדפו"א כתבו "שנתן", ועיין אליה רבה ס"ק ה:
יא) ועיין בטו"ח חתם סופר יו"ד סימן קז ד"ה מעתה בסימן קח ד"ה קנלמי ומ"ו סימן כב ד"ה והנה:
יב) במקור חיים יד אחרים ומופסת שבת - ספר פלאים וכ"ה במהדורת יהודאנגטברג מרכ"ב כתוב "סימן ר"ב" [ס"ק ח] אבל כדפוס שקלאוו מקס"ב מיקון "שעיף נ"י [ס"ק ו] וכן משמע מדברי הפמ"ג:
יג) בביאור שיטת הגר"א להלכה עיין מיאור הלכה ד"ה אז נאכלו ומחזון איש סימן לה אות ד:
יד) באורח הגיה מהדפס בקו"ע המלוים הוה ליקח ומהדורת הפו"ב הגלם מקון ירושלים תוקנו הגרות בעל הפרי מגדים על מכונם:
יד") ב"ה ממהדורת קרקא ש"ל, אך בדפו"ר הגירסא "עוד" וכ"כ בפיאור הגר"א מק"ל, והמקור חיים כתב בתוקון תיבות "שהוה עוד הגדי".
טו) עיין (ר"ק ה') [סימן לה] פעיף ב [מ"ל מקק"ו]: (גליון מ"א) ב.ב. חוקן מהדורת אמ"ד ח"ס:
טז) בבמה מהדורות לשם בעעות מ"ל ונלה בא כאן מיקון הפמ"ג אך המעיין בדפו"ר של המגיעים דיהרצפלרט תנ"ב ידאה שם היה מתוקן ומשמע בדפוסים מאוחרים:
יז) הוגיה שם כתב שארישלמי הוה ליתא לעיני:
יח) ביד אפרים הגיה "פעיף י"י" וכ"ה בדפוסי ברסב מקמ"ה ויאהאנגטברג מרכ"ב, אבל בפמ"ג כתב של"ל "פעיף י"ל":

ט"ל כ"כ לכולי עלמא פרי, מידי דהוי אכשרה שיצקה מן הטריפה דמותר להעמיד גמונות בקיבתה [פולין קטז, ב], ועוד דהדבש הוא טוב למאכל. ומה שכתב הרב רבינו יונה דפיר"ש בעלמא [הוא] היינו שאין עליו מורת דס וא"כ הדרא קושיא לדוכתא. וגבי אפרות שנולד מבילת טריפה [אמרינן [חמורה לא, א] כל כמה דלא מסרת לא גביל וצעידנא דקגבל עפרא בעלמא הוא. משמע דאי לאו האי טעמא אסור דבר מעיקרא אזלינן. ואם תאמר הכי נמי קודם שנעשה מום"ק עפרא [הוא] כי מי יודע זה, ועוד דגבי דבש מאי איכא למימר וא"ע:] ד ראוי לאכילה. אפילו אין ראוי לאוכלו בשני עלמו לא ע"י תערובות כמו שכתבתי (ס"ב) יב: ה אינו מברך. עקרין רוא"ש אף ע"פ שראוי לאכילה ע"י מרקחת מכל מקום אין עיקרן עומד לאכילה אלא להרית. ואם תאמר כיון שאינם עיקר הפרי לא נברך עליהם עני בשמים (ג) כמו שכתוב בסימן ר"ד סעיף י"א גראה לי דשאני הכא דאי אפשר לברך בשמים כיון שאינו מין עשב, לכן מברך עני בשמים: ז מי הורד. אפילו לאחר דפליג בסימן ר"ב בסימן ר"ב סעיף ט' יז: היינו משום דמי פירות אין להם טעם [בהפירות] (בהפירות) עצמן, מה שאין כן כאן דמי הורד מריחין כמו הורד עצמו (ב"ח קצב, ב ד"ה ומי): ח והמצטיבי. שרף ג שעושין ממנו זפת (רש"י מלה עג, ג ד"ה ממוסמקי כ"ח שם ד"ה המסטיכי):

ומתקבל שם אמלה כמין דס, ואח"כ מסיבם ונעשה ממנו המור. והרמ"ה היה אומרו משום דשם דס והרב רבינו יונה [ברכות לא, כ ד"ה ורבינו] כתב דפירשא בעלמא הוא אע"ג דמתאלו היה דס, דבחר השתא אזלינן, אדע שהרי הדבש אם נפל לתוכו מתיבת איסור נימות בתוכו, כיון שדרך הדבש להמיר הדבר שנפל לתוכו דבש, דייינין ליה כמו השתא הכי נמי אע"פ שמתאלו היה דס בחר השתא אזלינן. ואדוני אבי הרא"ש [שם פ"ו סימן לה] כתב וגראה לי דאפילו לאיתו לריכה ראיה עכ"ל. ולע"ד תמוה [ד]הא יש ראיה ברורה להיתר ממה שכתב הרא"ש בסוף פרק כל הבשר [אולין פ"ח סימן נב], בחלב טריפה בתעי כשילה לכתב דמינו תם [שם קטז, ב בתוספת ד"ה הכי] דאם הוא קרוש הוי כפירשא בעלמא. אם כן הכי נמי כיון שנקרש על הבהמה נעשה פירשא, דמה לי תוך הבהמה או על גבי הבהמה, אידי ואידי פירשא בעלמא הוא: (ג) ועל כלם בו'. פירש ב"י [קצב, ג ד"ה ועל] אפילו המרית על פירות דטרא מיני בשמים היא כולא כמו שהכל אמלה: (ד) על אגוז מושקאד"ה. הוא עיקר פרי, והקינ"א שהוא לימרנ"ד, וקלאו"ו שהוא נעגל"ך, אף שהוא אינו עיקר הפרי מכל מקום עיקרו עומד לאכילה על כן אם פרי עליו לריחו: (ה) על הורד בו' עצי בשמים. שהרי יולא מן האילן ואינם בעצמו הוא אמלה. ראוי לאכילה מבדך הנותן ריח טוב בפירות [ז] והני מילי בשנטלו לחריח בו או לאכלו ולהריח בו ח אבל אם נטלו לאכלו ולא נתכוון להריח בו אף על פי שהוא מעלה ריח טוב ה (ה) אינו מברך (ג) [ח] ט) ועל כלם אם אמר (ו) בורא מיני בשמים יצא י [ז] הילבך על כל דבר יא שהוא מסופק בו מברך בורא מיני בשמים: (ד) [ז] על אגוז (ז) מושקאר"ה ועל קנל"ח יב וקלאו"ו וכל בשמים שהם לאכילה מברך שנתן יג ריח טוב בפירות:

ג יד (ד) ו [ח] על (ה) תורד ועל (ח.) הקנמון [ט] שהוא עור יד הגדי ועל ז מי הורד טו [יא] ועל הלבונה ח (ט) [יב] והמצטיבי וכיוצא בהם בורא ט (י) עצי בשמים:

שערי תשובה

בתשובות הרדב"ז [חלק א סימן רצו] והביאו בבנסת הגדולה סימן רב"ה [הגב"י]. ובברכי יוסף [אות א] כתב שלא שמענו ולא ראינו זה וכן עמא דבר שלא לברך שהחיינו על הריח ע"ש: (ו) בורא מיני בשמים יצא. עיין באר היטב. ועיין כמחזיק ברכה [אות ה] שכתב ששמע מחכם אחד שאם יש לפניו עצי ועשבי בשמים, כוללן בברכה אחת, בא"י אמ"ה בורא עצי ועשבי בשמים [ולא] לברך בפרטות על כל אחד. והחכם הוקשה בפיניני שלא מצינו לכלול כי אם בברכת מעין ג', והתוספות [ברכות מד, א ד"ה על] כתבו דאין זה מצות תבילות דהשבח על הארץ המרצא מזונות ונפן, ואיך יכלול כאן, ושוב מצא בירושלמי [דמאי פרק ה הלכה ב] גבי המפריש תרומה וחרומה מעשר וחלה וכן פסק הרמב"ם [מעשר א, טז] דכולל הכל עכ"ל. ובקונטרס אחרון שם כתב שצריך להתיישב דאין ראיה משם רבחדא חשיבי כו' ע"ש. ועיין בש"ת בית אפרים חלק או"ח סימן ד' באורך בענין ברכת להניח ועל מצות תפילין. ועי"ש מה שכתב על דברי הירושלמי [שם] והתוספתא [ברכות פ"ו הלכה יט] ודברי הריב"ש בתשובה סימן שפ"ד רע"ש בדברי הש"ס בסוכה דף מ"ו [ע"א] שדמז להם המג"א בסימן ב"ה [ס"ק טן] ע"ש: (ח.) בשולחן ערוך סעיף ג' הקנמון שהוא עור הגדי. עיין בהגהות בעל תוספת שבת - ספר פלאים ובסימן רצ"ז במג"א [ריש הסימן] ומ"ש בחוספות שבת שם [ס"ק א] וביד אפרים שם, שאפשר שטעות סופר במג"א וצריך לומר מור הגדי, ועיין במחזיק ברכה (שם) [כאן] [אות ז] שהביא דברי שיורי כנסת הגדולה [בהגה"ס אות יב] והתוספות שבת [שם] שכתבו שטעות סופר בשו"ע. ומחזיק ברכה כתב דליתא, ועיין שם שכתב דעור הוא עין בלשון ערבי, והגרי ר"ל מאינדיא"ה ששם גידולם. ובטורקי קורין לו אדאגאש"י ובלע"ז ספרדי קורין עץ אלואי"ס כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות [בריתות פרק א סוף משנה א] ושפיר מברך עצי בשמים. (ועיין בחוות יאיר דף רמ"ט מחדגום שיר השירים ה, יד התהילים מה, ט מור ואהלות מחרגום אקסיל אלוזאן, והביא שם מערוך ערך אלוחא על מפשח אלוחא ומכאן מבואר דשם הבדשם כן הוא בלע"ז): (י) עצי בשמים. וכתב בבדבי יוסף [אות סז] בשם מהר"י פראגי

באר היטב

בעלמא הוא אע"ג דמתאלה היה דס. ועיין ט"ו [ס"ק כ] ומ"א [ס"ק ג] ובכנסת הגדולה [שיירי הגה"ט אות ד]: (ד) ראוי לאכילה. אפילו אינו ראוי לאוכלו בפני עצמו רק ע"י תערובות. מ"א [ס"ק ד]: (ה) אינו מברך. עיי הריח: (ו) בורא מיני בשמים יצא. אפילו המרית על פירות, דטרא מיני בשמים היא כולא כמו שהכל אמלה [ט"ו ס"ק ג]. ומעתה זה אין אנו מצריכין בהגלה רק על מיני בשמים ועיין של"ה [שער האותיות אות ק בדיני ברכות כלל ט אות א]: (ז) מושקאד"ה. מוסק"מ עוס הוא עיקר הפרי. קינ"א הוא לימרנ"ד. וקלאו"ו הוא נעגל"ך אף שהוא אינו עיקר הפרי מכל מקום עיקרו עומד לאכילה ע"כ אם פרי עליו לריחו [ט"ו ס"ק ד]: על הענ"ה אקורין אופו מינמ"ס נמתקק בתמונת גינת ורדים [מלק או"ח] כלל מ' סימן מ"ל אם יש לברך עליהם אם לא ודעתו נוטה אלא לברך. ומתשובת פרח מוקן [מלק או"ח] כלל מ' סימן י"ג כתב שם לברך עליה שנתן ריח טוב בפירות. וכן המרית בקאו"ר כתוסה והא תמה שריחה נודף, ולדש נהנה מאותו ריח צריך לברך. ועיין הלכות קטנות אלק ב סימן קט"ו. ועיין בספר בני מיים אם על מני פרי מברך. ובגנת ורדים כלל מ' סימן מ"ב: (ח) הזורד. אקורין רוא"ש אפפ"ש אלאו אלמלה אע"ל מרקחת מכל מקום אין עיקרן עומד לאכילה אלא להרית מה שאין כן צ"מרר"ד ונעגל"ך: (ט) והמצטיבי. אלף אעשין ממנו זפת [מ"ל פ"ק ט]: (י) עצי בשמים. וכן כל דבר שהקלה אינו קשה אלינו גטורים, מ"ל [ס"ק ט]:

אוצר מפרשים

ב (מבא פק"ג) אפרינן כל כמה. נ"ב נעלמו ממנו דברי הר"ן בע"ז דף ל"ט עמוד כ' [שם, ב ד"ה נמ"] ובי דבש למאי ניחוש לה ע"ש. וכבר הזכירם בשיירי כנסת הגדולה בסימן זה אות ט'. ע"ש ברי"ן דף שמ"ו עמוד ב' [שם] ועיין חק יעקב סימן תס"ד ס"ק ט"ז. והדינו כמוסיף על הדברים בעזהי"ת דמה שכתב הרא"ש [ברכות פ"ו סימן לה] ראייתו צריך ראיה הרי ראייתו מבואר בש"ס עבודה זרה [שם] על פי פירוש הר"ן הנזכר לעיל. וגילו לנו חכמינו ז"ל דלאו רוקא אפרוח אלא כל דבר המשתנה קודם העיפוש והתעדר ההריה, ואמנם בכ"ז בענין תרתי לטיבותא, שישתנה לדבר המותר כגון, אפרוח או דבש, אבל דם הנעכר ונעשה חלב אע"ג דמסתמא נתעפש תחלה, מכל מקום חידוש הוא שאינו משתנה לדבר המותר. ועיין במסכת ברחות דף ח' עמוד א' לחם לא איתיה בעיניה לא אמר לחם לא אשתני א"כ אפילו קמח נמי לשותרי. ועיין עבודה זרה דף מ"ו עמוד ב' ובתוספות דיש מ"ו עמוד א' [ד"ה הכא]. אלא על כרחך בין דלילכא עיפוש לא יועיל שינוי. אלא שנתעדב במים, ואי לאו דכתיב לחם [ויקרא טב, יד]? לא היה חייב על כזית לחם אלא לפי שיעור התיטים שכו. וכן הרין בנודר מן החיטים אינו חייב על כזית פת

ג (שם פק"ח) שעושין ממנו זפת. נראה לי בעין זפת צריך לומר. דזפת ריחו רע בסוטה דף (י"ח) [יב] [ע"א] ובלשון אשכנז קורין לו מאסטי"ק:

(נתיב חיים)

(חתם סופר)

לכתחלה אין מבטלין איסור הוה דרבנן עיין מה שכתבתי במ"א [אות] ג' מזה: (ג) ועל כלם. עיין ט"ז. ושהכל נמי יצא עולת תמיד [ס"ק ב] אליה רבה אות ח', עיין מה שכתבתי במ"א אות י"ט: (ד) על אגוז. עיין ט"ז. מה שכתב "לריחו" היינו דלאכילה אין מברך כלום על נעגלי"ך בסימן ר"ב סעיף י"ד, ובנחלת צבי [אות ב] כאן דקלאר"י האמור כאן אין של גרפל"י, ועיין אליה רבה אות ט' לברך על נעגלי"ך בורא מיני בשמים ואיני יודע למה לא יברך עצי בשמים, ועיין מ"א ד' ביון לנעגלי"ך דראוי לאכילה על ידי תערובת מברך ריח טוב בפירות. ולענין דינא צ"ע על אינגב"ר יבש ופלפל יבש ונעגלי"ך ראוי לברך בורא מיני בשמים ועיין סימן רצ"ד בט"ז [ס"ק] ה' וביו"ד [סימן] ק"ח [ס"ק] יו"ד ומ"א שם [ר"ש סימן רצז]. ובאליה רבה שם [אות א] פלפל אין להריח בו ואם מריח אין מברך עליו וא"י"ה יבואר שם: (ה) על הורד. עיין ט"ז. אע"ג לענין י"ח (טעות סופר סעיף ט') נע"ז אות מ', יע"ש: ח והמצטיכי. עיין מ"ח. כל שיולא מעץ מברך טוא עלי בשמים: ט עצי בשמים. עיין מ"ח. משמע מע"ג דיכם בקרקע ואין נשאר מחוכף אפילו הכי כל שהקלח קשה מברך טוא עלי בשמים, ובאליה מיו כן עיין סימן ר"ג סעיף כ' מ"ח. כמו בסעיף ג' נאות ו' דאי לאו דוורדים מין עיקרם לאכילה היה מברך הטעם ריח טוב בפירות, ולענין "הטוען" מו נתן מו שנתן עיין אליה רבה אות ס' (ובר"מ) [וברמ"א] סעיף ד"ד שנתן כו', יע"ש. ועיין סימן קס"ז במ"א אות מ' וביה"ה אות ל' ע"ש. ולאיסי שמיון לסוף סעיף ב' נעגלי"ך עיין ט"ז אות ד' מזה: ה אינו מברך. עיין מ"ח. עיין סימן רי"ז במ"א [ס"ק] מ', כי הניים הרים מין כהרים אמילה דלא שמכוון לפעמים להרים מין מברך כל שאין כאן שאין מכוון אלו. ובלבוש [סעיף ב] כתב טעם דמברך על העיקר ופוטר הטפל ועיין אליה רבה אות זיי"ן הקשה עליו, יע"ש: ו על הורד. עיין מ"ח. בסימן ר"ד סעיף י"ח (טעות סופר סעיף ט' שם) אות כ"ג במ"ח דשם מברך פרי הארמה היה כאן בעצמים כו', יע"ש. ומיכן דאין עכ: ז מי הורד. עיין מ"ח. בסימן ר"ג סעיף (ט') [ז] להרשב"א [ברכות נא, א ד"ה דבש] מי שלקות של פירות אינו כפירות, וי"ל דרכן לעשות מי הוורד ומודה הרשב"א עיין סימן ר"ג סעיף ד' יי"ח (טעות סופר סעיף ט') בעו"ז אות מ', יע"ש: ח והמצטיכי. עיין מ"ח. כל שיולא מעץ מברך טוא עלי בשמים: ט עצי בשמים. עיין מ"ח. משמע מע"ג דיכם בקרקע ואין נשאר מחוכף אפילו הכי כל שהקלח קשה מברך טוא מיני בשמים, ובאליה מיו כן עיין סימן ר"ג סעיף כ'

ערך לחם למהריק"ש

רמז סעיף ב פרי וכו'. הריח פרחי הפירות קודם שיגדלו כמו מאתר"ל על אמרוג ונמרנ"ג וחולבס נראה לי דמברך טוא עלי בשמים דעדיין לאו פרי ניהו ולריחא עמידי שאין הפלגן יכול לאכלם אם יגדלו כלם עליו ועיין לעיל ר"ב דין ב':

הגהות רעק"א

ב) (שו"ע ס"ב) **ועל כולם.** עיין באליה רבה כסעיף זו [ס"ק ח] שאפילו אמר שהכל על ריח יצא. ובתשובת בית יהודא סימן מ"ב כתב בפשיטות להיפך דלא יצא, ובעולת תמיד סימן רט"ז [ס"ק ב] כתב בהאליה רבה דיצא: ג) (פ"ז פסיק"ד) **שהוא נעגלי"ך.** מאליה רבה [ס"ק ט] משיק לברך על נעגלי"ך טוא מיני בשמים, והגאון פרי מגדים בספרו אשל אברהם [הנ"ל] שמחלק הספר אות ק' כתב וקליפת מרמגלי"ן ספק ברכה לאכילה הוא הדין המרים בהם מברך טוא מיני בשמים ע"כ. ולענין פלפלין חונגמי"ל עיין באליה רבה לקמן ריש סימן (לל"ט) (ולו):

[שם נג, א ד"ה אין מברכין] ותוספות [מג שם] אבל העיקר כדעת רש"י ותוספות [יג]:

[שם] מ"ג א' סוף ד"ה ועל בר' והרב רבינו משה מקוצי כו'. כמו שהכל שכולל כל ברכת אכילה שעל דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה ברברו כך בורא מיני בשמים בברכת הריח וכמו שבתוב שם [בפתיחתן מ, א] ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא כן כאן בברכת מיני בשמים: [ו] הילכך כו'. תוספות שם [מב, א ד"ה ועל] וכמו בשהכל נהיה ברברו: [ז] על אגוז פו'. כמו שכתוב שם [מג, ב] באתרוגא: [ח] [שעיף ג] על הורד. קמ"ל אע"פ שראוי לאכילה כיון שאין עיקרו לאכילה כמו שכתב הרא"ש שם [פ"ז סימן לז] ודלא כגאון [והובא בראב"ש שם] שכתב לברך הנותן ריח טוב בפירות. וקמ"ל בורר שהוא פרי אילן. ועיין בהגהות מיימוניות [ברכות פרק ט אות ג] שבתב בשם מהר"מ לברך על שושנים כורא עשבי בשמים. ועיין ב"י [קצב, כ ד"ה בתוב] שמחלק בין הגדלים כו' ע"ש. אלא שמהרמב"ם [שם הלכה ו] משמע דשושנים אינן ודרים אבל כתב לברך על שניהם עצי בשמים. וכתב הערוך [ערך חלץ, ה] בשם הגאונים כל שמוציא מעצם עץ הוא. וכן כתב הרשב"א [ברכות מג, א ד"ה מיתיבי] וז"ל רבינו דוד אבוהרהם [עמוד שלח] אמרינן בירושלמי [יד] בל שחמרתו נשארת משנה לשנה מברך עצי בשמים וכל שחמרתו מתייבשת וכלה בחורף מברך עשבי בשמים. ודש"י [ברכות מג, ב ד"ה נקוקים] פירש חבצלת השרון, וכן כתב הטור וכמו שכתוב בסעיף ט'. ובמי זרד קמ"ל דמברכין אותה ברכה עצמה, ואף שאין ראיה ממשחא כבישא להרא"ש [שם פ"ו סימן לז], רבבוש כמבושל אף לענין ברכה כמו שכתוב [ברכות] ל"ח ב' במלית וכל שכן בכבוש, כאן מורה כמו שכתב ב"ח [קצב, ב ד"ה ומין] ועיין מ"א [ס"ק ז] ועל כרחך צריך לומר כן דהא הרא"ש [שם] והטור כתבו כאן בעצמם כן: [ט] הקנמון. כמו שכתבב [שיר השירים ד, יד] קנה וקנמון כו': [י] שהוא עוד הגרי. טעות סופר וצ"ל עוד הגרי בדלי"ת שכן כתב הרמב"ם בפירושו במסכת כריתות פרק א' [משנה א] וכן כתב בחיבורו כפרק ב' מהלכות כלי המקדש [הלכה ד] והוא לשון ערבי וע"ש בפרק א' [הלכה ג] וז"ל הגרי מהדרו כמו שכתב שם ועוד הוא בלשונם עץ כמו שכתב בפירושו שם [בכריתות] עו"ד בלסא"ן. אבל הסמ"ג [עשין קסז] חלק על זה שהרי אמרו בפ"ו דשבת [דף טג, א] שנגנז כו' ועיין כסף משנה שם בפ"ב [הלכה ח]: [יא] ועל הלבונה. כמו שבתוב [שיר השירים שם] עצי לבונה: [יב] והמצטיכי. עיין רש"י פרק ד' דיומם טוב [ביצה] ל"ג ב' ד"ה במוסתכי כו' שרף כו', וכן הר"ן בפרק שמנה שרצים [שבת מ, ב סוף העמוד] ואע"פ שהוא שדף דק מן האילן עצמו:

מחצית השקל

כו' וכנזכר לעיל. וצריך לומר דהמ"א ניחא ליה טפי לדחות בפשוטה דהא מחידושו לא ילפינן. ועמ"ש בזה ליישב בע"ה במסכת חולין: **דאם כן לכולי עלמא שרי.** וד"ל דלא הוי הרא"ש חולק בדבר: **מידי דהוי אכשרה שינקה בו.** וכדאיתא בתוליין דף קט"ז עמוד ב' ובשו"ע יו"ד סוף סימן (פ"ז) [פא] [סעיף ח]: **וגבי אפרוח כו' אסרינן.** בתמורה דף ל"א עמוד א' ובשו"ע יו"ד סימן פ"ו [סעיף ח]: (ס"ק ח) **על הורד כו' אף ע"פ שראוי לאכילה.** וא"כ הוה ליה לברך הנותן ריח טוב בפירות: **ואם תאמר כיון כו' כמו שבתוב פימן** ר"ד סעיף י"א. דמהאי טעמא וורדים המרוקחים בדבש מברך בורא פרי האדמה: **דאי אפשר לברך עשבי בשמים כו'.** ר"ל בשלמא לענין אכילה כיון שאינו עיקר הפרי נחתיה חד דרגא אע"ג דהיה ראוי לברך בורא פרי העץ כיון דאינו עיקר הפרי מברך בורא פרי האדמה, אבל לענין ריח אי הוי נחתינן דרגא לברך עשבי בשמים לא יצא, כיון דאין ורד עשב וכמו שבחב הב"ח סעיף קטן (ט"ז) [ח] [קצב, א ד"ה ויראה], וא"כ היה דאוי לומר שיברך מיני בשמים והוי נחתינן תרי דרגא, כולי האי לא נחתינן, אע"ג דלא הוי תרי דרגי ממש דוקא ברכות שהכל נגד בורא פרי העץ הוי תרי דרגי אחד בורא פרי האדמה, שני שהכל, מה שאין כן לענין ריח דעצי בשמים ועשבי שוין דאין אחד פוטר את חבירו, ראם ביוך על עצי בשמים עשבי בשמים לא יצא, א"ב אי נאמר שיברך על עצי בשמים שאינו עיקר מיני בשמים לא הוי רק חד דרגא מכל מקום דומה לתרי דרגא: (פ"ק ו) מי הורד כו'. **אפילו למאן דפליג כו'.** וסבירא ליה דמי שריית צמוקים ותאנים מברך עליו שהכל. אע"ג דברכות עגבים ותאנים היא בורא פרי העץ: (פ"ק ח) **והמצטיכי כו'. זפת.** וכתב בספר נחיב חיים [אוצר מפרשים ס"ק ג] דעל כרחך אינו ר"ל זפת ממש דממרית, אלא ר"ל מה שאנו קורין מאסטי"ק: (פ"ק ט) **עצי בשמים.** וכן **בכל דבר שהקלח שלו קשה (שלפי גבורים).** וד"ל

לבושי שרד

(ג) מנ"א סק"ו כמו שכתוב סימן ר"ד סעיף י"א, כל"ל סז:

(מנ"א סק"ד) כמו שבתבתי פימן ר"ב. תי"ל שכוותתו למה שכתב במנ"א שם ס"ק י"ז לענין קליפת מראנצ"ין דגם תוך הפרי אינו טוב כלא תיקון ותפרובות ציקר (ונראה דאלימנ"ם קאמר הכי: כו' ע"ש. ומזה נראה שיש לברך על קליפת מראנצ"ין או לימונ"ם כשנטלו להריח בו או לאכלו ולהריח בו הנותן ריח טוב בפירות ולא ראיתי נהגין כן וראיתי בספר בני חייא כתב דמסתברא דמברכין על תצי הפרי ולא על קליפה ומ"ש בשם מר דודו עיין בספר מת"ב ודעתו לברך בורא מיני בשמים ע"ד דמפקי ריחם בגרעינן לברך שהכל ע"ש וכאמת שאין ראיה מכרכת הנהגין לכאן רשם ונפעי להו ע"ד כך תליא מלתא משא"כ כאן דלא איכפת לן בהכי אך מת"ב שם דחושש לדעת הסוברים דגרעינן לאו פרי ניהו והוא הדין לקליפין ועיין לעיל סימן ר"ד [סעיף יא וט"ז ס"ק טו] לענין קליפת מראנ"ץ מרוקח בדבש ע"ש:

(שם סק"ח) ואית דיין שאינם. עיקר הפרי כמו שבתוב סימן ר"ד סעיף י"א לא יברך עליהם עצי בשמים נ"ל דשאני כו', כצ"ל:

(שם סק"ו) בסימן ר"ב סעיף יו"ד, כצ"ל:

עין משפט
נר מצוה

מנא הא מילתא דאמרי רבנן דאין נזות בעמה • דקתני במתני' אתן כלב מותר: תניא נמי הכי • מנין הכי בו' נרסינן לה. יז) [מתמיהין הא אלא מקום דמי בכריתות מכן לאתן מוקצה ומעבד מותר. אלא לקמיה אלא לדיקה ולא פלגתא אלא לדיקה: **מתני'** נתן לה מוקדשין. אם מיל עליהן אתן כדמפרש גמ': נתן לה עטות. מולין הרי אלו אמורין שוב להקרבה: ולד טריפה לא יקרב. אבל להדיוט ד"ס מותר דלאו מנופה קא רבי: **גמ'** איספורק. אם מקום: יז) לפרה. לתומה: ודיקוטין. ליפוי למזבח אם נתן לה וכו': אחורי בית הכפרת. לתמרין בפ"ק דיומא (דף כא.) ר"ל אתה היו עוסקים בעזרה לאמרי תומת בית הכפרת לאפילו אתם קיקלא קדומה לאמר אתן אם יש כמין בעמוד אתן אם אתן ואמרו חנינא ב' אין אומר לכלב ואם אין לו עלים ומן: ואמיתו אם כ"ש ואמרו אין כמיאנים: [נכמות ל: וב"ג]

[ב"ק ל"ו וגי' ל"ל וכו' לא הוה דומה לאבים ומעמא דמתני' דמסיק הכי מכלל מכלו א מרי פרים מבלי אמורי בעלה הלי [מן ה מוש"ש אמ"ש מיתון ו פעים ס:

ג ב מרי' ס"ב מהלכות מיסורי מזבח פ"ב יב:

נא ב ר מרי' פ"ב מהל' מישות הל' כ:

נב ח מרי' פ"ד מהל' מיסורי מזבח מה"ב

נג ו מרי' שם פ"ב מה"ב:

נד ו מרי' פ"ב שם מה"ב יב:

נה ח מרי' פ"ב שם מלכים ב:

נו ם מרי' שם פ"ד מה"ב יח:

נז ן מרי' שם הלכה טו: יח [מיי פ"ט מה"מ קדמון שם הל"ן]:

נח ב מרי' פ"ג מהלכות מיסורי מזבח הל"ט:

נט נ מרי' פ"ק

שיטה מקבצת

ל) זנות לבעמה א"ל רבינו לא תניא אתן זונה ומחיר כלב לא ולא הוה לה קרא לאמתמוטי ומכחב אתן ומחיר כלב ותנא: ג) חנא גבי הכי אתן כלב. ום ח ר זונה מותרין. ואם תאמר לתן האבור של זה בזה ושל זה בזה ה"ל כי חיעבה ח"נ שבתה ב' ולא ר' ולדותיהן מותרין שנאמר. הם ולא ולדותיהן: ד) ר"נ ולד נזרות: ה) א"ר אפילו ולד מוקצה ונעבד נמי אסור: ו) בנפחיה ובמפחיה. כי הא דאמר רב: ז) מבא גבי עבודה בכפים: ח) ניחא ליה בבעמה: ט) לה ' בכפים הרי: ם) עליהן עיסות שאין: נמ' ת"ר נתן לה בכפים ומקרה בה בהמה מוקדשת ס"ם אתן כתיב. הלא כתיב ואתנן ' ועוד. הוינו דולדותיהן דולדותיהן ולדותיהן ולדותיהן ולדותיהן מותרין ' ולדות ' ומשמע ומלמדות כי ' ' ת"ר כי: [ל] כי ' ' ת"ר נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין עיסות חרי אלו אסורין שהיה בדין מה אם המוקדשים שהמום פוסל בהם אין אתן אינו דין שלא יהא אתן ומחיר חל עליהן ת"ל לכל נדר להביא את העוף קו"ח מוקדשין בעמה חטיבת ויהיו בר תיבת מה עוסות נסחק: יב) יהא אין אדם אסור דבר שאינו שלו ' ' ' ' לאו מסמנא הוא. נמחק: יג) ישראל את פסחיהן: יד) מתיבת וכו' עד תיבת ולדותיהן ל"ש: טו) סבר ביוא מילתא ורבנן סברי לא ביוא מילתא אבל כי' ' ' ונשתנו דברי הכל מותרין ' ' ' '

מוסף רש"י חזבה. רק בכל מזה נפסק מזה וחלכה בכמה, נפסקו המוקדשין לאחר פדיון הכמת מרבר (נכמדנר ו: ט:).

הדרן עלך כל האסורין

ויקדישי בדק הבית אין עושין תמורה. דגבי תמורה כתיב קרבן, וקרבי בדק הבית לא מיקרו קרבן (לעיל יג.).

[מהרש"ל]

[מהרש"ל]

[מהרש"ל]

(ד) **יאכל לאחריו** (כ) אין צריך לברך כלום: **ב** (ה) **יאם זה שיוצא ממנו הריח עץ** (ו) **או מין עץ מברך בורא עצי בשמים. ואם הוא עשב מברך בורא עשבי בשמים. ואם אינו לא מין עץ ולא מין עשב** (ז) **כמו** (ג) * *) המוס"ק מברך בורא מיני בשפים. יואם היה פרי (ד) (ח) **ראוי לאכילה מברך** (ט) **הנותן ריח טוב בפירות והני מילי * כשנטלו להריח בו** (י) * **או לאכלו ולהריח בו**

ב שם פ"ד וגרס ג"ח ג כרכות פ"ג *(שקורין כפאלניה פיו"ם) ד שם

באר היטב

שמואל סי' מ"ה ופי' הלק"מ סי' ל"ה: (ג) מ"ל לברך. דהגאה מועטת היא סי' שנפסק מיד ודומה לאוכל שנתעכל במעיו. ומה"ם אין מברכין עליו שהמיינו ל"מ עמ"ש. אין מברכין על קול ערב הומיל ואין בו ממש. והא דאין מברכין על רחילה וסיכה נ"ל כיון דאין נכנסין לגוף: (ג) המוס"ק. הוא פיו"ם כל"ח. וכתב העור שהיא זיעת היה ידוע ויש לה חטוטרת בלוחרה ומתקבץ שם בתחלה כמין דם ואח"כ מתיבש ונעשה ממנו המוס"ק והרז"ה היה הוקש לאוכלו משום דם והר"י כתב דפירשא בעלמא הוא אף ע"ג דמתחלה היה דם ופי' ס"ז ומ"ש וכנה"ג: (ד) ראוי לאכילה.

שערי תשובה

(ב) מ"ל לברך. פכה"ם וכנו"ת שכות יפקב מ"ב סוף סימן ל"ז כתב לברך שסחיינו על עשבים שנעשו לבריח וכן כתב בתשובת הרדב"ז וכביתו בכנה"ג סי' רכ"ה וכבר"י כתב שלא שמענו אלא לחיינו זה וכן פתח

משנה ברורה

והריח בלא ברכה ומזכר לאחר שגמר תלהריח הפסיד ברכתו וכמו בחכילה לאחר שגמר מלאכול שהפסיד ברכתו הראשונה וכמו שנתבאר בסימן קפ"ז ס"ם: (ד) אכל לאחריו וכו'. דלא חקנו ברכה אחרונה רק בחכילה ושתיה ולא בריח (ג) שהגאה מועטת היא. כתבו (ד) הפוסקים היו לפניו שתי ברכות אחת של עשב ואחת של ריח טופל תחלה המין של עשב בימינו ומברך עליו לפי שהיא חשובה שנכנסת בגוף ואח"כ נוטל של ריח ומברך עליו. עוד נתבאר בפוסקים דדוקא אריח תקנו מבמים ברכה ולא אקול [ר"ל בשומע קול נעים] שאין בו ממש וכן לא תקנו ברכה אחרונה וכדומה משום דאין נכנסין לגוף: (ה) אם זה וכו'. רלה לבאר כיצד מברכין עליו ופ"ז קאמר אם זה וכו': (ו) או מין עץ. ר"ל (ה) אע"ג דלאו עץ גמור הוא דרכיך מ"מ כיון דמוציא עלין מעלו מברך בורא ע"כ: (ז) כמו המוס"ק. וכלשון לעז פיו"ם וכשמים זה כח מן הסיה לפיכך מברך עליה בורא מיני בשמים. ודע שמוס"ק זה יש אומרים שכא מזיעת היה ויש אומרים שבא מדם של היה אחת שמתקבץ בלוחרה ואח"כ מתייבש ונעשה בושם ולפי סברא זו האחרונה יש שרצו לאסרו עכ"פ לתת בקדירה להפעים בריחו אח התבשיל דדם אסור באכילה (ו) והרבה פוסקים מתירים אפילו לתת בקדירה דאולינן בתר הפתא והשתא לאו דם הוא אלא עפרא בעלמא שנותן ריח טוב ופיין בא"ר שמלדד להורות כדבריהם ובפמ"ג כמשב"ז מלדד ג"כ דיש לסמוך על דבריהם להקל אף לבתחלה בים שפים כנגדו בתבשיל: (ח) ראוי לאכילה. בתרגום ותפוח אז פרי אדמה שמריח ריח טוב. ואפילו אינו ראוי לאכול בפ"ע אלא ע"י תפרובות וכמו שיתבאר בסוף הסעיף: (ט) הנותן וכו'. עיין בא"ר שכתב דמש"ם ופוסקים משמע שצריך לומר אשר נתן בלשון עבר: (י) או לאכלו ולהריח בו. ואיזה מהם יברך

ביאור הלכה

כתרן כגון שפולן בשדה שגדלין בו אותן הפירות והבשמים המריחין [כן משמע מבכנה"ג והוכא בכנסת מברל"ח פ"ם בפי' רי"ז]:

* המוס"ק. עיין מ"ב ומוכח מזה דדבר פתאום בתחלה אינו לריח בו דעד כאן לא פליגי הרא"ם והרמ"ה אלא לאכילה אבל להריח אלא מבואר בש"ם דמברכין ג"כ עליה ושמעה מינה דמותר להריח אף אם ניחא דהוא דם חיה וכ"כ בכה"ם בשם ד"ם וכ"כ במאמר מרדכי בשם פר"ח ופר"ח ביו"ד סימן ק"ח לפנין ריחא מלחא. איברא דמסתברא דלא כל דבר שוה בזה דדבר בתו מוס"ק וכדומה שפיקרו מומד להריח ולא לאכילה ואפילו אם נותנין אותו בקדירה נ"כ מיקרו להריח בודאי לא חייבינן בשמריח שמא יבוא לאוכלו משא"כ בדבר שפיקרו מומד לאכילה ומחמת טוב טעמו מריח בזה מסתברא דלכתחלה אין להריח כיון דגם ריחו הוא לא שפיר התבשיל שמריח ממחת טובו ובשמנו וכדומה בודאי יש לחוש שמא יבוא לאוכלו ודוגמא לזה איתא בש"ם אמרינן לגזירה שחור שחור לכרמא לא תקרב משום שמא יבוא לאוכלו וכ"ש להריח בו להדיא לפורר בו תאוה לאותו דבר ובבכ"ב אם הוא מלחא דאית ביה קיוסא וכדומה בהיא סוגיא דכתובות ס' ע"ב [והוכא לעיל בפי' קפ"ט] בודאי אסור להריח בו לכתחלה שמא יתלש מחמת ריחו ואז יהיה מוכרח גם לאכול בהיא פוכדא הל"ל שם בש"ם ובסביר לנו שם בא"ז בשם הרא"ם משום דדיינינן ליה כפוברה שבריחה ע"ש: * בשנטלו להריח בו. ודוקא נטלו כדי להריח בו דבזה נעשה כאלו הפרי מומד להריח כמו שבתבו בתתרוצים בפי' ריי"ז אבל אם היה מונח לפניו על השלחן והוא נהנה מהריח ומתכוין להריח אינו צריך לברך דהרי הפרי עיקרה אינו מומד לריח אלא לאכילה בדאיתא בתוספות ובאחרי הרשונים ודבר דאלו לריח מבידא אפילו מתכוין להריח אינו מברך כ"ז אלא נטלו כידו כדלקמן בריי"ז: * או לאוכלו ולהריח בו וכו'. עיין בביאור הגרא"ח ד"ה וס"מ בו' שבתב וז"ל עיין תוספות מ"ג ע"א ד"ה ומל בו' לאמוקי וכו' ר"ל דאין מברכין כלל [היינו לא שבפיא דאין מברכין בורא עלי בשמים אפילו ברכת בורא מ"ב ביולא בזה בדיעבד על הכל [וכן ברכת אשר נתן] נ"ב אין מברך בשאוכלן אפ"ג דנהנה מריחן] דאל"כ הל"ל לאמוקי מוסקי"ו וכל כיולא ופיין תוס' שם ע"ב ד"ה אלא ממ"ם נ"ג ע"א למימרא דכל היכא דלאו וכו' [ר"ל דמשם מוכח דכל אלא דלאו לריחא מבידא לא מברכין עליה וכבא גמי בשלוקא לאוכלן לא מברכינן עליה] ופיין בא"ם שבתב דמ"ם אלא מאן דאמרת בתתרוגא מיירי בגון שלקחו לבריח בו אז לאוכלו ולבריח וכו' אבל אם לא אבל אבר דלא בבש"י ותוספות אבל ספיקר בדפת רש"י ותוספות אבל הגר"א ופיין בדמשק אליעזר שבתב דבוונת הגר"א שבתוספות וכן רש"י שם בג"ג ע"א תולקין על הרא"ם כמה שפלריך לברך בשלקחו לאוכלו ולבריח בו ומפרש דמה שבתבו בתוספות לאמוקי תפוחים ואבטיח אלא אין מקרן לריח אלא לאכול היינו דע"כ אפילו לוקחן לבריח ולאכול ג"כ אין מברך [וכן בבש"י נ"ב ע"א ד"ה אין מברכין וכו' לא בבא בתוך בסעודה היינו אפילו בוכא בשביל שניפס] ואינו יודע אחיך מוכל לומר כן בדפת בתוספות אלא בעור וכן בגינו ירוחם וכן בגינו מאיר [בברבות מסר"מ] נולם בתבו בבדיא בשם בתוספות דבשנטלו לאוכלו ולבריח בו חייב לברך ובאמת בתוספות בגינו יבודה על ברכות [שנדפס זה מקרוב] דאיתא שם בשמם כל לשון בתוספות שלפנינו יבאה שבונאם הוא בשמעו מבוס דאין מקרן לאכילה לכן לא תקנו בה ברכת עלי בשמים אפילו בשמתבונין רק לבריח אבל לפנין ברכת אשר נתן לא אחיבו בלל וכזה לריך לברך אפילו בשמתבונין לאכול ולבריח וכ"כ ר"י לדבריו בתוספותיו ס"פ אלו דברים בהרא"ם לבד היכא דאין מתבונין רק לאכול אפ"ג דנהנה הוא מריח אין מברך בלל כמו שבתב שם וכן באחי"ם בשלבותיו

שער הציון

(ג) רש"י ריח מוד טעם שבבר נפסק הסגאה לגמרי ולמי למאן דאתמבל הסמון בטעמיו דאבד ברבתו [בל בו]: (ד) לשון פטור וסבלבו והוא מש"ם ברבות מ"ג ע"ב נוטל את היין וכו' ולאו דוקא יין דהביבא הוא דקדם לריח אלא ס"ה בל דבר בל אבילה ושתיה [אחרונים]: (ה) בחלפי או גרגים שמוכה בספיף ע' שבם רביבי בדאיתא בבי' [בי"מ מביאור הגר"א דוכו בוונת הסו"ע] ומ"מ מבמע דהיה נורם מן עץ בלא יו"ד ופ"ב ביאר דדלם הסו"ע בבבוא בבם וורד ומי וורד אלין שם מרי עץ עליבן אחין פומד לאבילה אלא לבריח ומבקרי רק דבר הבא מן העץ דפב"ם אינו מין עשב בבו שבתב הפ"ח בסק"ו: (ו) ע"ז ופר"מ ושד אתרוגים בוונת בא"ר ע"ב:

עתו ונקביה ומאן דאמר קבילה ליה מיינר אמר הגברי דבגו לדיקים כי הכי אי הוה עתו מתרא לא הוה אמרי לנכרי אסקיין ס"מ שכלא הוא והוה ליה כמו שלא בכוונה ושרי אפילו בשתים עיין שם ואם כן לא מצעי לאמן דאמרי הכי נמי מיינר אמר הנכרי אי ס"ד דיש בו כבר דין ניקוך לא היה מניחים אותי להוליך העגלים לגת ואפי' מאן דאסקיך התם היינו משום דהוכחתו של גוי הוא דאמנים מסוגים כאלו לא יעתו שכר והא דאמרינן אסקיי' אר שלא ידעו שהוא גוי אר שלא נתנו לבם באיסור נגיעת גוי וכשאי גווגא יאסור הנכרי אפרי הוכחתו דבגו כאלו יעתו שכרא אבל הכא שהכל מכירים ויודעים בו שהוא גוי והאנשים היהודים האלו כל עלמן לא באו אלא לעשות יין בהכשר בודאי יאמר הנכרי אלו כבר היה בו דין נסך לא היו מניחים אותי להפוך בענבים אלא על כרחך עדיין דין מים יש לו ואי"כ אף על גב דבאתם כבר ממשך ממנו ס"ל מגע גוי בלא כוונת יין שבז"הז שרי אפילו בשתים בהפ"מ:

מצורף לזה עוד הא מבואר בדברי הראשונים ומביאם הטור והרב"י ובביאור יותר בד"מ ר"פי קכ"ג דיי"ב בז"הז לא אמרי' ביה פולי האי ואינו אלא משום גזירת בנותיהן כמו פת ושלקות ובכאן דברים שמכיון בזה כמבואר גם בדמ"א בשולחן ערוך ריש סי' הנ"ל ואי"כ נחזי אנן הא לענין מעשר קיימא לן דלא נקרא יין עד שיטלא מביות ורק משום מוגרא דיין נסך המחיצו לאסור משירד לבור ובמשנה אחמיצו המחיצו יותר לאסור משעה שהתחיל למשוך והכל משום מוגרא דיין נסך ואם כן בז"הז דליכא מוגרא אין נסך היה לנו לומר דדי לאסור משישלה כמו במעשר דאורייתא ונהי דאלילה לקמוך על זה הרבי כ' תוס' שי"ת הלה לגדות אותם הדורכי' עם הנכרי בגת אף על פי שכבר בזמנו לא היו עע"ז אדרבא הוא ר"ת היקל לעשות שותפו' עם הנכרי בז"הז אפני שאינו נשבע בע"ז עיין תוס' בכורות דף ג' ע"ב ובשע"ט ס"ק י' קכ"ו בהג' מ"מ לא הלה להתיר לדרוך עם הנכרי אפילו בז"הז אבל אקום בהפסד מרובי' דאמרינן אדברי הש"ס דאמר גויים בז"הז לא מנסכי יין ניהו יש לולף גם קבלא זו להתיר בכה"ג ועיין במהרי"ק שרש ל"ג:

ובחירושי אמרתי ליישב דברי הע"ז קיימן קכ"ג שהקשה עליו הש"ך שם ककמ"א שכתב בהחזיר גרגותני לגת אי ליכא ס' בחלכים אין היין שבשולי הגרגותני מתבטל ביין שבגת והוקשה להש"ך הא בז"הז קיימא לן יין ביין בס' והיה נר' לומר הגה הך דהחזיר גרגותני לגת דמייתי בש"ע הוא על פי דברי הר"אש בעבודה זרה שם שכתב דהא דר"ה נפקא מיניה מני בז"הז וכמו שביאר הע"ז שם ककי"ב באריכות ישע"ש ומה שכתב המחבר קתומה ומלאה הלה לומר שהיתה קתומה ומלאה עד עתה ולא משך מיניה ובי' בגת אבל עתה נפתחה וירדו בהערבות אל הגרגותני ושם נפתחו וירד לבור וקבילא ליה לר"אש דהגרגותני מפקיע אאין מה שבתוך הגת נעשה יין על ידי הקנון הזה וכמו' מהר"ם א"ש הקשה מה מקשה הש"ס מתניתין השאר אותר דלמא מייני בהפסק גרגותני ולפע"ד דהר"אש לא קאמר אלא בשלא שמקמו בורו דאז הגרגותני מפקיע **אין גת לבור ואין מה שבבור עושה יין נסך לאת שבגת אבל משבאינו** והשאר אותר מוקי ליה ר"ה בעלמו בשפחתו בורו משום דאני קתמא וכיון שיין הבור מגיע לשולי הגרגותני אין כאן הפסק בין יין הבור שבגרגותני ליין הגת נעשה הכל יין נסך כן נראה לי ישוב דברי הר"אש מכל מקום לא דאיתי לשום א' מהראשונים זולתו שהפסק כן והוא חדוש דין ומהתימה על הרב"י שסמך על זה לפסוק כן ואין כן דבכו ולא דבר הרמ"א לקמוס על כן היה נראה לתעו"ז דבהי מעיקר הדין אין לקמוך על הר"אש בזה מ"מ כיון דמוחמא דיין נסך ליתא בז"הז והיה ראוי לומר שיעור' משישלה בחביות כמו מעשר ומסתיין להתחיר עכ"פ בליכא הפסק גרגותני אבל בהפסק גרגותני לא נחמיר מאלא לפי זה מהראשו' היה לאסור יין הגת עצמו בחגע גוי בגרגותני אפילו בלא תערובות הגרגותני ורק משום קולא דז"הז לא אסרינן עד שיתערב וקבילא ליה להעו"ז השאל שתערב לא נקיל עוד להתיר מ"מ בס' בז"הז דתרי קולי בחדא דוכתא לא מקלינן כך כתבתי אלא במידוש וזה קיוב להגי"ל:

מצורף עוד הא עכ"פ מי ליכא ר"ת דפליג אדש"י וס"ל דאינו נעשה יין נסך אלא בהתחלת הורדה לבור ממש ואפשר לומר אפילו בהמשכת הכוס מתיר אף על גב דאינו משמע כן בש"י הא הסמ"ג והתרומות מביאם הרב"י קבילא להו להדיא דהמשכת הכוס לשתות לפי שעה לא מקרי המשכה כלל אף על גב דקבילא ליה כדס"י ותוקפות לאסור בהמשכת הגת מני' וכי' אבל מקום בכוס שבגיגית קיל טפי ואיכא מני דמב"ן ומאב"ד דקבילא ליה דאף על גב דעושה יין נסך על ידי המשכה כל דהו היינו אותו היין המשך אבל לא לעשות יין נסך מה שלא נמשך ממנו וכיון דיש לנו ר"ת ולאב"ד ולמב"ן וקמ"ג והתרומות שמתירי' לגמרי נהי דלא קיימא לן כוותיה בעלמא אבל מקום נוכל ללף הכ"ל להתיר:

בשגם שאין אותו היין בעינו ונתערב בדוב גיניו' אחריס ודרך **פך והלא אפילו באיסורי פלא אחרי מנאעבו בדוב בעינו**

הולבים להקל בעתה דברים כגון לענין נספך והכי נמי כבר איכא דוגא יין בסר שהוא מינו אע"ג דאיכא נמי מלנים דגים אינו מינו אחרינן קליב את שאינו מינו כמי שאינו ומינו דבה עליו ומבטלו כמבואר בתה"ל שבש"ע קיימן ל"ם ומה שהק' הש"ך שם על דין זה קק"ם לא שייך הכא משום שטות בטעמיה על כל פנים וגם מה שכתב לעיל בשם ר' יונה לא שייך הכא דאדרבא הכא אנו מקלקים המלנים ומבטלים אין ביין בדוב באופן שאפילו היה איסור כדת היינו יכולים לסמוך אקולות עובדא המלוקפים כ"ס ביי"ב בזמן הזה שאין לו חומר אלא כמו פת ושלקות שעב"פ בהפ"מ יש לסמוך אכל מ"ש לעיל בלי פקפוק להתיר לפע"ד. פק"ק מ"ד מ"ן בקליו תקפ"ול. משה"ק קופר מפפ"ד:

תשובה קיז

ד **פה** בקביבותינו אלא מ' בדוב מקיימתו לעשות שמן מחלבי העגלים והיינו שאלא בכל מלן ומלכן יש שקידה מ' קטנה ומלוחה שקידה בעשים שמנים ממחים משמרים מזוקקים עוב מאור למאכל וכך משמע עשיתן מיד כשמביאים המלנים והחזנים מביא הבד נפנן המלנים בנפה כדי שלא ישאר בהם שום דבר מהחנים ואח"כ מיבשים המלנים בחמה עד שנעשים יבש מאור ואח"כ הכין אותם במדוכה עד שנעשים לפדורין קטנים ואותן הפירורין מהבהבין אח"כ בתבת על האש עד שמעלין זיעה כלרך (הקאמע בדעגין) ונעשת ההבהוב הזה מריחין מהן ריח יין ואז בעידן היתמא משימין בכל בשר ויפה וכובשים אותן במכבש בדרל המיוחד לכך ועי"ז נוטף השמן דרך אותו השק זך ונקי והפסולת היינו המלנים הכדוכי' נשארים כולם בתוך השק ואין שום אדם או קפילא יכול לעשות או להרגיש שום טעם יין באותו שמן או להנמין בינו ובין שמן זית. והנה אלבד שזה דבר מדש אלא שכבו ולא רמזו מזה אבותינו ורבותינו מבמי התלמוד ז"ל בכולי שתי דגזיר ס' ג' מיינן וגם בנדרים גבי המורר מן הענבים ובשבועות גבי שבועה אלא לאכול מלבן ובשביעית גבי הגלעינין דבכולהי איכא כ"מ לדינא בזה אמנם אינא לא לאשתעי דינא ולא לאחש מדשים קאתינא רק תלמיד הבא לשאול ולשמוע הלכה למעשה מפי רבו כ"י: —

שלום לתלמידי הרב הדיין המופלג המה"ש כמו"ה ליזר שאפלך נ"י.

קבלתי גי"ה נידון שמן הנעשים משקדים הנדלים בעבבי מרלי ענבים והם מי"כ ומעלתן במכמתו ומתק לשונו בילה כל מעשה מלאכה ההיא ומ"ת לא ידעתי שום מקום לאיסור אי משום מיגאל דכח יין שבמלנים מתחבר ונעשה אחנו שמן יש להתיר דברי מג"א קיימן דיי"ן ל"ש ויפה בפק בחק יעקב קיימן מס"ר כל דבר שנשתנה לדבר היתר אחר כגון בשר לדבש והכא ביין לשמן ואמנם הגאון מקור חיים שם הפריז על המדה ומייתי מש"ס כריתות ס' ע"א ובמ"כ לא דק הטם לחם אשתנה ונלטרף עמו מים והוה סד"א דמשערי' בקמח ולא מחייב בכזית לחם וקלי ה"א כיון שאינו דאי להקריב ממנו עומר וכל זה דק לגריכותא בעלמא ולא לדינא אבל דבלי חק יעקב נכונים ואמיתים וה"ב דאורחיה ואי משום תערובות יין מיון שנעשנו כמה פעמים ולא נעשם ונגנב בו טעם יין אין לחוש וגדולה מזו בתשו' רמ"א שמשקו בשמן זית משום מערובות שומן מזיר והתירום מעשם שאין הגוים מרגישים ודאי' מתשו' רשב"א בנגיעות של נכרים מדאכלי אותם בימי תענימם ש"מ שאינם מרגישים בו טעם והי"ב דכוותי' מב"ש הכא כמה ישראלים טעמוהו ולא הרגישו בו טעם יין ע"כ ב"ל היתר פשוט ומ"ש מעלתו להש"ך דאוקר אפי' המלנים הוא ק' דגול מרבבה וז"ל בחי' לתש' ע"ז ס"ש ע"ב דלא נלעדי זיקי בטא"ח סי' ת"ן בתשכיר יורה לגרי לבטל בו מתן אסור משום דולה בקיותו מי' ב"י דלא יבקע היורה ומג"א לא ניחא לי' בהא ונעתו דהא היורה לאו איסור הוא ע"כ פי' דדולה בקיותו של שכר שאם יבקע היורה יפסד ע"ש ק"ק י"א ונעלם מהמו ש"ס דהכא לא מלעדי זיקי דולה בקיותו של זיקי שהרי אם יפסד יין טוב לזיקי כדלעיל למ"ד קוף ע"א חריפי דמלי זיקי אע"כ ל"ל דהכלי שהוא בקים לאי' הנאה כגון זיקי דהכא ויורה של מתן הא גופה אסור בהנאה ואסור להיות דולה בקיותו זכר לדבר עלמות שמשנו בותר פסחים פ"ג ע"א ולפ"ז סרלנים של יי"כ חם עלמם אסורים בהנאה ואפנן אסור וכמ"ש ס"ד סי' קכ"ג ס"ק כ"ו ולמנם הביג עליו דגול מרבבה ומחמות בנרכה מרתבה מ"כ: — משה"ק

קופר מפפ"דמ.

תשובה קיח

ישמחהו ה' ואת ביתו כל הימי' בפר' בש"ט הבע"ל עוד ישמח בבנין עיר ה' היכל ואולם ה"ה י"כ הרב הגאון המופלג המאה"ג המפורסם בש"ת מוהר"ר מאיר נר' מ"בדק"ק ירמעוב:

ע"ר אשר ילא לרון בדבר חדש נגיעת עבו"ס ביין בקודר שבדך בידו אי אוקר אין לא ביון דקיי"ל לקיחת ע"י ד"א שמה לקיחה ובן

שכתוב ביורה דעה סימן ק"י [שם], ולפסר ג"כ דהתערובות הנ"ל כדי כמו שכתוב שם [סעיף ט], אבל בנלע לא שייכי היתרים הללו: ה אין חוששין. שהולכים אחר הרוב שאין מחמירין: ו יש מחמירין. לחוששין שמא נתערב בו קמח. ולע"ג דלכם מי פירות הוא, מכל מקום הקמח הוא חמץ גמור, שנוהגין לרחוץ הפירות: ומה חימלי לומר ידו שמא לא נתחמץ [מ"ז] אבל לאכלן בפסח [ט] אסור [ו] ולא מהני ספק [ז] ספיקא:

ג [ז] חטים שבאו בספינה אם הן [ח] יבשות וקשות [ט] ולא נשתנה [י] מראיהן אחזוקי איסורא [כ] לא [יא] מחזקינן:

ד [ז] שנה שרבו נשמים וירדו על ערימות שבשדות עד שהיו קצת מחשבים שעל הערימות מעלים צמחים (ה) ה [יב] אין חוששין [יג] לפתם חטים של אותה שנה:

ה [ח] דגן שבמחובר שנתייבש לגמרי ואינו צריך ליניקה כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חימוץ אם ירדו עליו נשמים:

ו [ט] חטים שנמצאו בהם מבוקעות אותם שאינם מבוקעות מותרות מפני שהרבר מצוי שבעת [כא] נשמים [יד] עליונות הגריש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע ואין הטים נוגעים באמצעיתו בלל:

ז [ז] ישראל שיש לו בורות מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקידותיו [טו] חטים מבוקעים מלחות חבור והארץ בביטול בעלמא סני: (ועיין לעיל סימן תל"ו סעיף ל"):

ח [יא] [כב] רכש של גוים [טו] [כג] אין מחזיקים בו איסור ואוכלים אותו בפסח: הגה [יב] [כד] מיהו (ו) [כה] יש מחמירין: והמנהג במדינות אלו שלא נאכל דבש שלא נלע בו כמיס, לכן הוה ליה ספק ספיקא ולקולא, עכ"ל. גם מזה יש סתירה לפסק רמ"א שבסמוך בהלכה: (ו) יש מחמירין. הוא הסמכדי [פסחים דמו מקנא] דמיישינן שמא עירב בו קמח או סולת. וכתב כ"י [רט, ל ד"ה דבש] שלא נלע בו כמיס, לכן הוה ליה ספק ספיקא ולקולא, עכ"ל. גם מזה יש סתירה לפסק רמ"א שבסמוך בהלכה: (ו) יש מחמירין. הוא הסמכדי [פסחים דמו מקנא] דמיישינן שמא עירב בו קמח או סולת. וכתב כ"י [רט, ל ד"ה דבש] שלא נאכל דבש

באר הגולה

ג. טור [רט, ל] בשם בעל הלכות גדולות [מהלכות פילדסיימר מ"ל עמוד 297] ובשם רב אמרם [כ] גאון [הובא בארחות חיים פסחים סימן מעמ]:

ד. תשובת הרשב"ל [מ"ל סימן קכ]:

ה. הרשב"ל בתשובה [מ"ז סימן כ] מהל דפסחים [מ"ג [מ"ל]]:

ו. תשובת הר"ן [סימן עו לוח ז]:

ז. בתשובות [הרשב"ל המיוחסות] להרמב"ן סימן קס"מ:

ח. טור [רט, ל] והגהות מיימוניות [שם] ומצה ד לוח ה] בשם רלב"ן [פסחים קפב, ל] והרל"ם בתשובה כלל כ"ד [סימן ן]:

ציונים לרמ"א

ג) מרדכי פרק בל שעה [פסחים רמז מקנא] והגהות מיימוני [שם] ומצה דפוס קונטרס] פרק ד' [הלכה ח בשם רלב"ם בה] וכתב פרק סנהדרין תפ"ר סימן רכב לוח יב ד"ל ועל הדבש]:

חכמת שלמה

(סעיף ח) בהגה"ה והמנהג במדינה אלו שלא לאכל דבש וס'. כ"ב, הנה בא מעשה לידי בגמיר אחד מפה הקהילה שהכיל לאכו מקום הנקלה רחם, הלומה למקום אריך, שהמה יוחל מריפים מי"ש, והכיל זה מעיר לוגרן, והכיל ג"כ מנו הכשר מהרכ דק"ק לוגרן, ושם נגמר היתר מעקה זו ועמה נמדיעת מינוגין בנגין אלין בו מעם מיעון כלל, ונק"ן לוגרן נהגו זה לרבעים עבה בגמות הלאם הה בפסח, ונקנו הרב מלוגרן והגמיר הנ"ל ממני ליתן הסכמתי ומוקף גזירתי להכמיר גם בתדמיעו על פסח. ווה לאחר הבנתי, לא ירא

לבושי שרד

(ג) ס"ו סק"ה שמא לא הספיקו להחמיץ שלא בל שבא במים מחמיץ, כנ"ל:

הגהות הסמ"ע

סעיף ד מעלים צמחים אין חוששין. [שמא לא] נכנסו מים אלא [בשבלים העליונים] אבל לא בבטן [הערימה וכן הדבר] ניכר לעינים...עליהם שמא לא...והוי ספק ספיקא למ"ש לעיל בהנ"ה סעיף כ' דלבבי אכילה לא סהני ספק ספיקא דיש לומר דשאני הכא דסמיך...בבטן המים אלא רבשבלים העליונים ולא בבטן הערימה כי כן עושין [בשבלים] כשמניחין הערימות בשיפוע בענין שאין המים נכנסין בבטן הערימה הדבר ניכר לעינים כו' משא"כ למעלה בדגן המונח בעלייה שאין ניכר לעינים וק"ל נ"ל:

אור חיים תסז הלכות פסח

שמומר אם טוחנן, והיינו אפילו לאכלו בפסח, הרי דלא אמרי חוזר וניעור, ואמאי פסק כאן לאיסור מטעם דחוזר וניעור. ו כדאיתא לומר דכאן מיירי שאין שאים נגד האיסור, ועיקר הרצון קא משמע לן דאין מומר אפילו בספק ספיקא, קמה קושית הלשון למה נאמר לא יועיל כאן ספ ספיקא. ומה, דרמב"ם המיר בלא מקום ספק ספיקא אפילו לאכלו כמו שכתבתי בשמו, וגם בסעי שאמר זה [סעיף ד] מוכח כן, ול"ל ולענין דינא משמע אפילו מדבר סכל [יד] דהא דאסור לאכילה הי מקום דאין הספק בשהיין, משמ דאם יש הספק בגון שאין לו אמ למומר אפילו באכילה: (ה) אינ חוששין לפתם בר. זה לש הרשב"ל בתשובה [מ"ל סימן ק שהביא כ"י [רח, ג ד"ה בתב הרשב"ל חו"ל. ואף אותן ערימות שרא שנפלו עליהם גשמים מולין להכ שאמת לא נכנסו מים אלא בשבלי העליונים אבל לא בבטן הערימה [ב] ואם ממנה אומר שנכנס [ג] שמא לא הספיקו להחמיץ [סעיף ב] דהא כאן מומר אפי

שנתחמץ: [מ] אבל לאכלן בפסח אסור. אפילו נאכל מקצתן קודם פסח גם כן אין להתיר לאכול השאר, כמו שמסיק הב"ח [רח, ב ד"ה בתב] בזה, דלא כראבי"ה [פסחים סימן תיב] דדוקא יבש ביבש ונאבל אחד מהם או בב' חערובות יש להתיר לאכול שתים כמבואר ביורה דעה סימן ק"י [סעיף ז-ח], מה שאין כן לח בלח אין לו היתר בזה, וכן כתב המ"א [ס"ק ח] (ועיין לעיל סימן תנ"ג ס"ק יג נחבאר דקמח בקמח מקרי לח בלח). וכן העלתי ג"כ בספרי בקונטרס הספיקות [חורת השלמים] בס"ק י"ט, דלא כהש"ך [יו"ד סימן קי דיני ספק ספיקא אות י], ע"ש: [י] ולא מהני ספק ספיקא. באמת בסימן זה ובכמה מקומות מבואר דסומכין על ספק ספיקא אף באכילה, עיין בט"ז [ס"ק ד], ובש"ך [שם סימן נז ס"ק נא] כתב הטעם דכיון דלמר עוקבא [פסחים מ, א] אפילו לא נתבקע אסור, הוי רק ספק ספיקא דפלוגתא ולא במציאות הדבר, לא מקילין כולי האי בספק כזה. ועיין בקונטרס הספיקות שלי [חורת השלמים] מחודש ב' ס"ק ב' נחבאר דאדרבה ספיקא דפלוגתא עדיף מספיקא דגוף המעשה, וגם איכא למימר דלכן מחמיר הרב בספק כזו משום דכלהו חדא טפיקא הוא, אם נתחמצו חטים אלו מחמת המים או לא, דכבר החיתי ג"כ סברה זו בקונטרס הספיקות ס"ק כ'. ועיין בעולת שבת [ס"ק ג] מה שכתב הרבה טעמים בזה. והעיקר נראה לי כמסקנת הט"ז דבאן משוס הכי החמירו לפי שאין הפסד בשהייתן, אבל באמת במקום הפסד או

שערי תשובה

(ט) אפור. עיין כאר היטב. ועיין במקום שמואל [או"ח] סימן נ"ח שכתב בישוב קושיית הט"ז על הרמ"א, העלה בפסק הרמ"א, ע"ש: (יא) מחזקינן. ועיין בגינת ורדים [או"ח] כלל ד' סימן יו"ד שבמצרים שמביאים חטים בספינה, מערבים בהם הספנים מים ושים ועפר, אע"פ שקצת חטים מתחמצים, נהגים קולא לפי שמתבטלים בשאר חטים. וכן בשאר"ן הגדיש אחר שהדקים אותו במורג חדרוך, נופל הטל על החטים לילה אחר לילה כל משך זמן שלא זרהו והבניסו לאוצר לפחות כמו חודש ימים, והטל מחמיץ [לעיל סימן חסו סעיף ה]. אך הם נוהגים הקולא דאינו חודר ונעיבור ואופין אפילו בפסח, ולא חיישי למה שכתב מהרי"ט [ח"ב] בחלק או"ח סימן א' שצריך לאפות קודם הפסח, או לחידוש מהרי"ט דביבש כגון קמח אין להקל, ע"ש, ומשום הכי אין להחמיר לחם כשאירע איזה דבר החלוי בפלוגתא זו רחוד ונעיבור, כגון הה"א פלוגתא דריקוד בנפה שהבאתי לעיל סימן תנ"א [ס"ק לח], ע"ש: (יב) לפתם. עיין כאר היטב. וכתב בשו"ת מהר"ן דשטנברג [מהר"ם דסקינו] סימן ל"ה שהשיב הגאון מהר"מ כן המחבר ז"ל בנשמים שירדו על ערימות דיש חטים. שצמחו רק שיש ששים כנגדו מן הדיחה, יש להחיר. אפילו לכתחלה שלא בשעת הדחק לטחון אותו. ואין בזה משום מבטל איסור, שאין בוונתו לכך, כמו שכתוב ביורה דעה סימן פ"ד [סעיף יד ט"ו ס"ק כ ושי"ך ס"ק מ], רק שהב"ח [סימן תנג ד"ה כתב הר"פן כתב שיש לאפות קודם פסח. והך דסימן תס"ז [סעיף כ בהגה] דגן המונח בעליה ביון שלא נטחן תאפה קודם פסח הוי יבש ביבש וחודר ונעיבור בפסח,

מגן דוד

מגיעת שמחת יום טוב וכהאי גוונא יש להתיר אף באכילה הלכה למעשה שהתיר לקנות חטים לפסח אף שהיו נעצרים בבורות כל שלא ראינו בהם שינוי במראיתן ואינם לחות, עיין שם שהאריך ואם יש בהן חטים שצמחו, עיין לעיל סימן תנ"ג [סעיף ב] [יד] עליונות הגריש ותחתיתו. וכתב הרוקח בסימן רס"ג וז"ל ואם מעט טל או מים ושלג על חבואתו יגרוף אותן החטים ויקח תחתיהם כו', כדאיתא פרק כל שעה בירושלמי [פסחים פ"ב הלכה ז] עכ"ל: [טו] חטים מבוקעים. אבל אם אינם מבוקעים אין להחמיר כאן כלל, משום דאף מבוקעים אין כאן חימוץ גמור רק עיפוש והפסד, כמו שכתב הרשב"א בתשובה [שו"ת המיוחסות להרמב"ן סימן קסח]. ועיין לעיל סימן תל"ו ומה שכתבתי שם [סק"ב ח]. ועיין סימן תס"ו [סעיף ג] מדין זיעת החומה: [מז] אין מחזיקים בו איסור. לומר מזוייף הוא, כן הוא לשון הטור [רט, א]. ומשמע דאם ידעינ

באר היטב

(ט) אפור. אפילו נאכל מקצתן קודם פסח ג"כ אין להתיר לאכול השאר דזוקא יבש ביבש ונאכל אחד מהם או בב' חערובות יש להתיר לאכול מים כמבואר ביורה דעה סימן ק"י, ע"ש, מה שאין כן לח בלח אין לו היתר כזה [חק יעקב ס"ק מ]. וקמח מקרי לח בלח, כ"מ ומ"ל [ס"ק ד] וחק יעקב [שם] ע"ש: (י) ספיקא. הט"ז העלה דבמקום הפסד או מניעת שמחת יום טוב בגון שאין לו אחר יש להתיר אפילו באכילה, ע"ש. והסכים עמו חתם יעקב [ס"ק יז], ע"ש. וחס נפל מעט שלג או מים על חבואה ויזדע מקומו, יגרוף מעליהם והשאר מותר, עטרת זקנים [ס"ק ח]: (יא) מחזקינן. עיין לעיל סימן מג"ג ס"ק יו"ד מה שכתבתי שם: (יב) לפתם. כתב בשירי כנסת הגדולה לתשובת הרשב"א בתשובה שהתיר לקנות חטים לפסח אף שהיו נעצרים בבורות כל שלא ראינו בהם שינוי לאות, ע"ש. וחס יש בהם חטים שצמחו עיין לעיל סימן תנ"ג. [חק יעקב ס"ק יג]:

ז רק אותו כו' שעושין כו'. פירוש, תרתי בעינן, דדוקא מאותו שנמצית מותר לעשות משקה, דאף אם ממלא לותר שיש בו מעט קמח בטל בששים כשעת ביטול קודם פסח, אבל אותן שמביאין בכלים קטנים אסור אפילו לעשות ממנו משקה, וכמה פעמים נתברר לי שמערבין בהן קמח הרבה. ולאכול הדבש בעין, בכל עניין אסור, דאתי לאיתלופי, וכן נתב מהרי"ל [הלכות מלאכות אסורות בפסח עמוד קלח] ורש"ל [בגיליונו לעמ"ג לאון עב עמוד מקבא]. ואסור לעשות המשקה בפסח (ע"ח רש"ל ח ד"ה כתב וכן משמע, כדברי משה לוט ג). והלבוש [בפרק ח] כתב וז"ל, יש אומרים דוקא המשקה שקורין מע"ד מותר, מפני שיש בו הרבה מים ומקמחת ונתבטל הקמח קודם פסח, אבל דבש בפני עצמו שבטלו קודם פסח, אע"פ שמהר בו ממתן וסיגנו אותו מהדבורים שבהם, אסור לאכלו ולישתו לתבטיל, וגרשה לי שהמיקל לא הפסיד, והמחמיר יתמיר ומבא עליו ברכה. מיהו דבש שמביאין מן הכוורת נוהגין בו היתר לכולי עלמא, שאין דרך לערב בו כלום כשרודין אותו [ה] מן הכוורת, עכ"ל. דקדק וכתב שמביאין מן הכוורת, ולא כתב שמביאין בתבית מן הכוורת כמו שכתב רמ"א, משום דאותו אסור לאכלו בעין, ולא שרי אלא אותו שמביאין עם הסדרים קטנים שלא כמו שהוא מונח בכוורת, שעדיין לא נתלכלך. ויש נוהגין לבטל מי דבש על שחוזר ונעשה עב כמו דבש ואוכלין אותו. ולדברי הב"ח אסור, כמו שכתבתי לעיל, והכל לפי המנהג:

לומר בזה שום מנהג, מי כל אחד מכין לו קודם פסח, אבל אם אחד נא לבטל במועד דאין לו משקה ההוא זולתו, אין לאחות בידו, וזכות על מה שכתוב בשו"ע ביורה דעה סוף סימן קי"ד להרשב"א [ס"ד ד"ה ומיהו] נראה לעמד יבש, ולפי דברי הר"ר יונה יש היתר כיון שהכרכום מתוק במאכל ובעל הסיגה, כמו דבש בכל הסיגה:

חק יעקב

במ"א ס"ק י"א, נראה משום ראיה לשטתו לפי שהניח דברי הר"ר יונה לענין הדבש בצ"ע, עיין בדבריו סימן רט"ז [מ"א] ס"ק ג', ועיקר הקושיא הוא מהא דאמרינן בבכורות דף י"ז [ע"ב] דחלב בהמה חדרוש הוא כיון דדם נעכר ונעשה חלב הרי לן לאסור, שמע מינה דבתר מעיקרא אזלינן, דלא כדעת הר"ר יונה, וכי תימא נילף מחלב הא קיימא לן [מיר לו. א] דמחידוש לא ילפינן, עכ"ל. ואי משום הא לא אריא. ומדבש לא קשה מידי, דשאני התם בחלב דהוי אמינא דלא יהיה לשום חלב שום היתר, כיון דכל חלב נתהווה מאיסור דם, באיסורא קמא קאי, אף שנשתנה במראה לא נשתנה לדבר היתר, על כן אמרינן דחידוש הוא שחידשה התורה. מה שאין כן בדבש שהדבש עצמו הוא היתר א"כ אם שמו בתוכו דבר איסור שחזרו ונהפך לעשות דבש א"כ אזלינן בתר השתא שהוא נעשה בדבר היתר שהוא דבש, ומהיכי תיתי לאסור מכל [ט] דבש כיון שטעמו ומראה שוה ונשתנה לדבר היתר, וק"ל. נמצא דאין סתירה כלל מהאי דחלב לדברי הר"ר יונה לענין הדבש, גם לענין המוסק (פירוש, שקורין בלשון אשכנז פיז"ם) שכתב שם הר"ר יונה, אפשר לדחוק ולחלק כהאי גוונא, אך דמשם בלאו הכי לא קשה מידי כמו שכתב המ"א עצמו בסימן רט"ז [שם], ומדבש שהניח בצ"ע לא קשה מידי, וכמו שכתבתי, ודוק:

[יז] רק אותו שמביאים בחביות. משמעות דברי הרב דאפילו לאכלו כך בעין מותר כהאי גוונא. וכן הכריח הט"ז [ס"ק ז] מלשון דברי הרב, דלא כמ"א [מ"ק ז] שכתב דרעת הרב בדעת מקצת אחרונים דאף אותו רבש שמביאין בחביות ג"כ אסור לאכלו כך בעין, רק לעשות ממנו משקה קודם פסח התירו, וזה אינו

מחצית השקל

ר"ל, אפילו דדהו הגרו מן הכוורת לפנינו ודעבו שלא ערב בו קמח, דהיה מותר מצד הדין, אפילו הכי אסור, דאתי לאחלופי בשאר דבש, כן הוא בב"ח: ואסור לעשות המשקה בפסח. דבפסח אינו מתבטל בששים, דהוי במשהו, ודוקא אם נתבשל קודם פסח ונתבטל שוב אינו חוזר וניער בפסח, דלת בלח אינו תוזר, ונעבר. ועיין בס"ז [ס"ק ז]: והלבוש כו' אבל דבש בפני עצמו כו' אסור לאכלו. כיון דלא הוסיפו מים ליכא ששים: ונראה לי שהמיקל לא הפסיד. דעל פי הרוב אין מערבים דק מעט, וגם הדבש לבד איבא ששים: מיהו דבש כו'. גם זה מלשון הלבוש: דקדק כו' משום דאותו אסור כו'. ודאי להחמיר, וכמו שכתב הלבוש לעיל מזה ונראה לי שהמקל לא הפסיד והמחמיר יחמיר ותבא עליו ברכה: אלא אותו שמביאין עם הסדרים כו'. ולהב"ח גם זה אסור משום דאתי לאחלופי כנזכר לעיל, והלבוש לא חייש לזה, ועיין בס"א סי"ק י'. ויש נוהגין כו' ולדברי הב"ח אסור. דאחי לאחלופי. והכל לפי המנהג. ובלאו הכי כתבו אחרונים דאין רבש בל המדינות שוה, עיין בחזק יעקב [שם] ובאליה רבה [שם]:

אלא סתמא אמרינן אגב מרלייהו לא מתמצי, אלא א"ב היה גשם שוטף עד שכפף התבואה ומונחת על פני הארץ דליבא למימר אגב מרלייהו לא מתמצי, או דאינו שצמח או נתבקע כמחובר, וכהאי גוונא מירי בש"ס במאי דאמר דאחמיץ במחובר כגון שראינו שצמחו בחובר, אבל מן הסתם אפילו אין צריך ליניקת הקרקע לא חיישינן שמא החמיץ אפילו יהדו גשמים, דאמרינן אגב מרלייהו לא מחמצי: וכתב שיש לסמוך על הוראה זו כל שכן בשהוא שעת הדחק, ע"ש שהארך: [פ"ק ז] רק כו'. ודדקא מאותו שבחבית. וכתב בספר אליה רבה [ס"ק ח] ובחק יעקב [ס"ק ח] דוקא בשהוא בחבית עם השעוה: בכל בשאנו בשעת בישול. ד"ל, אף על גב דהדבש לא הוה ששים, מכל מקום בשעת בישול מוסיפים מים והוי הדאי ששים. ולכן אין מתירים הדבש בעין אפילו הוא בחבית, ובן לעשות המשקה, אם לא היה הדבש בחבית, והיינו אותו שמביאים בכלים קטנים ג"כ אסור, דאפילו לעשות משקה המוסיפים מים מכל מקום ליבא ששים, דבאותן כלים קטנים מרבים שם קמח: ולאכול הדבש בעין בכל ענין אסור.

הגהות והערות

(א*) [שמביאים בחביות כו' הכווירת]. ויש מחמירין אפילו דבש שמוציאין מן הכוורת לפני ישראל דאין לאכלו חי, משום גזירה דילמא אתי לאלחופי, כן כתב מרי [ס"ק כט, ל ד"ה כתבו] בשם מהרשי"ל [בגיליונו לסמ"ג לאון עב עמוד מקמו] שכן קיבל גם הוא. ודדוקא קודם פסח יכול לעשות המשקה מדבש, כי אפילו היה בו הערובות קמח כבר נתבטל בששים, אבל בפסח שעבר אסור לעשות המשקה בפסח במשהו. ויש אומרים דוקא המשקה מותר לעשות קודם פסח, אבל הדבש כפני עצמו שבשלוהו הישראל קודם פסח אע"פ שסיגנוהו מן הדבורים שבהם אסורין ליתן אותו תוך הפסח תוך המאכל, והמיקל לא הפסיד, והמחמיר תבא עליו ברכה, [לבוש פרק ח], וכבר כתבתי בשם מורי בב"ח שאף דבש שדודין אותו מן הכוורת נמי אסור משום דאתי לאחלופי, וכן המנהג שלא לאכלו. גם צוק"ר אסור לאכלו. צוקיר קבדיל מותר להשהותו, כן הוכיח אדוני מורי זקיני:

חכמת שלמה

שידעו שעשה הכסבר, אסור מכח גזירה דאתלופי, כן הלי לפי כזה. ומהלי מעמא ליט דומה למקשה יי"ש של פסח שנהגין בו היתר לשתותו ולא מיחלי לאתלופי לסוי יי"ש מתן, מכח דזה הסיחל מלוי במדינתיו, אבל מקשה שלנו דליתם מעיין ממדינתיו ים לעוש ציה. לאתלופי. ועוד נראה, דגם ביי"ש לא המילן ניתנים הקדמונים רק מכח מניעת שמחה יום טוב, דמהנם לא הוי יין טוב אלא במדינתיו, וביי"ש מתרגלים בו כל אדם, והרי מניעת שמחת יום טוב, לכך מותר זה הענילטו על הדין דמוסר, אבל שמיש מקשה הרלפס הכי"ל דאין שום הקפה לכל עפ, ואין מה מניעת שמחת יום טוב, וגם עתה במדינתיו אין בזל יותר מהשקים הללו, ולכך לאלו לעוש כזה לאתלופי, ועוד נראה יותר, דזה דומה לתה שמכנו

לבושי שרד

(ז) שם סק"ו וכתב הרא"ש בתשובה, כלי"ל:

(ה) מג"א סק"ו מן הכוורת עכ"ל דקרא וכתב שמביאין, כלי"ל:

(כג) בהדורת תפ"ל הוסמא "משלחי":

(כד) ב"ח דק"ל נתחלף לעניפים:

(כה) נוסף מתכדומים תמ"ל מקי"ל דפוס פרוסס, וכן הוא נמיחות שמשון ונבוטי מרכ:

(כו) ע"ש נמצנות הב פימן קה אות ל ד"ה ואמיב, ונמימן קד אות ג ד"ה תיב:

(כז) תוקן נמסדולת לנוב מרי"מ:

(כח) ע"ש נמצנות הב פימן קה אות ל ד"ה ואמיב, ונמימן קד אות ג ד"ה תיב:

(כט) נוסף מתכדומים תמ"ל מקי"ל דפוס פרוסס, וכן הוא נמיחות שמשון ונבוטי מרכ:

ח ועגבים יבשים. כתב בתשובת מהרי"ל סימן כ"ה שלא לאכול ענגים יבשים, ואם יתפוץ מלם לקיים מה שלמוד בשיר השירים ז, יג) פתח הסמדר, יכול לקיים בענגים דידן, עכ"ל. ונמהרי"ל [שם] כתב דיש ליזהר בענגים דקים יא), לפי שמערבין לותם עם הגרוגרות. פה ק"ק קאליש נוהגין היתר מקדמונים ליקח לגלים יבשים קטנים מן העכו"ם ולעשות מהן משקה, דהיינו שופכין עליהם מים קלים ושורה בתוכה עד שנעשה משקה, אבל לבשלו עם האגסים נוהגים איסור, וגם האגסים עצמן אין אוכלין אותם, והכלים שאותגים בהם המשקה נוהגין שלא להשתמש בהם דבר אחר. נראה לי הטעם, משום דמשתין שמא נדבק בהם קצת חמץ, לכן אין אוכלין אותם, אבל המשקה שותים דאותו המעט בטל בששים. ולע"ג שאורה גם בפסח, מכל מקום לא התמירו מספק. ומה שנוהגין איסור לבשלן, משום דע"י בישול יהיב טעמא ביותר. ולע"ג שיש שאין נוהגין איסור לבשלן בתנור אחר שאפו בו לחם, מכל מקום הוי ג"ט בר נ"ט דהתירא. יא) ולע"ג שרמ"א כתב בסימן תמ"ו [סעיף ח] להתמיר בזה, יב) הכא דספק הוא שהרבה מתיבשו בתמה או אחר שהוסק התנור, לכן נהגו להקל, כן נראה לי לישב מנהגם. אבל בתקונות מחרים נהגו להתמיר: **ט להשהותו אסור.** כתב הש"ך ח"ל, נ"ע כי נראה לי מן התרומת הדשן [סימן קיט] להפך, דדוקא תרומת העשויות מבלילות עוקר אסורים, אבל סתם עוקר מותר להשהות, וכן רמיתי מורי הורמה שהתירו עוקר, שעבר עליו הפסח, עכ"ל. וכן מלאתי כתוב. והנהגות מנהגים [הלכות ליל הסדר אות פט] כתב ח"ל, כתב מהרי"ל בתשובה סימן כ"ה, עוקר רגילין ליזהר אם אינו עורך גדול לרפואה, כי רוכלים מערבין בו כמה מינים, עכ"ל. ואותן העשויים כמין חררות קטנות מבלילת עוקר אסור להשהות (כשם מהרי"ל ומוהר"ם). ובתרומת הדשן [שם] כתב דיש ליזהר מכל מיני מרקחת העשויה מבלילת עוקר, כמו קטניות וגרעינים המתופין, ע"כ הגהות מנהגים. משמע דסגירת ליה דסתם עוקר מותר להשהותו. וכן משמע בלבוש [סעיף ח], ע"ש. וכן שמעתי מהאומנין המתקנים אותו, שאותו העשוי ככוכע אין בו קמח (וכן כתב העולת שבת ס"ק ח [הסמ"ק]). ומיהו לכתחלה נוהגין למוכרו לעכו"ם קודם פסח, ונוקר קנדי"ל יש בו משש חיטין, וכן שמעתי נוהגים בק"ק קראקא, עכ"ל. וח"ל מהרי"ל [הלכות מאכלות אסורות בפסח עמוד קלג] מה"ר זצוק"ל שהיה ברור לו שאין [בו*] משש חיטין, עכ"ל:

חק יעקב

להמעיין היטב. ולענין דינא מסיק גיסי הרב בספרו אליהו זוטא [ס"ק ג] שדין זה משתנה לפי המקומות והמדינות, וכן שמעתי שדכש של מדינת פיהם שהוא שוב ומובחר ואין בו חשש דיוף, אך מה שמביאין ממקומות אחרים כגון ארץ הגר וברוגא או מארץ פולין, נוהגין בו איסור, אלא אותן שמביאין בחכירות בעודו עם השעוה, על כן נהרא נהרא ופשטיה, וזה ג"כ כוונת הרב שכתב והמנהג במדינות אלו. ובשיירי כנסת הגדולה [הגב"י אות ח] הארוך, מאוד והתמיד בענין הדבש, לפי שתקר במדינות שמ[ע]רבין בו הדבה קמח ומים עד שאין ששים נגר הקמח שמעדבין בו. ועיין מה שכתבתי כס"ק ט"ז. וכתב עוד שם שנתברר לו בודאי כשמוציאין הדבש מן השעות אי אפשר שאין נותנין בו מעט מים, ועל כן אין ללוש בו כלל, דהוי כמי פירות עם מים, עכ"ל. וכל זה אזיל לשטתו ושיטת שאר אחרונים דלעיל סימן תס"ב, אבל לפי מה שכתבתי שם [ס"ק יז] בבמעט מים לית כאן בית מיחוש אי עביד שימור, אך אין אנו נוהגין כלל במצה עשירה כאשר נתבאר כמה פעמים [סימן תסב סעיף ד]: **[יח] ועגבים יבשים.** וכתב המ"א [ס"ק ח] בשם מהרי"ל אם רוצה לקיים פתח הסמדר, יכול לקיים בענבים דידן, עכ"ל: **[יט] שום פירות יבשים.** אבל נהגו לעשות מהם משקה, דהיינו ששופכין עליהם מים קרים ושורה אותם עד שנעשה משקה, וכן העיד המ"א [שם] שכן המנהג בק"ק קאליש, אבל אין לבשל בהם, וע"ש שהאריך בטעם המנהג: **[כ] בדרך שאין לחוש לחמץ.** ולא גזרינן הא אטו הא, וכן בדבש בכוורתו דמותר ולא גזרינן, לפי שאלו דברים מצויים להביא דבש מכוורת, וכן בפירות שישראל מייבש בביתו גזהר מחימוץ, מה שאין כן בכרכום דאינו מצוי לגדל בגינתו, על כן אסור אף הגדל בגינתו, כן כתב הלבוש [סעיף ח]. **[כא] אפילו להשהותו.** וכתב גיסי חרב בספרו אליהו זוטא [ס"ק ח], וראיתי שכא שאלה לפני זקיני הגאון מהר"ש ז"ל אחר פסח ששהה הוט צוקר, והורו למכרו לעכו"ם, עכ"ל. והט"ז [ס"ק ח] והמ"א [ס"ק ט] כתבו דאין איסור בהוט צוקר, או מה שאנו קורין קנארי צוקר להשהותה בביתו, מכל מקום נהגו למכרו לכתחלה, ובדיעבד מותר, ושזה כוונת הרב בהג"ה צוקר קנדיל, ולא מה שאנו קורין עכשיו צוקר קנדיל. וכל שכן מיני בלילות צוקר שמחפין בהם מיני פירות ובשמים, שזה יש בה חימוץ גמור, ע"כ תוכן דברהם. ובאמת דאף דלכתחלה ראוי ליזהר לענין להשהותה בדברים אלו, מכל מקום אם עבר ושהה אותם, או תעתובת ואיכא הפסד מרובה, או מגיעת שמחת יום טוב, אפשר דאין לאסור, דהרי בתרומת הדשן [סימן קיט] עצמו משמע דהוא רק איסור לכתחלה, וכתב וז"ל, וכמדומה דלא נהיגי עלמא לאסור, עכ"ל, גם במהרי"ל הלכות פסח [הלכות מאכלות אסורות בפסח עמוד קלב] משמע דהוא רק חששה רחוקה, ובתשובה סימן כ"ה כתב וז"ל, וצוקר דגילין ליזהר אם אינו צורך גדול לדפואה, כי דוכלים מערבין בו כמה מינים, עכ"ל. והטעם נראה לי, דאיכא ספיקא וחששי טובא, דלמא לא נתערב בו, ואם תמצא לומר נתעדב בו דלמא נתבטל קודם פסח, ואם תמצא לומר לא נתבטל דלמא לא ערבו סולת מחטים לחותים ומי פירות אינו מחמיץ, ואם תמצא לומר להתי דלמא לא נתחמץ ע"י לחיתה זו, ומכל מקום קודם שיורה המורה צריך הקירוי חכם איך ומה נעשה, כי דבר זה משתנה לפי המקום ולפי הזמן, ולכתחלה נהגין להחמיר בכל ענין. אך מה שאנו קורין עכשיו צוקר קנדיל, רבים מעמי הארץ מקילין, ונמשך להם טעות זו מלשון הרב בהג"ה, וכבר הסכימו האחרונים שטעות הוא בידם. ועיין בשיירי כנסת הגדולה [הגב"י אות יב] שכתב דגם צוקר שהוא רק דק היטב יש ג"כ חשש חימוץ, וגם המשקה הנעשה מצוקר שקורין שאיופי או לאטווי"ג נוהגין האשכנזים להחמיר. ועיין לעיל דיש סימן תמ"ו ס"ק א' וכ': **[כא*] וביום טוב האחרון אוכלין וכו'.** ועיין מהרי"ל [הלכות מאכלות אסורות בפסח שם] דל"ל מעשה שהיה כך היה, אבל אין לסוכים דיש מילוק בין יום טוב אחרון לראשון:

(ז) ותאגים יבשים. דיש משש שמפזרים עליהם קמח, ואפילו אותן הגדילים בגינתו אסור משום הרואה משום שאר מחנים, ואיסור ענגים הוא שמותרים אצל מחנים: (ח) וצוק"ר קנד"ל. אין זה מה שאנו קורין עוקר קנד"ל, שאותו יש בו משש יותר וחמץ גמור הוא, שמבשלים עוקר לבן ביולות תמולות, והוא נתחדש, ואפילו להשהותו אסור כי יש בו מערבוב חמץ, אלא היינו עוקר קנד"ל שכתוב במהרי"ל [הלכות מאכלות אסורות בפסח עמוד קלב] שאכלו הלומדים ביום טוב האחרון, ונתן להם הסבר רי (נתן) [זנוין] עוקר שהביא מקלנדי"ל שהיה ברור להם שאין בו חמץ, וקשה למה לא גזרו משום שאר עוקר כמו בחמצים, ונראה דאותו עוקר הוא מין בפני עצמו ועורבו ביולת, ואין גוחרין בו, ונראה דהיינו מה שאנו קורין אותו קנ"ר או הו"ט עוקר"ר, שהוא בודאי אין בו חמץ ולא נעשה בו שום בישול, אלא כתולדתו מבילים אותו, זהו שאוכלין אותו ביום טוב האחרון, כן נראה לי:

(ז**) ואפילו אם יש בו משש חימוץ, וכן נהגו להקל, כן נראה לי לישב מנהגם. אבל במקומות אלו המשקה שותים דאותו המעט בטל בששים. ולע"ג שאורה גם בפסח, מכל מקום לא התמירו מספק. ומה שנוהגין איסור לבשלן, משום דע"י בישול יהיב טעמא ביותר. ולע"ג שיש שאין נוהגין איסור לבשלן בתנור אחר שאפו בו לחם, מכל מקום הוי ג"ט בר נ"ט דהתירא. יא) ולע"ג שרמ"א כתב בסימן תמ"ו [סעיף ח] להתמיר בזה, יב) הכא דספק הוא שהרבה מתיבשו בתמה או אחר שהוסק התנור, ל

משום פיגול נותר ונטמא, אע"ג דכתיב בשר [ויקרא ז' י"ז י"ח י"ט כ'] וא"ע. [הרש"ש בהגהותיו חולין קכ"ח ח' הק' לדברי התו' דלא שייך ביטול לענין איסור מהא דתרומות פי"א מ"ה, וי"ל דהתם הוי גרעונין ועלמות אוכל מן הדין, ובכנסן אסורין מדרבנן].

[אח"כ ראיתי מש"כ הר"מ פ"ג מה' מ"א ה"י, ומבואר דכל שאינו בשר גמור הוא אסור אבל מקנא קניא איסורו וכי היכי דפחות מכזית הוי בו שיעור ה"ל בלית לי' איכות הראוי לית בי' שיעורא, והלכך לענין לפגל דבעינן שיעורא דפחות מכזית אינו מפגל, גם אלו הקלוסות אינן מפגלות, וכן לענין טומאת נבלות וכן לחיוב מלקות לדעת הר"מ, אבל להתפגל דלא בעינן שיעורא גם אלו מתפגלין, וכן לענין איסור אכילה, ולענין בב"מ לא בעינן קרא למעט, משום דבעינן שיעורא כדאמר חולין ק"מ ב' אלי זית בשר כו', ואפי' לנו' שם דאפשר דסבר דלא בעינן שיעורא מ"מ בשר גמור בעינן כדאיתא בש"ע סי' פ"ז ס"ז, מיהו לפ"ז אין חייב עליהן מלקות משום פיגול וא"ע, ויש לעי' לפ"ז היכי פשיט בכורות ז' ב' בעור הבא כנגד פניו של המור מטומאת מת הלא במת בעינן כזית וי"ל דעור הבא כנגד פניו הוי כשליא, שאינה מטמאה טומאת נבילות אבל אסורה משום נבילה, ומשמע מכאן דלענין טומאת מת כל שאינו נפרש מטמא משום מת אפי' עלמות הרכין, והא דשליא אינה מטמאה כדאיתא נדה כ"ז ע"א שאינה ולד המת א"א משום שאינו חיה וכדאמר בכורות שם].

ד) בגו"ב סי' ל"ו הקשה בהא דאמר בכורות ו' ב' דהנך בהמה טהורה נמי הידוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב, והלא דם שנשתנה לחלב לא עדיף מדם שבשלו דפסול לזריקה. ואינו עובר עליו, וגראה דדוקא בנשתנה כדם שלא בטבעו בחיים פסול, אבל אילו היה טבע הדם להשתנות בכל חי בהשך ימים בהקופת השנה לו שהיה משתנה בבהמה מטוהרת וכיו"ב והיה עכשו להעמיד את דם הנפש על מתכונת תלב היה הדם הזה כשר להזאה, ואע"ג דאמרו נדה י"ט מנין לדם שהוא אדום, מ"מ לענין הזאה אין מראות הטהורות בנדה פוסלות, וא"כ גם חלב הנולד מדם האבריים הוי בכלל דם האבריים כיון דנעשה מחיים בטבע של החי.

ה) בהא דאמר דחלב הידוש הוא דדם נעכר ונעשה חלב הק' בנו"ב הא דם שבשלו אינו עובר עליו כדאמר מנחות כ"א א' משום דבעינן דם הראוי לזריקה וא"כ הלב נמי אינו ראוי לזריקה, ולכאורה צריך טעם בדם שבשלו למה אינו אסור אזה דם המבושל מכח דם קאתא כמו אפרוח מביצת טריפה [לולא דכי גדל הוי עפרא] וע"כ דמה שנעשה בידי אדם שינוי בגשם האיסור המחירו לא חשיב הוי של פנים החדשות, ולא נאמר אלא בנעשה ממילא ובידי שמים דאז גם הפעולה של הכוי מתיחסת לאיסור שבילת הטריפה עושה אפרות, אבל בדם שבשלו האדם הוא המבשל, [רק באיסורי הנאה אמרינן יש שבח עלים בפת וכיו"ב] א"כ כיון שאין בדם מבושל פנים חדשות לא חשיב מההיר, וא"כ החלב יש לאסור משום דהדם חד גורם הוא להויתו ואפשר דהדם אינו נותן אלא כח היולי לחלב וכל הדם מהיר חלב ומימלא מהדם חלב והוי כולד שהאם מגדלתו, ובגמי לא בעי למיסר החלב משום דם בשאתא אלא שנתהוה מדם. [עי' לעיל סק"ד].

ו) בכורות ז' א' מגופא קמימלא והאסירי, גר' דלאו משום תערובו' לחלוחית הגוף קאסר להו אלא משום דהו כולהו כדבר הבא מן החי דכשבאין ומתערבין בדם בעלי להו אגב גוף והוי כבשרה וכשפורשין אח"כ הוי כיולא מגופה אלא שאם לא מימלא מגופה אז אין הבלעתם גמורה ואינן מתמזגין הולי הא' עם הדם ואשבינן לי' מיא עול מיא נפיק.

והנה פשיט להו ר"ש לאיסורא ומשמע בפרש"י דפשיט להו דשל חמור אסור, ואע"ג דלמאי דדייק מן הטעמא משמע דגם של סוסים אסור דהא במתני חמור לא רחיכר, י"ל דר"ש הכי דייק דאם איתא דאין כיולא מן הטעמא אסור אלא אגב ולא הוי תני מטעמא אבל תני מן הטעמא משום שיש דבר שאינו מגופה ממש ואסור וכגון מ"ר של חמור, אבל לא מסתבר דר"ש פשיט להו למיסר דבר שהיה פשוט להו להיתר, וכן מבואר בתו' לק' ד"ה רובד, וכ"כ ברא"ש.

ולל"ב לא מתלקינן בין של חמור לשל סוסים וגמלים לענין מיעוט הגוף, וגם של חמורים לא דמו לחלב, אלא דמסתקא להו דאפ"ה אסירי דודאי יש בהן מלחלוחית הגוף קלת כשעוברין דרך שרירי הדם ומתבטלין לגוף, אלא דשל סוסים יפסלו מחדם ושל חמורים לא יפסלו, ופשיט להו לאיסורא, והכה אין נ"מ בין נ"ק לנ"ב אלא בטעמא אבל לדינא שוין דשל סוסים שרי ושל חמור אסור, כ"כ לפי המרדכי פ' שמונה שרצים אבל בעור סי' פ"ל מפרש דגם בשל סו"ג מבטיל לי' לנ"ב והא דאמר דלא מבטיל לי' דלא שתו אינשי ר"ל לכך לא מבטיל לי' דאין נפקותא בדבר דבלא"ה אין שותין אותן, והלכך לנ"ב גם של סו"ג אסירי, ולשנא לא מבטיל לי' לא יתכן דמשום שאינו הוה למשתי אינו נופל לי' לא מבטיל לי', ואפשר לפרש לישנא קמא דאסר להו ר"ש אף של סו"ג.

והא דלא חשבינן מ"ר נפסל מאכילת אדם אע"ג דנפשו של אדם קלה, דלא מקרי נפסל מאכילת אדם אלא אם טעמו זרא לבני אדם אבל אם טעמו נאכל אפי' ע"י הדחק לא מקרי נפסל אע"ג שנפשו של אדם קן מפני שבא ממקום מאוס, ומ"מ צריך לחלק בין זה לאחזן חמור שבלאה לקופתו חולין קכ"ב ב', וי"ל דיחדו שאני אבל בהמה אף שאינו עומד לשתי לא בטל.

ומ"ר של טהור מותר דילפינן מחלב שהחיבה תורה.

ולענין הלכה במ"ר של חמור כ' הרא"ש בשם ר"ת דגם קו"ל דקו"ל כאמורא המכריעין הלכה בין חנא' הכא משמע בגמ' דר"ש יחידאה הוא, דאמר הוא דאמר הר"ו ואמרינן במאן חזגא כו' ואילו היה כל הסוגיא בביאור פלוגתת ר"י ורבנן ואח"כ היו קובעין בגמ' דברי ר"ש דהלכה הר"ו ודאי היה הלכה הר"ש אבל בשאתא דמשמע דאידחי דברי ר"ש אבל הרמב"ן והרא"ש כתבו להחמיר.

והר"מ פ"ד מה' מ"ח כתב דעור הבא כנגד פנ"מ מותר דהוי כפרש ומ"ר שהם מותרים, ומשמע דמ"ר מותר משום פרש וזה תמוה דכל הסוגיא שאינו כנפסל מאכילת אדם, ותנן מכשירין פ"ו מ"ה דמ"ר מכשירין אלמא דאינן פרש, ואפשר דס"ל ומ"ר שלהם וי"ל של חמורים, ויותר יתכן ומ"ר שלו וי"ל של חמור שהזכיר, והוא כדעת ר"ת.

יש לעי' בשאה עכור מים אסורים אי מ"ר שלו מותרים דחשבינן לי' כפנים חדשות לו אמרינן מיא עול מיא נפיק ולכאורה מאן דמתיר מ"ר של עמא אוסר כאן ומאן דאסר מותר כאן.

ז) הרא"ש ברכות פ"ו סי' ל"ה בביא דברי הר"י שהתיר מוש"ק המתהוה מדם התיר וכן מתיכת איסור שנפלה לדבש ונתהפכה לדבש והרא"ה אוסר וכ"ד הרא"ש, והנה יש לדון עליו משני טעמים, אחד, דכל איסור המשתנה מעורה לגורה אינו חשוב שינוי כיון שלא הי' בינתיים שעה שנפסל מאכילי אלא דנתחלף מעורה לגורה פשע את הראשונה ולבש האחרונה והלכך גם המוש"ק הוא דם התיר, ואפי' אח"ל דאין לאסור משום דם [דגם דם טמאים אסור משום דם כדתנן כריתות כ' ב'] אלא עדיף מדם שבשלו, מ"מ יש לאסור משום איסור טמא שבדם [ומשום איסור אמ"ה לא אמרן אלא כה דאסר דם מן החי סנהדרין נ"ע א'], ואע"ג דאין המוש"ק ראוי לאכילה בפ"ע מ"מ כיון דעומד למתק בו את הקדירה חשיב אוכל כדאמר ע"ז ס"ח א' הואיל וראוי לאחמצ בה כו', ובפסחים מ"ה ב' הפת שעיפשה כו' הואיל וראוי לשותקה ולאחמצ בה כו', וכן מוכח בדברי הר"י שם מדהולרך להביא ראי' מדבש, ועוד יש לדון עליו אף אח"ל דפנים חדשות בא לכאן מ"מ ליתסר משום שנתהוה מחד גורם של איסור, כמו אגב הבא מכח דם וכמו ולד טריפה, והנה דעת הר"י דכל שנשתנה ממהותם אינו כלל איסור דהוי כנתאפס ונברא אח"כ דבר חדש וכגידולי איסור בדבר שזרעו בלה, וגראה דמ"מ הכל לפי הענין דהא באפרוח שנולד מביצת טריפה בעי למיסר אף לר"י דשינוי בין גשם הביצה לגשם האפרוח אינו גדול כל כך והיינו בשר הייגו ביצה, [ואפשר דבגמי אסרינן משום גורם וחשבינן את הביצה לחד גורם ולא חשבינן את התרנגולת הישב עליה לגורם שני] ועדיין יש לעי' למה לא אסרו הר"י משום מתהוה דהא

ט. איסור שנשתנה

וכאיסור שנשתנה הרי נחלקו הראשונים, עמג"א לאו"ח (סי' דט"ז סק"ג). ולדינא הכריע המשנ"ב (שמה סק"ז) עפ"י הפרמ"ג (במשבצות שמה) לדונו כספקא דדינא ולחלק בין דאורייתא לדרבנן, להחמיר בדאורייתא ולהקל בדרבנן[10].

ואינו נראה לעין בלל שנחסר הלחם במקצת, ואח"כ מפריחים אותם מע"ג הלחם אל תוך מאלעסי"ם, ושמה הם מפליטים את הענזיי"ם שלהם שגורם שיהפך וישתנה המאלעסי"ס לציטרי"ק עסי"ד, בכה"ג יש מקום לומר שלא לדון את זה כלחם שהשתנה לפאנג"יי, שנאמר שיהא כה"ג אסור בין באיסורי אכילה ובין באיסורי הנאה [אא"ב יהי' שינוי גמור, וכל המדובר הוא רק באיסור דרבנן בלבד, וכנ"ל], אלא טפי נראה דבכה"ג יש לדונו ככהמה שנתפטמה כל ימיה באיסורים, דקיי"ל לדינא (עי' ש"ך ליו"ד סי' סמ"ד ודרכ"ת שמה ס"ק י"ב) לחלק בין איסורי אכילה לבין איסורי הנאה, דרוקא בנתפטמה כל ימיה באיסורי הנאה הוא דאסרינן לאותה בהמה, שאם יאכלנה, הרי נמצא שנהנה (קצת בעקיפין) מאיסורי ההנאה. ואף דכעלמא תפסינן בפשיטות שאין לנו לדון על החידקים כעל בהמות, (וכמו שייסרנו כאות ח'), מכל מקום לענין דין זה דנתפטמה, הרי אין הדבר תלוי רוקא בהיותה בהמה, אלא ה"ז כדין יש שבח עצים כפת — אם השתמש בעצי איסורי הנאה, והבהמה והחידקים לא גריעי מהפת שנאפה מחום עצי איסורי ההנאה.

[אלא שכאן יש מקום לחלק ולומר, דהא דאסרינן הפת באפה בעצי איס"ה, היינו דוקא באבוקה כנגדו (עדמ"א ליו"ד סי' קמ"ב ס"ד), או לכה"פ באפה ע"ג גחלים לוחשות (ענמ' פסחים כ"ז.), אבל ע"ג גחלים עוממות, לדברי הכל הפת מותרת, דבמה שיאכל ויהנה מהפת, זה בבר כ"כ דחוק מהאיס"ה העיקרי עד שכבר א"א לומר שהוא נהנה אפילו בעקיפין מהחפצא דאיסורא. וה"נ י"ל דכוותה, דהפאנג"יי שגרלו כל ימיהם ע"ג הלחם דומים הם ממש לפת הנאפה בעצי איסו"ה באבוקה כנגדו, אך אין אנו אוכלים אותם הפאנג"יי גופא, אלא שהם מפליטים — אל תוך תערובת אחרת — ענזיי"ם, אשר בו אנו משתמשים בהכנת איזה מזון אחר, ובאכילת אותו המזון, הר"ז כבר כ"כ דחוק מהלחם, דבודאי לא חמיר מגחלים עוממות, דלכו"ע הפת מותרת בהנאה, דכל כה"ג אין ההנאה באה אלא בעקיפין דעקיפין. וכל מה שהחמירו האחרונים בחמץ בפסח אפילו בגחלים עוממות [בסי' תמ"ה ס"ב] מפני שחמץ במשהו, בכה"ג — הנאה כ"ש מיהא הויא, היינו דוקא בבישל ואפה כן בפסח — ע"ג גחלים עוממות, אבל באן שהכל נעשה קורם הפסח, דין חמץ כדין שאר איסורים רעלמא, עי' תורת חסד (חאו"ח סי' כ"א) הנ"ל. ואף דפשיטא דלכתחילה אף בגחלים עוממות של איסו"ה אסור לאפות את הפת, מכ"מ, היינו דוקא בעצי איסו"ה שאסורים כבר כעת בהנאה. אך בחמץ קורם הפסח, שכעת הוא מותר בהנאה, י"ל דאין בזה איסור אפילו לכתחילה, ובבוא חג הפסח ויתול אז איסור ההנאה, שוב לא נוכל לומר שע"י אכילת המאכל הזה הרי הוא נהנה בעקיפין מן החמץ שעליו גדלו הנהו פאנג"יי, דזה כבר הוי עקיפין דעקיפין, וכמו שנתכאר.

ולפעמים יש פאנג"יי הגדלים ע"ג אורז, הידשב ע"ג אגא"ר (הנראה בנ"על"י) שיש בו תערובת של חמץ כפחות מששים, [ואותם הפאנג"יי מפליטים אח"כ ענזיימי"ם, והוא הנקרא מייקרוביא"ל דענגע"ט], ונראה פשוט, שמאחר שהקטניות מותר הוא בהנאה, אין בפאנג"יי הזה משום בהמה שנתפטמה באיסו"ה, וגם משום האגא"ר שמלמטה אין לחוש מב' טעמים: א', שהרי החמץ שבו כבר התבטל בס' קורם הפסח [אם היתה בזה יריעת התערובת], ובלת בלח ל"א חו"נ; וב', ראין בזה הפאנג"יי משום נתפטמה כל ימיה באיסו"ה, שהרי נתפטמה גם מהאורז, שהוא מותר בהנאה בפסח.

10) הנה כל האחרונים חפסו שהמחלוקת בנשתנה רק שייכת באי' אכילה, דאילו באיסורי הנאה שנשתנו הרי קיי"ל (סוף תמורה) שכל הנקברים לא ישרפו, דאפרן אסור, ואין לך שינוי גדול מזה. וה"ט נמי דגמ' פסחים (כא:) דחרכו קורם זמנו מותר בהנאתו לאח"ז, אבל בחרכו לאח"ז — לאחר שכבר חל עליו איסור ההנאה, תו לא מהני מה שחרכו ואף לא שוס שינוי אחר. ועי' ח"י (לסי' תמ"ה סק"ט) שכתב דדבר זה גופא, דבל הנקברין אפרן אסור, אינו אלא דדבנן. ומסחמא ה"ס רס"ל דסברת פנים חדשות מהניא מראורייתא אפילו לגבי איסורי הנאה, ודק מדרבנן החמירו לאסור באיסורי הנאה.

ועי' לשון המחבר ביו"ד (סוף סי' פ"ד) דשרץ שרוף מותר לאכלו משום דפואה, ומשמע דבלא רפואה אסור. ועיי"ש בהערות יר אכרהם שהביא קושיית המנ"י דמניך לו להמחבר לאסור שלא לרפואה, הלא בש"ס מבואר דכל הנשרפין אפרן מותר. ובפשוטו תמוהה קושייתו, דהלא שרץ איגו מהנשרפין. אך נראה דהכי קא ק"ל, דמן התורה יש להחיר בנשתנה אפילו באיסורי הנאה, ורק מדרבנן החמירו בהנך ונקברין, וכמש"כ בעצמו בח"י הנ"ל. ובאיסורי אכילה י"ל דלא החמירו מדרבנן בל עיקר, וחמיר שרי בנשתנה. והמתבר כנראה החמיר לאסור לבריאים באיסור אכילה שנשתנה, לכה"פ באי' דאורייתא (כשרץ).

ועי' מנ"ח (מצוה קס"ב) דשרץ שאינו ראוי לאכילת אדם בין כה וכה, ואעפ"כ אסרתו תורה, אין סברא לומר בו שאם אוכלו שלכו"א, או אם נפסל מאכילת אדם, שלא יהא בו עדיין האיסור דאורייתא, שהרי מעיקרא נמי היה שלכו"א ולא היה ראוי לאכילת אדם ואעפ"כ אסרתו התורה. [וכן כתב המנ"ח עוד במצות גיד הנשה, לפי מאי דקיי"ל דאין בגידין בנ"ט. וזה שלא כדברי הפרמ"ג בפתיחה להל' פסח (ח"ב פ"ב אות ב') שכתב בין לענין גיד הנשה ובין לענין שאור דאף שאסתם תורה אע"פ שאין ראויים לאכילת אדם, מ"מ אינו חייב בהם אלא א"כ אכלם כדרך אכילתם.] וממילא בשרץ שרוף שמותר מן התורה, מן ההכרח צ"ל שיסוד ההיתר הוא מטעם נשתנה. ואעפ"כ אסרוהו חכמים שלא לרפואה. והרי להדיא מבואר מזה לכה"פ כחלקו האחד (החלק החמור) של הכרעת הפרמ"ג והמשנ"ב, דאי' דאורייתא נשאר באיסורו — לכה"פ מדרבנן — אפילו לאחר שנשתנה.

11) אבן יש מקום לבאר דברי ר"ת באופן אחר לגמרי, עפ"י דברי ספר הירחים (שהובאו בקובץ

וכנראה דה"ט נמי דתפסו הפוסקים לדינא כדעת החת"ס בחשובה (הו"ד בפ"ת ליו"ד סי' קב"ג סק"י) שסתם יינם שנשתנה למשקה מתוק מותר, דאיסור דסתם יינם אינו אלא דדבנן, ובדרבנן קיי"ל לדינא דאי' שנשתנה מותר. וממילא נ"ל בנוגע לקטניות דאינו אסור אלא ממנהגא, וקיל אפילו מאיסור דרבנן, וכן יש לומר בנוגע לחלב עכו"ם דדבנן, דיש להתיר הענזיימי"ם הנפלטים אם יהי' בכה"ג שיהי' נשתנה לגמרי. והנה מה שלוקחים קאד"ן סידא"פ שהוא שמן קטניות מתוק מאוד, וזה משתנה לבסוף להיות סארביטא"ל, שהוא עדיין קצת מתוק, נראה דכה"ג לא מיקרי "נשתנה", דבגמ' ע"ז (בט:) מבואר שיין שנשתנה לחומץ [אשר הוא ג"כ עפ"י התהליך הנ"ל, שהחידקים שוחים וכולעים לתוכם אח היין, ואח"כ מפליטים מגופם את החומץ], דזה פשיטא דלא מיקרי "נשתנה". ומבואר בתשו' אמרי יושר (ח"ב סי' ק"מ) דה"ט, דעדיין טעם חדיפותו בו בשהשתנה לחומץ וליי"ש, ודוקא בעובדא דהחת"ס שהשתנה הסתם יינם להיות כעת משקה מתוק הוא דמיקרי נשתנה, שחל שינוי גם במהותו הכימית וגם בטעמו.

אכל בהשתנה אותו הקאד"ן סידא"פ (שטעמו מחוק) להיות אסקארבי"ק עסי"ד (שטעמו חמוץ), בכה"ג נראה דחשיב שפיר כנשתנה לגמרי, ושדי.

י. חלב שאין לו טעם חלב

ובחלב שנשתנה לגמרי, אם לדון על המשקה החדש (הענזיי"ם) שנפלט מהבעקטירי"א שהוא עדיין כחלבי, אם אין הדבר נוגע אלא לביא דדבנן, חפסינן לקולא, ובאמור. ואפילו אם אח"כ דוצים לבשלו עם בשר ממש באופן שיהי' נותן טעם, עדיין יש מקום לטעון ולומר שלא יהא דינו כחלב, עפ"י דברי התוס' חולין (נח.) ד"ה ושוין בשם הר"ת, דבביצת נבילה החמירו משום דהוי דבר האסור, אבל בשר עוף בחלב דהוי היתר, דבל חד וחד באפי נפשיה שדי, יש להקל. וכמדומה לי ששמעתי ממר"ד הגדיד"ס, ז"ל, בביאור דבריהם, דאף דביצתה כגופה, ודינה בחלק מהנבילה, מכ"מ אין דינה כבשר לענין בב"ח, מאחר שאין לה טעם בשר[11]. וג"ל דלזה נחכוון בתוס' הר"ד פרץ לביצה (ו:) ד"ה ומצא בה, שבתב, וז"ל, וד"י... חירץ דשאני ביצה בחלב

בעלי מומין יפדו דלא היו בכלל העמדה מיובחת דרבי יוחנן אמר
דבריהם קמייתא נמי מימא הכי ומאי תולמיה דאמר בקרייתא וי"ל
דלא דמי דהא לקמייתא ליכא לגמור הכי דאם בעלי מומין דמ"ק
מייירי שהוממו אחר הקדמן ובקדשי מזבח *סברא הוא לומר דר' שמעון דקאמר במילתיה אחר קדשי מזבח כך יפדו בעלי מומין דמגא קמא מייירי שהוממו אחר שהקדשו אבל בהך בתרייתא דר"מ לא מייירי במילתיה כלל בקדשי מזבח *ובמר מילתיה הוא דרבנן דאמר אבל בקדשי מזבח בעלי מומין יפדו מייירי שפיר בשקדם הקדשן ור"מ פליג עליהן *אבל נתן שנה המנח למילתיה משום דבמילתיה לא הזכיר כלל קדשי מזבח ולא גילה דעתו

כלל מה אומר בקדשי מזבח:

כדתניא כל הקדשים שנולדו בהן מום והחזן ר"מ אומר יקבלו · מייירי בקדשי מזבח דסבר היו בכלל העמדה כר"ש ולרבי יוחנן אפי' דרבנן ואב"מ יפדו דס"ל נמי היו בכלל העמדה ורש"י מיתא שטיר לטוא דבנן דמתניי' דאמר דקדשי ב"ש היו קדשי מזבח לא היו אלא לרבי יוחנן דאמר בין לרבנן בין לר"מ קדשי מזבח היו מלין ניהו דבנן דהכא ואיכא למימר שקדשי מומין לפקדון ואפילו בשלמנתא דמגא לבי לי. לעולא דבסוף פרק שהמנה מן הקדקד (מעילה יט:) גרים בפרק קדשי מזבח תמימים ובעבו בעלי מומין ובגר והחזן *ר"מ אומר יקבלו ואב"מ יפדו דס"ל דבנן מלקין לרבי יוחנן דבנן דהכא לג

אשם תלוי ישרוף. אם שחטו וקדש דמו נזרק לו אינו מטמא ואם שחטו בעזרה אבל אם לא נזרק לו יאכל כשאר אשמות קלים אשם קרשים דאמרינן בפרשה ובקרא [מ] לכפר על הספק ולכפר מן הטיסורים עד שיודע לו אם ודאי חטא ויביא חטאת כדאמרינן בפ' אמרו לו [מ]: חטאת העוף בו'. כגון אשם שהפילה [מ]ספק ולד ספק אינו ולד כיון דחטאת [ובקמא ב:] וכן יוצה מן [מ]מור לחטאת מביאמה על הספק דטהורה ומיהא [מ]נקטינן לה מיספק ולא ולד היה ומולין היא ז ונכלה היא ואין* פולין נאכלין במלוקה דשמא לא ולד היה ומולין היא ז תורה אור

אם [מ]אשם תלוי *שרף רבי יהודה אומר יקבר *חטאת העוף הבאה על הספק [מ] השרף ר' יהודה אומר יטילנה לאמה [מ]כל הנקברין לא ישרפו וכל הנשרפין לא יקברו ר' יהודה אומר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי אמרו לו אינו מותר לשנות [מ] [גמ' ב] שער הנזיר יקבר רמי ליה טבי לרב נחמן תנן שער הנזיר יקבר' ודמינהו *דאורג מלא הסיט מצמר בבור [מ] [בבגד] ידלק הבגד *משער הנזיר ופסד חמד בשק ידלק השק א"ל *כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור אמר ליה שנית נזיר אגזיר פטר חמד אפטר המד קשיא אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי אמר ליה מידי שמע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת כאן בשק כאן בשער איתמר נמי [מ] אמר רבי יוסי ברבי חנינא כאן בשק כאן בשער רבי אלעזר אמר כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא א"ל [א]ליבטל שק ברובא אמר רב פפא בציפורתא ציפורתא לישלופינהו א"ר ירמיה הא מני ר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי אמר ליה קא קשיא לן לשלופינהו ואת מוקמת לה כר' יהודה הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו מטב [מ]ואם לאו אוקמת כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי [מ]: ואלו הן הנשרפין: אמר מר המץ בפסח ישרף סתם לן תנא בר' יהודה *דאמר אין ביעור המץ אלא שריפה: תרומה טמאה [מ]והערלה כו': הא כיצד אוכלין בשרפה משקין בקבורה [מ]: חטאת העוף כו': תניא א"ר יהודה [מ]חטאת הבאה על הספק יטילנה לאמה [מ] וכמתתה אבר אבר וזורקן לאמה ומתגלגלת והולכת לנהל קדרון: לכל הנקברין לא ישרפו כו': מ"ט *משום *דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור והתניא *רם הגדה *ובשר המת שנפרכו טהורין מאי לאו מטהורין ומטהרין לא מטהורין ואסורין מתיב רב פנחס *עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלה יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותרין לא יצאו מידי מעילה ואסורין [מ]ונשרפין דהקרש אפרן מותר והא תניא *כל הנשרפין *אפרם מותר *חוץ מאפר אשירה ואפר דהקדש לעולם אסור ומיערב הוא דלא קדיב לרוי ותני לרוי משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים הקדש אין לו בטילה עולמית קרני מזבח אפר הקדש לעולם אמור אמר רמי בר חמא בגון דנפלה דליקה בעצי הקדש מאליה [ר]ביון [מ] דלא ידיע מאן [מ]דלא הוי אינש דלמעול דליפוק אפרן לחולין רב שמעיה אמר כי תניא הא מתניתא [מ]בתרומת הדשן תניא דלעולם אסור *רתניא ושמו בנתת ושמו כולו ושמו שלא יפוך:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

עין משפט נר מצוה

א' ומ"ר פ"ט מה"ל מקוה"מ מ"ל: ב' ל"ד פ"ט מה"ל: ג' מ"ר פ"ט מה"ל: ד' מ"ר פ"ט מה"ל: ה' מ"ר פ"ט מה"ל: ו' מ"ר פ"ט מה"ל: ז' מ"ר פ"ט מה"ל: ח' מ"ר פ"ט מה"ל: ט' מ"ר פ"ט מה"ל: י' מ"ר פ"ט מה"ל: יא' מ"ר פ"ט מה"ל: יב' מ"ר פ"ט מה"ל: יג' מ"ר פ"ט מה"ל: יד' מ"ר פ"ט מה"ל: טו' מ"ר פ"ט מה"ל: יז' מ"ר פ"ט מה"ל: יח' מ"ר פ"ט מה"ל: יט' מ"ר פ"ט מה"ל: כ' מ"ר פ"ט מה"ל: כא' מ"ר פ"ט מה"ל: כב' מ"ר פ"ט מה"ל: כג' מ"ר פ"ט מה"ל: כד' מ"ר פ"ט מה"ל: כה' מ"ר פ"ט מה"ל: כו' מ"ר פ"ט מה"ל: כז' מ"ר פ"ט מה"ל: כח' מ"ר פ"ט מה"ל: כט' מ"ר פ"ט מה"ל: ל' מ"ר פ"ט מה"ל: לא' מ"ר פ"ט מה"ל: לב' מ"ר פ"ט מה"ל: לג' מ"ר פ"ט מה"ל: לד' מ"ר פ"ט מה"ל: לה' מ"ר פ"ט מה"ל: לו' מ"ר פ"ט מה"ל: לז' מ"ר פ"ט מה"ל: לח' מ"ר פ"ט מה"ל: לט' מ"ר פ"ט מה"ל: מ' מ"ר פ"ט מה"ל: מא' מ"ר פ"ט מה"ל: מב' מ"ר פ"ט מה"ל: מג' מ"ר פ"ט מה"ל: מד' מ"ר פ"ט מה"ל: מה' מ"ר פ"ט מה"ל: מו' מ"ר פ"ט מה"ל: מז' מ"ר פ"ט מה"ל: מח' מ"ר פ"ט מה"ל: מט' מ"ר פ"ט מה"ל: נ' מ"ר פ"ט מה"ל: נא' מ"ר פ"ט מה"ל: נב' מ"ר פ"ט מה"ל: נג' מ"ר פ"ט מה"ל: נד' מ"ר פ"ט מה"ל: נה' מ"ר פ"ט מה"ל: נו' מ"ר פ"ט מה"ל: נז' מ"ר פ"ט מה"ל: נח' מ"ר פ"ט מה"ל: נט' מ"ר פ"ט מה"ל: ס' מ"ר פ"ט מה"ל: סא' מ"ר פ"ט מה"ל: סב' מ"ר פ"ט מה"ל: סג' מ"ר פ"ט מה"ל: סד' מ"ר פ"ט מה"ל: סה' מ"ר פ"ט מה"ל: סו' מ"ר פ"ט מה"ל: סז' מ"ר פ"ט מה"ל: סח' מ"ר פ"ט מה"ל: סט' מ"ר פ"ט מה"ל: ע' מ"ר פ"ט מה"ל: עא' מ"ר פ"ט מה"ל: עב' מ"ר פ"ט מה"ל: עג' מ"ר פ"ט מה"ל: עד' מ"ר פ"ט מה"ל: עה' מ"ר פ"ט מה"ל: עו' מ"ר פ"ט מה"ל: עז' מ"ר פ"ט מה"ל: עח' מ"ר פ"ט מה"ל: עט' מ"ר פ"ט מה"ל: פ' מ"ר פ"ט מה"ל: פא' מ"ר פ"ט מה"ל: פב' מ"ר פ"ט מה"ל: פג' מ"ר פ"ט מה"ל: פד' מ"ר פ"ט מה"ל: פה' מ"ר פ"ט מה"ל: פו' מ"ר פ"ט מה"ל: פז' מ"ר פ"ט מה"ל: פח' מ"ר פ"ט מה"ל: פט' מ"ר פ"ט מה"ל: צ' מ"ר פ"ט מה"ל: צא' מ"ר פ"ט מה"ל: צב' מ"ר פ"ט מה"ל: צג' מ"ר פ"ט מה"ל: צד' מ"ר פ"ט מה"ל: צה' מ"ר פ"ט מה"ל: צו' מ"ר פ"ט מה"ל: צז' מ"ר פ"ט מה"ל: צח' מ"ר פ"ט מה"ל: צט' מ"ר פ"ט מה"ל: ק' מ"ר פ"ט מה"ל: קא' מ"ר פ"ט מה"ל: קב' מ"ר פ"ט מה"ל: קג' מ"ר פ"ט מה"ל: קד' מ"ר פ"ט מה"ל: קה' מ"ר פ"ט מה"ל: קו' מ"ר פ"ט מה"ל: קז' מ"ר פ"ט מה"ל: קח' מ"ר פ"ט מה"ל: קט' מ"ר פ"ט מה"ל: ר' מ"ר פ"ט מה"ל: רא' מ"ר פ"ט מה"ל: רב' מ"ר פ"ט מה"ל: רג' מ"ר פ"ט מה"ל: רד' מ"ר פ"ט מה"ל: רה' מ"ר פ"ט מה"ל: רו' מ"ר פ"ט מה"ל: רז' מ"ר פ"ט מה"ל: רח' מ"ר פ"ט מה"ל: רט' מ"ר פ"ט מה"ל: ש' מ"ר פ"ט מה"ל: שא' מ"ר פ"ט מה"ל: שב' מ"ר פ"ט מה"ל: שג' מ"ר פ"ט מה"ל: שד' מ"ר פ"ט מה"ל: שה' מ"ר פ"ט מה"ל: שו' מ"ר פ"ט מה"ל: שז' מ"ר פ"ט מה"ל: שח' מ"ר פ"ט מה"ל: שט' מ"ר פ"ט מה"ל: ת' מ"ר פ"ט מה"ל: תא' מ"ר פ"ט מה"ל: תב' מ"ר פ"ט מה"ל: תג' מ"ר פ"ט מה"ל: תד' מ"ר פ"ט מה"ל: תה' מ"ר פ"ט מה"ל: תו' מ"ר פ"ט מה"ל: תז' מ"ר פ"ט מה"ל: תח' מ"ר פ"ט מה"ל: תט' מ"ר פ"ט מה"ל: י' מ"ר פ"ט מה"ל: יא' מ"ר פ"ט מה"ל: יב' מ"ר פ"ט מה"ל: יג' מ"ר פ"ט מה"ל: יד' מ"ר פ"ט מה"ל: טו' מ"ר פ"ט מה"ל: יז' מ"ר פ"ט מה"ל: יח' מ"ר פ"ט מה"ל: יט' מ"ר פ"ט מה"ל: כ' מ"ר פ"ט מה"ל: כא' מ"ר פ"ט מה"ל: כב' מ"ר פ"ט מה"ל: כג' מ"ר פ"ט מה"ל: כד' מ"ר פ"ט מה"ל: כה' מ"ר פ"ט מה"ל: כו' מ"ר פ"ט מה"ל: כז' מ"ר פ"ט מה"ל: כח' מ"ר פ"ט מה"ל: כט' מ"ר פ"ט מה"ל: ל' מ"ר פ"ט מה"ל: לא' מ"ר פ"ט מה"ל: לב' מ"ר פ"ט מה"ל: לג' מ"ר פ"ט מה"ל: לד' מ"ר פ"ט מה"ל: לה' מ"ר פ"ט מה"ל: לו' מ"ר פ"ט מה"ל: לז' מ"ר פ"ט מה"ל: לח' מ"ר פ"ט מה"ל: לט' מ"ר פ"ט מה"ל: מ' מ"ר פ"ט מה"ל: מא' מ"ר פ"ט מה"ל: מב' מ"ר פ"ט מה"ל: מג' מ"ר פ"ט מה"ל: מד' מ"ר פ"ט מה"ל: מה' מ"ר פ"ט מה"ל: מו' מ"ר פ"ט מה"ל: מז' מ"ר פ"ט מה"ל: מח' מ"ר פ"ט מה"ל: מט' מ"ר פ"ט מה"ל: נ' מ"ר פ"ט מה"ל: נא' מ"ר פ"ט מה"ל: נב' מ"ר פ"ט מה"ל: נג' מ"ר פ"ט מה"ל: נד' מ"ר פ"ט מה"ל: נה' מ"ר פ"ט מה"ל: נו' מ"ר פ"ט מה"ל: נז' מ"ר פ"ט מה"ל: נח' מ"ר פ"ט מה"ל: נט' מ"ר פ"ט מה"ל: ס' מ"ר פ"ט מה"ל: סא' מ"ר פ"ט מה"ל: סב' מ"ר פ"ט מה"ל: סג' מ"ר פ"ט מה"ל: סד' מ"ר פ"ט מה"ל: סה' מ"ר פ"ט מה"ל: סו' מ"ר פ"ט מה"ל: סז' מ"ר פ"ט מה"ל: סח' מ"ר פ"ט מה"ל: סט' מ"ר פ"ט מה"ל: ע' מ"ר פ"ט מה"ל: עא' מ"ר פ"ט מה"ל: עב' מ"ר פ"ט מה"ל: עג' מ"ר פ"ט מה"ל: עד' מ"ר פ"ט מה"ל: עה' מ"ר פ"ט מה"ל: עו' מ"ר פ"ט מה"ל: עז' מ"ר פ"ט מה"ל: עח' מ"ר פ"ט מה"ל: עט' מ"ר פ"ט מה"ל: פ' מ"ר פ"ט מה"ל: פא' מ"ר פ"ט מה"ל: פב' מ"ר פ"ט מה"ל: פג' מ"ר פ"ט מה"ל: פד' מ"ר פ"ט מה"ל: פה' מ"ר פ"ט מה"ל: פו' מ"ר פ"ט מה"ל: פז' מ"ר פ"ט מה"ל: פח' מ"ר פ"ט מה"ל: פט' מ"ר פ"ט מה"ל: צ' מ"ר פ"ט מה"ל: צא' מ"ר פ"ט מה"ל: צב' מ"ר פ"ט מה"ל: צג' מ"ר פ"ט מה"ל: צד' מ"ר פ"ט מה"ל: צה' מ"ר פ"ט מה"ל: צו' מ"ר פ"ט מה"ל: צז' מ"ר פ"ט מה"ל: צח' מ"ר פ"ט מה"ל: צט' מ"ר פ"ט מה"ל: ק' מ"ר פ"ט מה"ל: קא' מ"ר פ"ט מה"ל: קב' מ"ר פ"ט מה"ל: קג' מ"ר פ"ט מה"ל: קד' מ"ר פ"ט מה"ל: קה' מ"ר פ"ט מה"ל: קו' מ"ר פ"ט מה"ל: קז' מ"ר פ"ט מה"ל: קח' מ"ר פ"ט מה"ל: קט' מ"ר פ"ט מה"ל: ר' מ"ר פ"ט מה"ל: רא' מ"ר פ"ט מה"ל: רב' מ"ר פ"ט מה"ל: רג' מ"ר פ"ט מה"ל: רד' מ"ר פ"ט מה"ל: רה' מ"ר פ"ט מה"ל: רו' מ"ר פ"ט מה"ל: רז' מ"ר פ"ט מה"ל: רח' מ"ר פ"ט מה"ל: רט' מ"ר פ"ט מה"ל: ש' מ"ר פ"ט מה"ל: שא' מ"ר פ"ט מה"ל: שב' מ"ר פ"ט מה"ל: שג' מ"ר פ"ט מה"ל: שד' מ"ר פ"ט מה"ל: שה' מ"ר פ"ט מה"ל: שו' מ"ר פ"ט מה"ל: שז' מ"ר פ"ט מה"ל: שח' מ"ר פ"ט מה"ל: שט' מ"ר פ"ט מה"ל: ת' מ"ר פ"ט מה"ל: תא' מ"ר פ"ט מה"ל: תב' מ"ר פ"ט מה"ל: תג' מ"ר פ"ט מה"ל: תד' מ"ר פ"ט מה"ל: תה' מ"ר פ"ט מה"ל: תו' מ"ר פ"ט מה"ל: תז' מ"ר פ"ט מה"ל: תח' מ"ר פ"ט מה"ל: תט' מ"ר פ"ט מה"ל:

שיטה מקובצת

[מ] תשלום עיין בגוד (לד סע): ג) חיצות שער הנזיר יקבר. נראה בהכי דלקמן הבגד ידלק בחמרה (לד (לא) סו ב) [מ] נמי: ס"א בפלוגתא דר' יוסי בר חנינא אמר בא: ד) רשאי. לא אומר דאמר רבי יהודה בפני עצמו על דרי תקרובות מי אמר הני אם לא רצה לחלוק רשאי ואיתמא אבר נקי בהתם ו) תרומה מטמאה הערלה וכלאי הכרם אם שרפו מ' הא כיצד ? וכקצת מי כתיב רק את שרפו לשרף כו' הא ביצר הידוסא ואת דוא. סיקר הכן מי: רש"י בפתני' את שרפו כו' אעולה הכלאי הכרם קאי אלא רצה רש"י [לפרש] דקאי נמי על תרומה מטמאה דשמן מטא ראוי לתרלקוריין מטא [ז] בקבורת ומדליקן בתת ובשמן שלתרומה מתמשש דלמא אחי לרי תקלה אבר דבא מתרי לה לבין הענים שנן ושרי ליה בכלי מאשם ' אשם תלוי כו' תל' אשם תלוי חטאת חטוף הבאה על הספק ותעלין שנשחטו. כעורות ר' יהודה אומר יקבר ר' שמעון אומר ישרפו: ה) יהודה בדבר הבאה: ע) לאמה מנתתה אבר אבר וזורקה. לאמה: ו) כו' נ"א תניא אמרו לו אין מותר לשנות תרע שורי נשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור מ' ; יח) חיצות דלא יהיו אמן נמחק: יט) שתשלה נאינה יוחדת אם הפילה מין דיוב אם מין פסחי בפרק הטפלת פסרש איזו מין: הזיב איזה מין פסדי ובין ראמרת ראמרת יולדת שוף הוא בהתיב בר' : כ) ואינה נאכלת לא: חיצת נקבות נמחק : כז) ואיירי דעוף רך חיצת דעוד נמחק : כח) ותמני' דקרני יקבר. בשער : כט) בשק דם שבע שנים : ל) מחיצת הוי קשיא עד שקם הרבור נרשם מחצי לבנה: לא) קאמינא לך אם אפשר לשלפינהו מוחרין : לב) אפרן אסור שנשרפו אפרן מותר ונקברו אפרן אסור הרבה נרשם בחצאי לבנה : כג) ב"ת חיצה בלל נמחק ל"ל שהאש ר"ת : לג) אפרן מותר התנא אמר ר' נמחק : סליק

עין משפט נר מצוה

[מ] [ל"ל כי הקדשים מקדשים ל"ל מקדשים ר' הקדשים קמיישים ל"ל]

ג"ח חיצ מחוקק ל"ל

לו ב מי' פ"ג מסלמות

לו ד מי' פ"ט מה"ל

פסק"מ הלכה יב:

לח ה מי' שם סלמה יב:

לט ד מי' פ"ב מסלמות

מ' עוקש"ע ל"ל מי' קפח מ"ל: ז' מי' פ"ג מסלמות

מ ז מי' פ"ג מסלמות

עוקש"ם מה הלכה ו:

מא א מי' פ"ג מה"ל

מעילה הלכה ו:

מב ב מי' פ"ט מה"ל

פסק"מ הלכה יב:

מ"ל [מי' פ"ו מה"ל ע"ו הלכ"ו]:

מג ב מי' פ"ב מה"ל

מ"ר מ"ל מ"ל:

רבינו גרשום

ל"ק הא בנזיר מטא הוא בנזיר משודר דאא דקרני מטטר נזיר בשק ידלק הינו בשער נזיר מטא [נ' מהור] משום דרינו דהינו לשלח רגת הדור ולשרף הלבן נשרף . הוא דתני יקבר דינו בשער נזיר מוחר [נ' מטא] : ל"ק הא דקרני ומטטר חמור בשק ידלק דינו כשאר השער בשק דאי אמרת נקבר ומנון דמשמה ל"ה איגיש (וזהה) [דוזהה] מטחמים בו הלכן ידלק הא בשער אבל בשער של מפר חמר שאינו אוגג יקבר שאפילו אם יבא לידי אדם לאחר מכן ניתנו דאינו ראוי לכלום ובפלוגתא דאי וכפלוגתא דינו כמו בתנאי אלא משום דר' יוסי ב"ר חנינא אמרה הני מ"ם לא רצה לחלוק ולקבור אלא לשרוף יהד דשאי ר' יהודה : את שרפו לשרוף ' כגון אבלין ישרף חמת שרפו לקבר בגון משקין דאם הנו ואת השמן הא הוא בשריפה כ"ר : מדליקן את הנר ואת השמן הא הוא אפשי (את דאבנר) כאמר דתנאי מכנה כגון בתרומה מטמה להסקה הידוסא אי משחי לה לתרומה לצרוך הסקה דדלמא אתי בה לידי תקלה שמא אכלנה : מה דיק לה לבין (ענים)[הענים] ומינבר מילתא דלא הוי (חיסן) [הו

[מ] דשוף לך הוא מהמקמן ומולק הקילות ל"ק ב) ובכמה קו. מרבי דמלא מע כמיל כו' מלא מלא מרחקה גודל מלכנא אבל מלא שיש מעטו הוי מרחקה לאמה מלכנא ש"ש ומנין בנרתנרים בכמה

ו) כו' נ"א תניא אמרו לו אין מותר לשנות תרע שורי נשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור מ' ; יח) חיצות דלא יהיו אמן נמחק : יט) שתשלה נאינה יוחדת אם הפילה מין דיוב אם מין פסחי בפרק הטפלת פסרש איזו מין: הזיב איזה מין פסדי ובין ראמרת ראמרת יולדת שוף הוא בהתיב בר' : כ) ואינה נאכלת לא: חיצת נקבות נמחק : כז) ואיירי דעוף רך חיצת דעוד נמחק : כח) ותמני' דקרני יקבר. בשער : כט) בשק דם שבע שנים : ל) מחיצת הוי קשיא עד שקם הרבור נרשם מחצי לבנה: לא) קאמינא לך אם אפשר לשלפינהו מוחרין : לב) אפרן אסור שנשרפו אפרן מותר ונקברו אפרן אסור הרבה נרשם בחצאי לבנה : כג) ב"ת חיצה בלל נמחק ל"ל שהאש ר"ת : לג) אפרן מותר התנא אמר ר' נמחק : סליק

אאבאי ידלק ונשלפינהו שלפו לאתה המשר מן נשש ובקרבנו ולא ישרף והמן: הא מני דישרף ר' יהודה ולא ישרף דאמר בתחיר' אם רצה להחמיר כו' אל קשיא לן לשלופינהו דאנא קא מינגא למעבר ליה הקרתא דלא ישרף כלל ומוקמת לה את כר' יהודה דישרף : אל הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו [מוסב] (שתר) דלא ישרף הוא א' אבשר לשלופינהו [ידלק] אוקמא לאא פתני' דקרני ידלק כו' יהודה דאמר אם רצה להחמיר כו' אינה דאמר ר' יהודה אם רצה להחמיר דינו בשתן בש"ע ומקבר ע"י תערובת בנשקים זה מי שפשת ליה דישרף הנא א ם לא רצה לחלוק ולקבור אלא לשרוף יהד דשאי ר' יהודה : את שרפו לשרוף ' כגון אבלין ישרף חמת שרפו לקבר בגון משקין דאם הנו ואת השמן הא הוא בשריפה כ"ר : מדליקן את הנר

וכן בכלי היין דכ' קל"ו אבל בחין ס"ם כגון שהחזירו בו ביום יש לאסור אפילו דיעבד מדינא והייט אם סוא כלי אכילה אין איסור אלא בשאסה אלא שעובד כוכבים מקלת סיום שיעור גדול אלפי אומר דסעם שהחמם בו באכילה איסור ואם סוא כלי שתיה שהיא דכלי יין סימן קל"ו דאסור לכתחלה סוא אפילו לפי טעם כעולא"ד ומו"מ ל"ל סאדרך בדין זס וסעלה מה שסעלה ומה שנלע"ד כתבתי: (ט) ובמקום צורך יש להקל. כגר מתבאר שלעניין סלכה לא קיימא לן כן:

בדאי בן יומו (מרוך) (ט) [כם] ומקום אוכך יש להקל בדיעבד ט [ל] ולכתחלה יש ליזהר בעובדי כוכבים שבכים ישראל אלא לייחד כלים שלנו אצלן אמת שמתמלו בהן בדבריה אתכוריה (שם בתרדכי) וס"ל סימן קל"ו:

יז [לא] יח קערות ששלח ישראל לעובר כוכבים עם מאכל ושהו שם אם ניכר בהם המאכל ששלח הישראל בתוכם מותר ואם לאו אסור אם רגילים להריח הכלים בחמין דחיישינן שמא הורח עם בלי איסור:

יא [לב] יט כלי סעורה שביד העובר כוכבים ומסית לפי תומו ואומר שחרשים הם וירא שהוא כמו שהוא אומר י מותר (מ) לקנותם ממנו:

הגה [לג] ויש מחמירים ואומרים שאינו אתמן ואין ליקח כלים מן העובד כוכבים רק שמוכר הרבה כלים וקונה כלי בין הכלים (רשב"ם בשם ר' יונה) וכן נוהגין לכתחלה אבל במקום הדחק כגון שבאתרה בביה עובד כוכבים ואין לו כלים נוהגין שבכרה הראשונה וכן עיקר ושיין לקמן סימן קל"ו:

יב [לד] יא יש מי שאומר שקערות הבאות מעבר לים שקערורות ידרקות אז אדמדמות אסור להשתמש בהן לעולם בחמין מפני שאינן חדשות שהעובדי כוכבים משתמשים בהם ואינו ניכר:

ביאור הגר"א

בסתנא ומלי ובלק קי"ד ומסלת נאמן ברובנן אי אסרינן כן אף בעובר כוכבים אר לא (ע"כ): [לג] ריש סחמירין. דס"ל דאף בדבסמם אינו אמון: [לד] (לקוסם) יש כו'. כמ"ש בע"ז ל"ב א' הנמי ר"ת בתוס' בד' ומסמ"ל סי' קל"ה (ע"כ):

באר היטב

(מ) ושפרות. והעולה לין מהכין בזה סחה והעשה מנוס דסעבדיס והסמחה סס בנים ישראל תמיד בישראל יוצא ונכנס שם דבכה"ב מותר לפי לכתחלה כלעיל סי' קי"ם ס"ל דס"ם דכין דסחס כס"ם ליכ ל"ל דס"ם לקנותם. כ' הס"ך ל"ל דס"ם דכין דסחס כס"ם ליכ ל"ל אלא איסור דרבנן ועובד כוכבים מסל"ם מתן באיסור דרבנן כמ"ם בכימין ל"ם ס"ק ב' ע"ש וע"ל סי' קכ"ה ס"ק ט"ו:

יד אפרים

וכתו"ם כ"ם סי' קל"ו כלי סעודה שהמשתש בחמין ביד עובד כוכבים יום לו יומים דינו כשאר כלי עובדי כוכבים ונ"ל דבעולם ואם נשתמש בו ביום לא אסור בסמכל ואם לא שהה ביד עובד כוכבים אלא מתי יום ויבשל נקרו מעמו לבשמש בו ביום נאמר כמאכל אף בדיעבד אבל אם נשתמש בו עובד כוכבים דל"ם לעתר אבל אסור לבשל בו לעולם אלא נ"ל בשמש ואם לא שהה ביד עובד כוכבים אלא לפי שהה כמו מקום סיום לא יסבו ישראל אע"ג ומותר לשתמש אף בבסמלה ול"ל לבעיל אבל אסור לשתמש בו אוך אע"ל ואם שמש בו תוך אע"ל (ע"ר) אמנ"ל עומר ועוד יש מלוקים בזה"ל בכל"ם ובמ"ם כלל ל"ע ע"ש:

גליון מהרש"א

מימן ל"ב דחס"ח אומר בבו"ג: (ש"ע סעיף י') אם רגילים להריח הכלים בחמין. חאם רגילין להריח חו אחר זה ע' מימן צ"ח ס"ד בהגהות ובבלי יין ע' סימן קל"ה: (ש"ע סעיף י"ב) שהעובדי כוכבים מתחמשים בהם אינו ניכר. ואף דסחס כלי אב"י הנש"ב שאין לקנות מחנות שמשמילים כלים לעובדי כוכבים ולא ידעינן אי רובן וראי הוחר דלמעלו בדוב ח' דבר שמואל אומרב סימן רנ"ח:

הלכות יין נסך

קכג כמה דינין מיין נסך (ואיזו יין נאסור משום יין נסך) ובו כ"ו סעיפים:

א [א] א סחס יינם של עממים עובדי כוכבים אסור בהנאה [ב] וה"ה למגעם ביין שלנו:

הגה [א] א [ג] משום (ס) גזרה יין שנתנסך לגליליס ב [ד] (א) ובזמן הזה שאינו מכיר שהשתמש מנסכים לעבודה

קכג (א) משום גזירת כו' שנתנסך לעבודה כוכבים שאסור מדאורייתא וכן משום יין נמתיסן בדליתא בס"ם ופוסקים: ב ובזמן הזה כו'. כתב סב"ח דאפי' בפכי ליה קמי עבודת כוכבים כדרך ניסוך פגים מ"מ כיון דקי"ל דעובדי כוכבים שבמ"ל לאו עובדת כוכבי הן אלא מעבר לבותיהן בידיהן אם כן מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך כיון דקרינן בהו שאין יודעי' בעיב עבודת כוכבים ומשמשים דמה"מ נמי אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא

כלומר אסור מדרבנן משום יין שנתנסך לעבודת כוכבים שאסור מדאורייתא וכן משום גזירה נמתיסן בדליתא בס"ם ופוסקים: ב ובזמן הזה כו'. כתב סב"ח דאפי' בפכי ליה קמי עבודת כוכבים כדרך ניסוך פגים מ"מ כיון דקי"ל דעובדי כוכבים שבמ"ל לאו עובדת כוכבי הן אלא מעבר לבותיהן בידיהן אם כן מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך כיון דקרינן בהו שאין יודעי' בעיב עבודת כוכבים ומשמשים דמה"מ נמי אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא

ומשום גזירה י"ג כו'. פי' משום בעתיסס אסרוסו בשמיה ומשום גזירה י"ל אסרוסו אף בסגאה ואפי' טעם זה יש סיחר עכשיו דדמסיק דסיינו כיון שאין י"ל גמור אבל אינו בעל הטעם וסוחרה הגזירה וסכי ס"ל לרשב"ם שמבית סטור וכעין זה אמרינן נבי גילוי לעיל סימן קט"ז אבל אפי' מ"ם סטור בריסת הטעם כיון שי"ל גמור אסור אבל אפי' מ"ם גמור אסור בריסת הטעם אלא אם כן

לפעמים עכ"ל וע"ל סימן קכ"ח ס"ק ד': נ יו"א דמנע כו'. דהוי כחיוק (שלינו מזכיר שם גליליס ומשמשים לקמן ר"ס קכ"ד) דלינו אוסר יין כמנעו אלא בשחיה טוב ופוסקים: ד אסור לקנותו כו'. ל' דעכומו מהכש"ס מעולגין סימן ה' ושוב להחמיר כו'. ע"ל סי' קכ"ד ס"ק ע"א: ו מותר כו'. ואפי' בשחיה ואפי' לכהאלה מוהר לשחוחו עם הטובדי כוכבים כן הוא בש"ס ופוסקים: ז משהרתיה על האש. דהייטו שיתמעטו ממדלו עד ידי רחיחה כ"כ הרשב"א והר"ן: ח והיה בדבש לחוד או פלפלין לחוד. כל שהתנה עשה היין וגרלה דס"ס אחר דברים כל שהתנה טעמו מתמתן וכ"כ כד"מ ס"י: ט אם יש בו דבש. כ"כ בחופן אחם היה מעורב בו יין בפני עצמו היה מתנה טעם היין מתמתן כן הוא בד"מ: י יו"א דמשערין בו'. וכתב"ה מת"ה ס"ב דעבודת כוכבי' דאף בכה"ג אסור אם לא בהפסד מרובה לו שיש מנהג להקל: יא כאילו היה חבושל מים. ודיוכו כדלקמן ס"ה: יב דיין שנקרש בו'. וכתוב בהגא"ש מת"ה ס"ב דעבודת כוכבים שיין שנקרש אין בו מהום מנע עובדי כוכבים כו' וכן אם בו (ס) משום יין נסך: הגה וחוקה מבטל שאין היין מיוד בו בעין אבל בטוחן וחבדל שנתנו בו יין והוא בעין (ב) אף לאחלה הוי בו משום יין נסך (תוס' נסס ריצב"ם) ונלאה דוקא אם לא שנתנה טעמו מחמת דבר המעורב בו (ר"מ). ואם נתערב היין המבושל מן [יב] אם יש בו (ו) דבש לבלי אלמא סרי דהא לא נגע מלאו היה דבש לחוד (הגא"ש מת"ה ס"ה) ואם אין בו דבש י [יג] יו"ל דמבפרין יא כאילו היה המבושל (ז) מים (כ"י בשם רבינו והכ"מ שם) וי"ל דאם המבושל לא נבוב אלא מגע עובד כוכבים (כ"י בשם גדולי הדור) יב [יד] (ד) דיין שנקרש אין בו משום מגע עובד כוכבים (מיהוחי מגודה). [טו] וכ"ם אם נגע בתנוס מיין (הגהות מפיי"):

כמתם יינם פירי שנגזו מלו מקום מהמת שם נגמ' דף נ"ו ומבחינו בכאלה מעמם שהתב הרמ"ה בהג"ה שמשמו ברבן יין נסך נעור מעמם דתמי נים: ב הרשב"ם בתשובה: נ שם נגמ' דף נ' דאמרו ליה מעולא ומנגם: ד הרמ"ם שם והרלב"ד בשם הגאונים: ה בכיאור הרשב"ם מ"ה: ה בכיאור הרשב"ם ס"ה: ו עור בשם הרשב"ם בת"ם בקצר: ז תוס' שם בת"ה ומגומים בכמיאור וכ"כ הרשב"ם והמרדכי ומא"ן שם: ח

יד אפרים

(מי' קכ"ג סעיף א' בהג"ה) ויש מקילין גם בזה. מהרש"ל ובכ"ח פרי מגדים מי' ג' בענין מה שנתפשט שמוגיגים מוכרים בשם יינם שנקנין לזה מנהגא מ"ם. בתי"ם ס"ק מ' מ' מ"ל ומי בנ"ל מ"ם מי' מ"ם עובד כוכבים שהיה הולך ושומרים לפניו מני נגים מתומיין והכניסם ומעמידום בתקום אחר נחופן שהיה שם הנסכה ומשכיר בתקום שפידם יש לסמוך דלא נגם מעגם מוכר כוכבים ע"י דבר אחר מלאו אחור לדיון ומכ"ם המומן שלא שלו בלי מקום מומן לא מ"ם מידי מסק מומן לא נפוים ומם לתקל מכ"ם כמין מנגע מעגם רק הנגעים ומכמן מנגע לאחמיר בנסמן ע"ם סי' מ"ם מה היה ויה מכלי מלא יש לה להמתיר מחמם מעגם מנגע כמון מנגע ביין מיסמל לשמור לאומו ולהמנים אלא יגם ובפרס כמה מיסמלין שמהודים ומכיתי שכרות יש להמתיר ע"ם: (בשו"ע סעיף ג') שנגע בו חשוכר כוכבים מוהר. מנכ"ם ומכו"ם מנכ"ן מ"ם סי' ס"ע יין שמעבר בו מעם. יין מבושל בעבר מנים לו רגים ונגע בו עובד כוכבים כל שהמבושל מינה עעמו של יין שנתערב בו מוהר ומיין נמי מיי מי' ק"ע וקנ"ם שמהם מ' קרא מגר: (שם בחג"ה מעיף ח') אם יש בו דבש. מנכ"ם ומכו"ם מנכה דוכל מי' ס"ם תבינה של מין שנגע מקנדת נמסיגה מבולה עובדי כוכבים ומסי המבינה מנ"ם אלו בכל מבינה

חידושי בית מאיר

(סימן קכ"ג בס"ח ס"ק א') ומכתב ב"י בשבשו כו'. נ"ל מיינו בפסקי ב"י הקומוני' ומכ"מ ובפסקי מרדכי מלוגן:

גליון מהרש"א

הגבהה שרי בכ"ר שיך ס"ק ס"א. וכן הגבית אלא שכשך שם ס"ה. ונגע ר"ל אחר מפסקי בסנן של ישראל שם ס"ק ס"ג מרדו אף בידי שרי שם ס"ם: (שם בהג"ה) יא דמנע כו'. אינו אסור בהגאה הגל שמדינא אסור רק בשחיה מחמר לדיון גם בשחיה שיך בכ"ר סק ס"ק ל'. הבנים ידו ומיד בשעדיל לו שהגא מן הגיאה שיי שם יים: (סס) אינו אסור בהגאה רק בשחיה. אימר שחיה משום בטוחיה ואיסור הגאה משום עבודת כוכבים הוי. ס"ק סימן קכ"ד סק"ד: (ג"ר ס"ק ח') שאסור מראאוהיתא. לחרמבים פ"ה מהל' עבודת כוכבים אבל מהתוספות פ' מרובה דף ע"ב ב' ד"ה דאי. וכן בחידושי רשב"א פ' הארים מקדש הי"ח ע"א חקרובה עבודת כוכבים אסור מדאורייתא רק כאכילה ומי"כם' שעה"ם פ"ה מאישי ה"א עלה י"ב ד"ה ואפילו היה אסור בהגאה מדברהם: (ע"ש סעיף ב') ועי' לקמן סוף סימן קכ"ה. וכנלין שם דנם בשחיה מחר לחולה שאבים ע' שיך ס"ק ע"א: (ס"ש סעיף ד') אם נשחנה מעשו מהמרים. ודעת הרמב"ם שכל שנתערב בו מעם דבש או מעם פלפלין בחתר לשתנות עם השבר בכבר' ראשונה בכל האחרונים בס"ש. ב"י ואף

יד אברהם

(סימן קכ"ג סעיף ד' בהג"ה) ודלה בדבש לחוד או פלפלין לחוד. כ"כ בתשובת ריב"ש:

חידושי רע"ק

(סימן קכ"ג ס"ז סק"ב) לשון הגם דמאי רבותיה. לענ"ד בפשוטו דחולה כ' דלקתים מהעובד כוכבים יינם בשביל החוב. דזהו הוי במבטל מידים [שלא] ישתקע בזר עובד כוכבים וזה שריף יותר מהמבטל דעלמא. ואח"כ הוסיף וגם אם נגע והיינו אף דבזה ליכא משום מצאל מידים דק הפסד לחוד ל"כ שרי ע"ל סנא"ם (סי' ס"ס ס"ק ו): (ס"ז סק"ג) דאע"ג דאין דאוי לעיבוד אחרוהי לעבדי. אינו מובן לי דמ"ל להרא"ש ל"ל דלמא דרך עובר כוכבים לנסך יין מזוג וכיון שהקשה הרא"ש על הרמב"ם בנתן בו מעם שאור. ואף לדעת רבינו יונה דגם לענין מגע עובר כוכבים בחבר חלא ברמא חלתא ואתי ר' הייגו דמיהא דלא הוי יין לענין בפר"ג לא בנבוב כלל הוך נזירה וח"ל דלא מהרו רק על היין. ובפרס ביין דעיקר הנזירה היה משום בטוחיה. ונה לא מהרו רק על היין אבל ס"ם ל"ל דדרך עובר כוכבים לנסך יין מזוג. ובעיקר קושית הרא"ש לא יבחין לחבין דמ"ל להרא"ש דמנע עובדי כוכבים היה משום בטוחיה. הא בפשוטו בנגע ל"ש בטוחיה רק כיון דאסור מהם הרא"ש לשמוע דמ"ל דמנע בר חושב מוחר בשחיה. ע"כ דמנע ליכא משום בטוחיה וחכי משמע ל"ב מדברי הרא"ש שכ' על דברי רש"ב בעובדי כוכבים שלו ומעמים הלל מסמיקים בין שלו שנגע בו עובר כוכבים אבל מהם יין שאבו משום בטוחיה וכ' הרי דבמנע ל"ש בטוחיה ובפרם למה שדבר הרא"ש אח"כ ד"ל דמחלת לא אסור מהם יינם אלא בשחיה דאח"כ שהיו רגילין לנסך אסרו בהגאה בודאי ל"ל דבכללא דנזירה א' לא דוה. בכלל איסור בפנגן. רק אח"כ בשהורגלו לנסך אסרו גם בנגן וא"כ ביין מבושל שלו דמיהדי רק מנגעה עובר כוכבים לבאורה אין מקום כ"כ לקושית הרא"ש ודצ"ע: (ס"ס בהג"ה) ובש"ש אם נגע בחרם. אפילו בחרם הרמיני:

פתחי תשובה

סי' ס"ס ס"ק ב' ובכ"ח בתשובת הרשב"א: [יא] תבשיל כו' בהגה"ה ותשל"ך: [יב] יא דמשערין כו' ריא כו'. ושבב"ה ובהגא"ה בה"ה הוה כו' ר' בסברא ראשונה ובכ"ש בפ"ח רוכחים (פ"ו כ') ופ"ו דהגלין: [יד] ויין שנקרש כו'. הגא"ה שם ד"ה הוים כו' ובבחני' ר"ש שם ודיריך להוסיף על דברי ר"ה כו' דבתוספתא כו' ה"ה תבינא בתוספתא כו' ובכ"ש (ד) לחוד. כל שמתנה מעם היין ובראה דס"ל שאר דברים כל שמתנה מעמו דבמתיה מתמת דבמתיה כו' ובכ"ש בהגה"ה ובכ"ש בפ"ח רוכחים (פ"ו כ') ופ"ו דהגלין: [יד] ויין שנקרש כו'. הגא"ה שם ד"ה הוים כו' ובבחני' ר"ש שם ודיריך להוסיף על דברי ר"ה כו' דבתוספתא כו' ה"ה תבינא בתוספתא הביאו הרא"ש שם נגת שנעשית בחרמת

באר היטב

סיה ירת לנפנו מיעבה כמבר זמם מרי ומין בו מבמ מי' סי' קפ"ג) ובזה"ז כ' סב"ח דמתי' ספרי ליה קמי מבודת כוכבי' כדרך ניסוך פני' מ"ם כיון דקי"ל דעובדי כוכבים שנתם"ל לא מועבי עבודת כוכבים הן אלא מנהג מבוחיהן בידיהן מ"כ אינו קרוי ניסוך וכ' הב"י מיהו אותן המובדי כוכבים דלא שמו מחרת עד מהכומר בת חוזק עליו מים שלהם עם היין היה ניכלה דהוי ניסוך אלא ל"ל דזה לא הוי רק מעבונה מים מבוהים ומ"ל מים בין דבמל: (ג) מותר. כתב הש"ך דמותר אפילו בחיה ואפילו לכתחלה מותר לשתות עם העובד כוכבים כן הוא בש"ם ותוספתא ואפשר בין שהמבושל אינו מהי כ"כ ובמילתא דלא מיחמא לא נזרו: (ד) משהרתיה. דהייטו שיתפעם ממדמנו מל ידי רחיחה כ"כ הרשב"א והר"ן: (ה) משום. כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים דאפילו בחיה מותר בהגאה נבי אלוגתיה מתמת דבמתיה מתמת דבמתיה מסיה אסור בהגאה (אבל זה אינו מהני רש"י. כתב נדין זה בתבונות דלא אלא מיהסר בהגאה ובכי ס"ם ערוכה היא שמבטל בחיה מותר דהא מבטל בחיה מותר דהא שמבטל ס"ם דף ל' אלא מדרבנן מדין זה נראה דהיה ערוכה לדברי ב"י דכ"מ שהכר רש"י לא מיהסר בהגאה פירוש אף בחיה: (ו) דבש. פי' אם יש בו כ"כ דבש בתוכן אם יין כ"ש בהגאה אם יש בו מעם מנגע עובד כוכבים ע"י [יב] אם יש בו (ז) דבש לבלי אלמא סרי דהא לא נגע מלאו היה דבש לחוד. (הגא"ה מת"ה ס"ה) ואם אין בו דבש י [יג] יו"ל דמבפרין יא כאילו היה המבושל (ז) מים (כ"י בשם רבינו והכ"מ שם) וי"ל דאם המבושל לא נבוב אלא מגע עובד כוכבים (כ"י בשם גדולי הדור) יב [יד] (ד) דיין שנקרש אין בו משום מגע עובד כוכבים (מיהוחי מגודה). [טו] וכ"ם אם נגע בתנוס מיין (הגהות מפיי"):

ביאור הגר"א

כ'. שתוס' ר"ל ב' ד"ה לאפוקי ט' מיהו קשיא מהם ט' הרא"ש שם כתב ומיהו אין ראיה בחדיה ותנא לישראל שמבר כ' ומבחיה כ' הבר נהנו איסור בכל הארצות האלו ואפילו בהגאה ולכן השמיטו בש"ע והר"ן כתב שבחם יינם אפילו בחדיה אסור ממש"ש ס"ה ב' יינו כשבנו משמע דוקא בר חושב ולל"ל מ' קל"ד ס"ו: [ה] אבל לכתאלה כו'. עתוס' מ"ה הל"ל והתחסיר כ' ותרגיא שם ד"ה ולא ששתנו כו' ובל"ב מתרמ"ם כיון דהדרה בגאונים אוסרין דיו לתיתיר בסקים הדתק: [ו] אסור כו'. עפ"ש בס"ם קכ"ה: [ז] ומאימתי כו'. דבשבת ב' כ' נחלקו בהמשיות אי זהו בשלו אבל שהרתיהו ל"ה הוי מבטל. סהלת הרשב"א הרא"ש ושל"ם: [ח] יין שמעבדין כו'. דיוהשלמי ר' יצחק בר נחמן בשם רבי"ל אחר מתוק מר חד אין בהם משום מיני ד' סימן כשם רבי"ל הבר אחר המתוק אין בהם משום מיני ולא משום יין"ל ד' סימן מפרש דחד קדמיהן כו' ואמרינן בפסיקתא פ' יתרו אל"ר אמא נשאלו ל"ה בקונדיטון מה קונדיטון חזה יש בו יין יש בו דבש יש בו פלפלין בו' הוא שנקרא אנטלין בגמ' שם וב' הרמב"ן הקשה בשלש דבש ושלש פלפלין בקונדיטון ש"ש בדיהשלמי בגלי שאל לרבנן ואמרין ולא כן אר"י בשם רבי"ל הבר אחר המתוק אין בהם משום מיני דבנן דקשיין כשם ר' יהודה בר פיסו' בהגאה דשחיק חד לתלתא אבל הרשב"א כ' ד"ה אלא כל שנשתנה מעמו הבר שם והתמיר הל"ל: [ט] (לקוש) אם נשתנה כו'. דלא כהרמב"ם שב' אף משם דבש לא שאין דאוי לנסך ולא היא דס"ם לחם דאוי מעבדין אף פירות דקל מב שאסור לאכבה והרי אסרו יין מגוז יש בו ששים ר"ל אף שאין דאוי לאכבה בס"ש (בשפ"ר) הי אתה כו' ובמ"ר ד"ל כ' (ל"ו ב') לפעמו מגוז בו'. ל"ב הרא"ש (ע"ב): [י] ה"ה כו'. בפ"ם בגמ' חד חבר ופלפלין אלמא דסני בפלפלין לחוד ולא אמרו בירושלמי דבש ופלפלין אלא משום דדרכו בבר. שם ה"ה ומבב' ריתן דלא נתנו שיעור משמע בדברי הרשב"א הב"ל ובש"ל ורוקא כו'. עתוס' שם ד"ה אלוגתיה כו': [יב] אם יש בו כו'. בס"ש בסיעף הקודם: [יג] אם יש בו כו'. ר' בסברא ראשונה ובכ"ש בפ"ח רוכחים (פ"ו כ') ופ"ו דהגלין: [יד] ויין שנקרש כו'. הגא"ה שם ד"ה הוים כו' ובבחני' ר"ש שם ודיריך להוסיף על דברי ר"ה כו' דבתוספתא כו' ה"ה תבינא בתוספתא כו' ובכ"ש (ד) לחוד. כל שמתנה מעם היין ובראה דס"ל שאר דברים כל שמתנה מעמו דבמתיה מתמת דבמתיה כו' ובכ"ש בהגה"ה ובכ"ש בפ"ח רוכחים (פ"ו כ') ופ"ו דהגלין: [יד] ויין שנקרש כו'. הגא"ה שם ד"ה הוים כו' ובבחני' ר"ש שם ודיריך להוסיף על דברי ר"ה כו' דבתוספתא כו' ה"ה תבינא בתוספתא הביאו הרא"ש שם נגת שנעשית בחרמת

גרא"ה

דומיה די"ב ואין שייך לגזור איסור דאמר אלא כראוי לניסוך אבל כאין ראוי לניסוך אבל כאין ראוי לניסוך אבל מבטל לבחיר גם י"ל בכאמר ומ"ב מ"ם הא דמבי במבטל כיון דאין לגזור בו לגמרי על זה פריך מיין מזוג דאמ"ג דאין ראוי לניסוך אמרוהו לגמרי סכי נמי כיון מבטל ותיקן מבוש דמבטל לא סכיא על כן לא גזרו ביה כלל וקשה לחם לא כתב מבוש דאין ראוי וכו' ונ"ל דהטור לא רצה לכתוב טעם לא מלו דגם הרמ"ם לא כתבו טעם זה אלא אליבא דהרמב"ד דס"ל אף בחמוג ראוי לנסך מ"מ ב"י כתבו אלא דבר אחר אלא דבר אחר מעמר ע"כ כתב טעם אליבא דהרמב"ד דס"ל אף דלא גזרו אלא במקום שאפשר לגזור אפילו בפסקים דאפילו בכתיב מותר (ד) אין בו משום יי"ב. כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים דאפילו בכתיב מותר דלא גזרו אלא במקום שאפשר לגזור אפילו בכתיב:

גרא"ה

מלגא דמלך גזירה דרבנן אין כאן איסור אלא מלך מלך דאומרא ואם כן אף לדידן אסור מלך דאומרא אבל רבב"ם כ' דס"ל דמלך גזירה דמלך אלא דאיסור ואל"כ מהמה דלא שייך גזירה מותר וכתב ב"י דעכומו מהעובד טוכבי' מקריבו קמים עבודת כוכבים ולא שפכיה כדרך ניסוך פנים לא מיקרי רק הקרבה עבודת כוכבים ולא נסך ומיהו הכא יומים דלא שהו ממנה עד שהמור בא חורק עליהם מים שלהם עם היין היה דלאה דהוי ניסוך אלא יי"ל דזה לא הוה רק תערובות מים אסורים ול"ל דאם בין דבמל דהוי ניסוך אלא יי"ל דזה לא הוי רק תערובות מים אסורים ול"ל מים בין דבמל: (ג) מותר. כתב הש"ך דמותר אפילו בחיה ואפילו לכתחלה מותר לשתות עם העובד כוכבים כן הוא בש"ם ותוספתא ואפשר בין שהמבושל אינו מהי כ"כ ובמילתא דלא מיחמא לא נזרו: (ד) משהרתיה. דהייטו שיתפעם ממדמנו מל ידי רחיחה כ"כ הרשב"א והר"ן: (ה) משום. כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים דאפילו בחיה מותר ובוקא"ה מתמת דבמתיה מתמת דבמתיה מסיה אסור בהגאה נבי אלוגתיה מתמת דבמתיה מתמת דבמתיה מסיה אסור בהגאה (אבל זה אינו מהני רש"י. כתב נדין זה בתבונות דלא אלא מיהסר בהגאה ובכי ס"ם ערוכה היא שמבטל בחיה מותר דהא שמבטל ס"ם דף ל' אלא מדרבנן מדין זה נראה דהיה ערוכה לדברי ב"י דכ"מ שהכר רש"י לא מיהסר בהגאה פירוש אף בחיה: (ו) דבש. פי' אם יש בו כ"כ דבש בתוכן אם יין כ"ש בהגאה אם יש בו מעם מנגע עובד כוכבים ע"י [יב] אם יש בו (ז) דבש לבלי אלמא סרי דהא לא נגע מלאו היה דבש לחוד. (הגא"ה מת"ה ס"ה) ואם אין בו דבש י [יג] יו"ל דמבפרין יא כאילו היה המבושל (ז) מים (כ"י בשם רבינו והכ"מ שם) וי"ל דאם המבושל לא נבוב אלא מגע עובד כוכבים (כ"י בשם גדולי הדור) יב [יד] (ד) דיין שנקרש אין בו משום מגע עובד כוכבים (מיהוחי מגודה). [טו] וכ"ם אם נגע בתנוס מיין (הגהות מפיי"):

סימן יא

ע"ד אשר נשאלתי אודות מין אבק דק המובא מחו"ל הנעשה משמרים מסתם יינם

בתערובת סיד שרוף אם מותרים לעשות מזה ציטראן־זאלץ

ב"ה בחדש ארר תרע"ב.

יש לדון דאם נתיבשו ע"י תערובת דברים השורפים עדיף מיב"ח ותמד וכאפרן וכמש"כ הרג"מ להשיג על השו"ך בסי' קכ"ג, תמיה כד' הש"ך שלא השיג על השו"ע בסעיף ט"ז, תמיהה ע"ד החת"ס המובא בפ"ת שם, הערה להקל בחרצנים ושמרי יין תוך יב"ח בסתם יינם, הערה כד' הרמ"א סי' קכ"ג סכ"ד וכד' הריב"ש סי' ת"ה, ילהע"ע דסתם יינם דמותר בהנאה כיון דאי"ד לשתי' פקע איסורי' מיניה, חילוק בין שמרים לשאור וכד' המשכנ"י בסי' ס"ה. תמיה בד' הרמ"א בסי' קכ"ג, חילוק בין שמרים ושאור שעומד לכך ובין מה שאינו עומד לכך רק שיכול לתקנו, ראי' מפסחים דט"ו בפת שעיפשה דנשרפת עם הטמאה וסתירת ראי' זו דשאני תרומה ומישב עפ"ז שי' הראב"ד בפת שעיפשה, חילוק בין נפסל מאכילת אדם לנפסל מאכילת כלב היכא דיכול לתקנו ומישב בזה ד' הרי"ף והרא"ש בפת שעיפשה דמיירי בדאוי לכלב, מישב תמיהת הצל"ח ע"ד הרמב"ם בפ"ד מהל' טו"א וביאור שי' הרמב"ם והראב"ד ור' הכ"מ שם, מבאר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד כפ"ד מהל' חו"מ, ישוב תמיהת הנוב"ק סי' כ"ו, ובהנ"ה מישב דהתו"ס בכורות דכ"ג, ביאור ד' הכ"מ מש"כ דסרוחה מעיקרא ל"צ קדא, מבאר ד' הידוש' בתרומות פי"א, ישוב שי' הרמב"ם מהא דפת שעיפשה פטמא, ישוב קו' המקו"ח בסי' תמ"ז בקדירות בפסח דהא הוי סרוחה מעיקרא וישוב ד' הרמב"ם בפ"א מה' אה"ט, העלה להלכה דהיכא דנפסל מאכילת כלב אף שיכול לתקן כיון שאינו עומד לכך נפקע איסורו ופסיק להלכה דיש להתיר לעשות מאבק דק מסתם יינם ציטראן זאלץ.

א) **לכאורה** נראה דאם נתיבשו בכה"ג ע"י תערובות דברים השורפים עדיף מי"ב חודש ותמד וכאפרן וכמש"כ הרגול מרבבה להשיג על הש"ך בסי' קכ"ג ס"ק כ"ו דלהכי כ' הב"י בחרצנים דאפרן מותר דכיון שלא נשאר בו לחלוחית יין ועדיף מגתמדו ושהו יב"ח, ועי' בפ"ת שם סק"י ולא דמי לאפר יין נסך וכ"כ התשב"ץ בח"ג סי' רצ"א ובחדושי בית מאיר ליו"ד הרגיש בזה וכבר קדמוהו התשב"ץ שם מדין המבואר בסט"ז שם דתמצית היין הנקרש על דופני החביות והקנקנים נהגו בו היתר כו' שכיון שנתייבש כ"כ כבר כלה כל לחלוחית יין שבו ובעפר בעלמא הוא עב"ל והא התם ביין מיירי דהוי גופו של איסור וא"כ הא מפורש בגמרא דאפרן אסוד ובתשב"ץ לא תי' כלום ע"ז, וצ"ל דגם בתמצית היין הנקדש הוא רק משמרי יין וכיון שנתייבש ולא נשאר בו רק שמרי יין דמי לנתמדו ושהו יב"ח אבל עצם יין אף אם יתיבש ויעשה לעפר אסור דלא עדיף מאפרן, ובאמת לדברי הש"ך שאינו מחלק וס"ל דאפרן אסוד בחרצנים דהוי כגופו של איסור כיין תמיהני שלא השיג על השו"ע בסעי' ט"ז בדין תמצית היין הנקרש דמה בכך שנתיבש הא מ"מ גם אפרן אסור וצ"ע והחת"ס בתשובה הובא בפ"ת שם מקיים דברי הש"ך והביא סיוע מע"ז ס"ה בהא דלא נצטרי דיקי דרוצה בקיומו של הכלי אסוד משום דהוה בסיס לדבר האיסור וכגופו של איסוד ולהכי גם בחרצנים ושמרי יין תוך יב"ח הוי כגופו של איסור יעוי"ש, ולא אדע איזה רמיון יש לזה דשאני התם דכל זמן שיש הבלוע בגוף הכלי, הכלי ג"כ אסורה והוי כגופו של איסור ויש בזה ענין דוצה בקיומו משא"כ בחרצנים ושמדי יין שנעשו אפר כיון דמועיל נתיבשו ונתמדו יב"ח מהכ"ת שיאסור אפרן ואף רבשר בחלב דהוא מן הנקברין ואפרן אסור כמבואר בדמב"ם ואע"ג דאפשר לסוחטן אם הי' מציאות לסחוט הי' מותר לכו"ע, וכבר הרגיש בזה הכו"פ בסי' פ"ז ובפתיחה לפרמ"ג בב"ח וכ' דאפשר דא"א מדרבנן (ועי' בבאורי הגר"א יו"ד סי' קנ"ה דס"ל דאסור מדאורייתא אפר של בב"ח דאסור שלא כדרך הגאתו ומקורו מדבדי המרדכי יעוי"ש) וה"נ נאמר בחרצנים ושמרי יין מ"מ עכ"פ הא מהני תמד ויב"ח משום דנתיבש מה"ט גם בנעשה אפר תוך יב"ח מותר כיון דאין עוד שום לחלוחית של יין, [ובגוף הדין בחרצנים ושמרי יין תוך יב"ח שנתיבשו שהחמירו בזה בדעת ר"ת היכא שלא נתמדו הי' נראה לדון דבסתם יינם בזה"ז דבטל בס' והדי חזינן שאין בהם טעם יין ומותרין ודק היכא שאוסד במשהו י"ל דתוך יב"ח יש בו לחלוחית יין משא"כ בזמן הזה דתלוי בטעם כיון שאין בו טעם יין שרי אלא דמד' הר"ת דס"ל דסתם יינם בס' וממחלוקתו עם ר' אפרים נראה דאף בסתם יינם החמיד הר"ת ואפשר דאעפ"י שאין בו טעם יין הוא כבלוע בכלים ושיפלוט אח"כ ע"י שרי' והעמדה].

ב) **אולם** גם לדעת הש"ך דס"ל בחרצנים ושמדי יין דאפרן אסור כדין אפרן של סתם יינם נראה דלמה שהקיל הרמ"א בסתם יינם בזה"ז דמותר בהנאה דגם אפרן מותר דדמי לבל איסורי אכילה וכשרץ שרוף דמותו ומה שהחמיר הריב"ש בסי' רנ"ה בסתם יינם אזיל לשי' שם דס"ל דסתם יינם איסור בהנאה אבל לדידן בסתם יינם בזה"ז דמותר בהנאה נראה פשוט דאפרו מותר, ותמיהני על הרמ"א ביו"ד סי' קכ"ג סכ"ד כדין אגואה אדריינטו של נכרים דאסור בהנאה כיין עצמו ובהגה פי' דבריו יין שרוף שעושין מיי"נ אעפ"י שאינו רק זיעה מן הנסך הרי הוא כאיסוד עצמו עכ"ל שלא הגיה דלדידן בסתם יינם דמותר בהנאה דמותר, ואולי שכל הרמ"א את לשונו שעושין מיין נסך היינו מעצם היין נסך אבל לא מסתם יינם, ואפ"ל עוד דהריב"ש רז שם מתורת ק"ו וז"ל אם בחטים של שכד (הנאת) [הבאת] סתם יינם אסור האפר אחר שרפה כש"כ בסתם יינם עצמו שאסור בהנאה ואפילו

לאחר שנשתנה לצורה אחרת במראיתו וטעמו ומה שאמרת שאין כאן עצמות היין אלא הזיעה שלו זה הי' בזיעה היוצאת מחמת הליחות שלא ע"י חום כו' אבל היוצאת מן המשקין הרי הוא כמשקין כו', וי"ל דהריב"ש הוסיף לחזק את האיסור בתורת ק"ו דאם אפרן אסור כש"כ הזיעה אבל לפמש"כ אח"כ דהזיעה הרי הוא כגוף המשקה ולהכי אפילו אי אפרן מותר מ"מ הזיעה אסור להכי גם בסתם יינם לדידן דמותר בהנאה מ"מ זיעת המשקין ריין שרוף מסתם יינם אסור וכן מבואר בר' התשב"ץ שם שכתב ג"כ ברין זה האגואה ארדיינטו דלא רמי לאפרן דהרי הוא משקה יעוי"ש ונראה שכן החזיק הרמ"א בשיטתו, אולם המשכנות יעקב חיו"ד סי' ל"ו מפרש ד' הריב"ש רק משום דאפרן אסור ומדברי הרמב"ם גבי עשן החמים דהוי משקה אין ראי' דק דגבי יין הו"ל תולדות יין ונשתנה לפנים חדשות והוי כאפר ובאיסורי אכילה מותר יעוי"ש ולפי"ז גם יין שרוף מסתם יינם לשיטתו מותר כיון דמותר בהנאה כזה"ד, [וע"ז נראה רסומבין באיזה מקומות לשתות הקאניאק מענבים כלי דרישת הכשר אם נעשה מיין כשר] וכ"ז ביין שרוף דחושש הרמ"א ולא דמי לאפרן אבל באפרן ובן כל מה שנתיבש נעשה לעפר ופנים חדשות באו לכאן בזה"ז רסתם יינם מותר בהנאה מותר גם לרעת הש"ך.

ב) **אולם** גם היכא שלא נעשה לעפר גמור יש לי מקום עיון בסתם יינם בזה"ז, דהנה הא דחרצנים יבשים שלא נתמדו לשי' הר"ת דאסורים משום רעריין יש בזה איזה לחלוחית של יין אף רבודאי אינו ראוי גם לאכילת כלב וכן בתוך יב"ח דלכו"ע אסורים אף שאינו ראוי לאכילה ולא פקע איסורן אף דכל שאינו ראוי לאכילת כלב פקע כל איסור לכו"ע, אפשר לומר דשאני איסור הנאה ריי"נ דהוא מן הנקברין ואפרן אסור דבודאי אינו ראוי לשום אכילה מ"מ חשיב זה גרם הנאה וכמו שחילקו התוס' בע"ז מ"ט גבי גדולין ראף בדבר שזרעו כלה אסורין באיסור הנאה ולא באיסורי אכילה עיי"ש, (ומה"ט ילה"ע ע"ד החוו"ד סי' ק"ג שכתב דבכלאי הכרם ובשר בחלב דאם נסרח דהו"ל אי"ר לאכילה פקע איסורו כמו נבילה שאי"ר לגר אף אם תיקן המאכל ג"כ פטור יעוי"ש דלהכי השמיט הרמב"ם בבא דנסרח בכה"כ, ולפמש"כ ז"א כיון דאסור בהנאה ומצוחו בשרפה ובב"ח דאף אפרן אסור בוראי לא פקע איסורו לאחר שנאסר משום בב"ח והרמב"ם שהשמיט בבא זו י"ל משום דמ"מ אין לוקין על אכילה ורק דהוי בתורת הנאה ועל הנאה אין לוקין) וכ"ז ביי"נ דאסור בהנאה להכי אסורים החרצנים והשמרים אף שנפסלו מאכילת כלב משא"כ בסתם יינם דמותר בהנאה ואינו אסור אלא בשתי' ביון דנפסל מאכילת כלב ואי"ד לאכילה פקע איסור מיני', ולכאורה יש להשיב בשמרי יין דלא נפקע [שם] אוכל ממנו אף שאי"ד לאכילת כלב משום שראוי להעמיד בשמריו עיסה וכ"כ החו"ד סי' ק"ג ספק"א אולם בחרצנים יחורש הרין בסתם יינם דמותר דאינם ראוים לכלום.

ג) **ויש** לי לדון גם בשמרים דאע"ג דבודאי מה שראוי לחמץ בו עיסות אחרות מהני גם בשאר איסורים דלא גלי קרא כמו בשאור דחמץ דהא שאור דתרומה וטבל דלא פקע איסורי' מיני' אע"פ שאי"ר לאכילת כלב (כמבואר בתוספתא דביצה גבי שאור דחמץ שאי"ר לאכילת כלב) ובע"כ צ"ל משום שראוי להחמיץ בו עיסה מ"מ נראה דדוקא בשאור דמה שהי' אוכל מתחלה לא נתבטל ע"י מה שנפסל שהרי ראוי לחמע בו עיסה והי' נאכל עם העיסה והא דנתמעט מנבלה שאי"ר לגד דאינה קרוי' נבלה דאינה ראוי' עוד בשום פעם והאיסור מטעם נבלה, משא"כ בשאור אעפ"י שנתקשה הוא עומד לחמע ולהיות ראוי לאכילה כפי איסורו משא"כ בשמרי יין דאנו באים לאסור מצד תערובת היין כיון שנתיבשו ונתבטל היין הבלוע מתודת אוכל ומשקה האם ע"י שיהי' בכח השמרים להעמיד את העיסה עי"ז יתהפך היין למשקה והא כבר כתבו הפוסקים בקיבה שנתיבשה דפירשא בעלמא הוא ואין לו דין בשר אע"פ שראוי להעמיד את הגבינות אלמא רמה שראוי להעמרה אינו משוה את הקיבה לבשר וה"נ לא משוה לשמרים למשקה מן המעורב בו מה שיש בכחו להעמיד, ולא דמי לפלפלין שחייב בערלה אעפ"י דביבשתא אי"ר לאכילה אלא שראוי לתבל את הקדירה משא"כ בשמרי יין שנתהוו שמרים מדבר אחר ומפסולת של אוכל אחר ומה שיש בו כח העמדה לא משוי לי' לאוכל ומשקה וע"כ פקע איסורו.

ועוד נראה דבשמרי יין מה שיש בכח השמרים העמדה הוא רק בהשמרים וכיון דכל איסורו הוא משום היין והא היין אין בו כח העמדה ופקע איסורו עי"ז ובכה"ג גם החוו"ד מודה, וזה נראה דעת המשכנות יעקב בסי' ס"ה שהשיג על הט"ז ביו"ד דעיסה שנתחמצה בשמרי שכר חרש דאסורה והקשה המשכנ"י דהא שמרים אי"ר לאכילת כלבים ופקע איסורן, ולכאורה תמוה דהא השמרים ראוים להעמיר את העיסה וכמש"כ החוו"ד בסי' ק"נ ולמש"כ א"ש דלא דמי לשאור שראוי לחמע את העיסה ויהי' תערובות עיסה ונשאר כמו שהי' מתחלה ולא נתבטל מתורת אוכל מה שהי' אבל בשמרים אין בו רק כח העמדה ולא יתהפך למה שהי' מקורם רק פנים חדשות יבוא לכאן ודמי לקיבה.

ד) **והנה** בדברי המשכנ"י שם מתיר במעמיד בשמרי תרומה וכתב ולא דמי לשמרי יי"נ שהחמיר ר"ת הרבה דשאני יי"נ דאפילו פירשא בעלמא אסור ואפי' שמרים שיבשו אסורין כל יב"ח אבל הך דתרומה דמי למעמיר בקיבת נבלה כו' ואם הן בעצמן אינן אסורין מכש"כ להעמיד ולחמץ בהן דלאו איסורי הנאה נינהו כו' יעוי"ש, ולפי"ז לפי דעתו מכש"כ בסתם יינם דרבנן דמותר בהנאה ואפרן מותר ברין שיהי' שמרים שיבשו מותרין אפילו תוך יב"ח, ותמיהני לפי"ז בדברי הרמ"א שלא הגיה בסי' קכ"ג סעי' י"ד ברין שמרי יין שיבשו דנם בתוך יב"ח ולאחר יב"ח שלא נתמדו מוחרין דכיון דאי"ר לאכילת כלבים בדין שהי' מותר בזה"ז וכן בסעי' ט"ו בדין המחמץ בשמרי יין של עכו"ם תוך זמן איסורם דכל העיסה אסורה בהנאה שלא הגיה דבזה"ז מותר ובסעיף י"ד י"ל דאין נפ"מ דלאכילה הא אינו ראוי ובהנאה בלא"ה מותר אבל בדין המחמיץ בשמרי יין של עכו"ם דאסור יקשה דהא כבר פקע איסורא משמרים כיון דאי"ר לאכילה, ומסתימת הרמ"א נראה שלא כד' המשכנ"י וצ"ע בטעמא

במה דברים אמורים ביין שרף הנעשה מיין נסך או מסתם יינם האסור בהנאה, אבל יין שרף הנעשה מיין האסור רק בשתייה, או מסתם יינם לדעת הרמ"א בזמן הזה שהנוצרים אין רגילים לנסך, כתב האחיעזר שיש מקומות שהתירו אותו בשתייה[מח], אבל רוב האחרונים חולקים על זה[מט] וכן פשט המנהג לאיסור[נ].

כא. יין שרף של ישראל

יין שרף הנעשה מאדים מיין של ישראל או מחרצנים וזגים של ישראל, אין בו משום מגע גוי[נא].

כב. דין התמד

המים שנותנים על גבי החרצנים והזגים, ולאחר זמן המים מחמיצים ותוססים כיין, דינם כדלהלן:

אם החרצנים והזגים[נב] נדרכו רק ברגל ולא נעצרו בגלגל וקורה שלא יצא

לבוש מלכות

בשו"ת חסד לאברהם קמא (חאו"ח סי' מז) בד"ה אך, שכתב דזהו דוקא באיסורי אכילה, שלא אסדה אותו תורה אלא כדרך בדייתו, וכל שנשתנה אינו בכלל האיסור, אבל באיסור הנאה נהי דהשתא נשתנה מברייתו מ"מ כיון שקודם השינוי היה אסור בהנאה, אם נתירנו ע"י השינוי תבא לו הנאה מן האיסור. וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק (חאו"ח סי' ריב) ובשו"ת הר צבי (חיו"ד ס"ס קב).

מח. שו"ת אחיעזר חלק ב' יו"ד סימן י"א עיי"ש שכתב ותמיהני על הרמ"א בסי' קכ"ג סכ"ד בדין אגואה ארדיינטו של נכרים דאסור בהנאה כיין עצמו ובהגה פי' דבריו יין שרוף שעושין מיי"נ אעפ"י שאינו רק זיעה מן הנסך הרי הוא כאיסור עצמו עכ"ל שלא הגיה דלדידן בסתם יינם דמותר בהנאה דמותר, ואולי שיכל הרמ"א את לשונו שעושין מיין נסך היינו מעצם היין נסך אבל לא מסתם יינם וע"ז נראה דסומכין באיזה מקומות לשתות הקוניאק מענבים בלי דרישת הכשר אם נעשה מיין כשר עכ"ל.

מט. קיצור שולחן ערוך סימן מ"ז סעיף י"א וז"ל ובן יין שרף שנעשה מסתם יינם, וכן מהחרצנים והזגים והשמרים, הרי הוא כיין עצמו עכ"ל וכ"כ בשו"ת אמרי יושר ח"ב ס' ק"מ, שו"ת מהרש"ם ח"א ס' ט"ו, שו"ח באר חיים מרדכי ח"ב ס' ל"א ועוד.

והטעם שלא מהני כאן היתרו של ר"י אפילו שהוא רק איסור אכילה עיין בשו"ת אבן יקרה מה"ת (סי' קמ) בד"ה יפה כתב, העלה שבודאי שלא נאמרו דברי רבינו יונה דאזלינן בתר השתא, אלא כשנשתנה האיסוד למין אחר טבעי, כגון בשר שנהפך לדבש, שהדבש הוא מין אחר ממש בטבע היצירה, והדבש והבשד הם שני מינים שונים זה מזה בתולדה, ולכן י"ל בשר נבלה אסרה תורה ולא דבש, וכן בנידון התתם סופד (חיו"ד סי' קיז) ביין של החרצנים שנהפך לשמן, שהיין והשמן כל אחד מהם מין בפני עצמו בתולדה, אבל יין שעשו ממנו יי"ש הרי לא נשתנה היין למין אחר, שהרי היי"ש אינו מין בתולדה, אלא בא ממינים אחרים טבעיים שנותנים צורה אחרת ע"י מלאכה הנעשית בידי אדם, בודאי שאין להתיר ע"י שינוי כזה, אע"פ שיש כמוהו דבר המותר עכ"ל.

נ. שו"ת מנחת יצחק חלק ח' סימן ס"ח וכתב שם שכן נפשט איסורו בכל העולם כנודע עיי"ש.

נא. שו"ת הרדב"ז ח"ד ס' אלף שע"א [רצ"ט], שו"ת שבות יעקב ח"א ס' ס"ב, עיין בפ"ת ס"ק י"ז וס"ק ג'. אמנם עיין בהלכות קטנות ס' י' שמצדד לומר שהוא כיין ממש ונאסר במגע גוי אבל דבריו ז"ל צ"ע שהרי הוא מבושל וגם נשתנה טעמו ושמו ופנים חדשות באו לכאן.

נב. עיין בביאור הלכה סימן ד"ד ד"ה אלא, שכתב בשם התשב"ץ ח"א סימן פ"ו שמצדד לומר דדין זה דוקא בחרצנים של ענבים אבל בחרצנים של צמוקים אפשר דליתא להאי דינא כלל שאפילו בצמוקים עצמם כתבו הפוסקים דבעינן שיהא בהם דוקא לחלוחיח קצת שאפשר לצאת מהם היין ע"י דריכה בלא שרייה [וכדאיתא לקמן